

AZ.

BIBLIOTECA NAZ.
Vittorio Emanuele III

XLI

D

47

NAPOLI

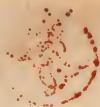

2

D E
P O E M A T U M
C A N T U.
E T
V I R I B U S
R Y T H M I.

O X O N I I

E T H E A T R O S H E L D O N I A N O .

A N . D O M . M D C L X X I I I .

P r o s t a n t *Londini* apud *Rob. Scot* Bibliop.

17
L O R D M A G I S T R A T E

O F T H E

18

V I C T O R I A

W A R

19

20

21

22

ILLUSTRISSIMO & EXCELLENTISSIMO

Domino Comiti

ARLINGTONIÆ

S. R. M. a Conciliis Sanctioribus,

Primario Status Secretario,

Nobilissimi Ordinis

Periscelidis Equiti, &c.

NULLA unquam fuit ætæ, illustrissime. Domine, quæ non vel nimium bene, vel male nimium, de suis senserit rebus & moribus. Plerunque videre est illos, qui non possunt eo quo vivunt Seculo ad aliquem emergere splendorem, acerrime de suis conqueri temporibus: alios vero qui benigniore utuntur fortuna, adeo præsentia laudare omnia, ut ea solum tempora, quibus ipsis tam bene sit, optima & cultissima esse existiment. Licet quamdiu humanum genus, tamdiu ista etiam judiciorum fuerit

Præfatio.

rit diversitas, longe tamen major eorum semper fuit numerus, quibus sua impensius placuerint tempora; non tantum quod humanitatis ratio exigat, ut de iis quibuscum vivimus, benigne sentiamus; verum multo etiam magis, quod cum omnis amor & affectus à se ipso incipiat, libenter ea laudemus secula, quorum haud contemnendam partem unusquisque sibi constituere videatur. Manifestum hujus rei argumentum exinde petere licet, quod innumerè reperiantur etiam miserissimi mortales, & quibus nullus ne in suo quidem locus est seculo, qui tamen adeo magnifice suam jactant ætatem, ut serio irascantur & injuria se affici putent, si alia quam quibus ipsi intersint nimium laudentur tempora. Prudens nempe & benevola rerum creatrix, adeo bene humano consuluit generi, ut cum de aliis conquerantur omnibus, nemo tamen non suo contentus vivat ingenio; quodque merito mirere, quanto quisque minus valet intellectu, tanto de se sentiat superbior.

Aliter

Præfatio.

Aliter enim si esset, vix è multis millibus reperiri possit unus, qui non sibi ipsi sit odio, vitamque pœnæ loco non habeat: ut merito credi possit Naturam, veluti mitissimam matrem, beneficii & solatii ergo miseris hanc mentem indidisse mortalibus, ut omnia potius quam seipsos cognoscant. Quantum hac in parte humani caligent animi vel inde intelligere est, quod si quis universum peragret terrarum orbem, & singulorum exquirat suffragia, ne unum quidem inveniat qui alios sapere permittat, ni & ipse sapientibus annumeretur; neminem quoque qui se fatuum dici patiatur, nisi eodem nomine censeantur plerique. Quod si animus æque ac vultus pateret, liquido cognosceremus nulli unquam monarchæ tantas quemquam dixisse blanditias, quin multo plus blandiantur sibi etiam ultimæ conditionis homines. Infelicitatem merito dixeris, tollas tamen hunc errorem, simul quoque pars magna humanæ tollentur felicitatis. Non desunt itaque complures qui hoc ut credo præcipue

Præfatio.

*cipue persuasi argumento, quasunque libenter inſectantur ſcientias, & improbe eos facere diſtitant, qui quas ipſa ſanxit Natura leges infringere cupiunt; relinquendos enim homines ſuis eſſe moribus, peſſimeque de humano mereri genere, qui eos de ſtatu innocentie deturbare conantur: nec inhumanitatis tantum, ſed & quoddam ſævitiæ eſſe genus eripere illis eam voluptatem, qua ſola contra quasunque fortunæ caſus ſe tueri valeant. Verum quam injuſta ſit hæc ratio vel illi ipſi qui ſic ſentiunt ſatis declarant, cum nemo inter eos reperiatur, qui non excellere ſtudeat, libenterque ab ea quam aliis imponat lege ſe exemptum velit. Quod vero putant ſimplicitatem & inſcitiam, quia ordine temporis prior ſit, idcirco etiam magis eſſe naturalem; quid hoc quæſo aliud eſt, quam Naturam fingere ſemper infantem, ſemperque deſipientem? Ecquis tamen dubitet illam i-
pſam eſſe quæ hominibus artes & ſcientias omnes oſtenderit, quas poſtea utilitate ſuadente
alii*

Præfatio.

alii aliis tradiderint? Frustra quoque culpantur artes, quod ex illarum inventionè multa quoque mala hominibus contingant, ac si id Naturæ fiat vitio, & non potius illorum qui Naturæ muneribus abutuntur. Quin magis spectanda erat bonorum copia, quæ ex usu rationis & disciplinæ vitæ accesserè humanæ; id si fiat, illud quoque agnoscamus oportet, non inhumanitatis, sed beneficentiæ esse indicium, ista auferre quæ minus commoda & utilia sunt, & vicissim largiri quæ magis prosint, & quibus magis sibi blandiantur mortales. Quam grati illi fuerint erga omnes eos qui vitæ juvere commoda, satis docent honores primis rerum inventoribus habiti, quod utique factum non fuisset, si male de humano genere fuissent promeriti. Sed tamen cum ea sit humani conditio ingenii, ut licet multis aliquis prosit, nunquam tamen desint quibus invisum & molestum sit quidquid à communi usu & recepta abhorret consuetudine; utique etiam non defuturos præ-

A

video

Præfatio.

video, qui non satis æquo ferant animo, quod cum usque adeo nostra hac ætate cantus placeat hodiernus, non tantum seculi non acquiescam iudicio, sed & nihil eo fallacius esse existimem. Ecquis enim dubitet quin sibi suisque nimis placere & bene velle perpetuus & universalis omnium semper seculorum fuerit morbus? An fieri aliter potest, ut qui sui tantum seculi res intelligunt, melius de aliis terris & regionibus, qui patrium nunquam excessere solum? Si recte argumentum colligere velimus, res ipse perpendendæ & secula sunt committenda seculis, ut ex temporum & rerum collatione veritas elucescat. Qui itaque nostræ ætatis musicam præferunt antiquæ, explicent velim quam fiat ratione, quod cum tanta verborum sermonisque sit potentia, ut si quis facundus fuerit, quosvis in animis hominum motus concitare valeat, idem tamen ille sermo cantu ornatus & modulis astrictus musicis, non proinde atque olim au-
res

Præfatio.

res sensusque afficiat, sed adeo longe infra efficaciam cultæ orationis subsistat, ut nullus hoc tempore reperiatur Musicus, qui vel mediocriter disertum audeat provocare Oratorem. Inter eos qui hujus rei causam investigare conati fuere, non desunt complures, qui putent veteribus notum fuisse aliquod harmoniæ genus ignotum huic sæculo. Alii exactiori in exprimendis & collocandis hemitoniiis totum hoc tribuunt studio. Indoctiores, more suo, fabulosum vocant quidquid ipsi non intelligunt, aut efficere nequeunt. Ut vero omnino explodendi sunt isti, ita neque priorum acquiesco sententiæ. Licet enim libenter assentiam iis, qui antiquos etiam ea musicæ parte quæ harmoniam spectat, hodiernis cantoribus præstantiores fuisse censeant, minime tamen harmoniæ adscribenda est insignis illa movendorum affectuum potestas. In cantu tria præcipue notanda sunt, harmonia, sermo, & rythmus. Harmonia versatur circa sonum. Sermo circa intellectum

Præfatio.

verborum & distinctam enuntiationem. Rhythmus circa concinnum cantici motum. Harmoniam quod attinet, quantumvis copiose eam pertractare conati sint recentiores, non tamen adeo argumentum hoc exhausere, ut non multo plura dicenda reliquerint. Notandumque imprimis pleraque meliora, quæ in musicorum hujus & præteriti seculi occurrunt libris, è veterum scriptis esse depromta. Negari tamen non potest quin hanc musicæ partem longe diligentius quam duas reliquas excoluerint: eas quippe vel penitus neglexere, vel ita tradidere, ut quævis potius quam quæ dicenda essent monuerint. Quippe cum omnis cantus aut harmonia quantumvis elegans, si & verborum intellectus & motus absint aliquid significantes, nihil nisi inanem continet Sonum; nemini mirum videri debet, abesse ab hodierna musica eam virtutem, quæ tantopere in veteri prædicatur. Siquis hujus seculi audiat cantores, vix decimam partem eorum quæ canuntur intelliget. Produciendo

Præfatio.

ducendo breves, & longas contra naturam sermonis corripiendo syllabas, ac decies sæpe eadem repetendo vocabula, adeo deformant & mutilant veram & legitimam pronuntiationis rationem, ut sensum carminis penitus deleant. Solum si exceperis scenicum & recitativum, ut Itali vocant, cantum, vix aliam hoc tempore audias musicam, in qua verborum habeatur ratio. Et tamen hæc ipsa recitativa, ut appellatur, non ita distinctam continet enuntiationem, ut non sæpissime in syllabarum peccet quantitate. Nec solum istoc, sed & alio quoque præcipue laborat vitio, quod rythmo, id est concinno carminis motu, qui est veluti anima cantus, penitus destituatur. Quapropter non inutilem mihi videor suscipere operam, si & naturam & mirandam rythmi in movendis & concitandis affectibus potestatem, brevi persequar scripto; in quo si non omnia dixero quæ argumenti exigit dignitas, hæc ipsa tamen quantumvis pauca sufficient forsitan ad excitandos

Præfatio.

randos eos, qui feliciori ingenio eandem
plenius persequantur materiam. Peto au-
tem ne mihi fraudi sit apud te, Illustrissime
& Excellentissime Domine, quod vetustatis
studiis & inventis plus tribuam quam hodi-
ernis. Seculo non sum infestus; faveo ex
animo illis, qui bene de eo mereri conantur.
Sed iniquum inprimis mihi videtur, ita
nostris addictum esse temporibus, ut in eo-
rum admiratione omnes nostros exhauria-
mus affectus. Sufficiat nostræ tempestatibus
hominibus, ut de duodecim aut pluribus,
quæ præcessere, triumphent seculis. Si om-
nibus ætatibus & universo ævo, aut pæ-
res, aut superiores se existiment, ludibri-
um proculdubio debebunt posteris. Excru-
tiantur omnes bibliothecæ, fateamur necesse
est, meliora esse ea, quæ à vetustate nobis
relicta sunt monumenta. Quod ampliati sint
sensus, quod ingeniis aliquis accesserit cul-
tus, totum hoc illis debetur, nec alio nomi-
ne felicior possit videri hæc nostra ætas;
quam

Præfatio.

quam quod huic docendæ tot priora invigilarunt secula. Etiam in illis artibus, quæ ad fallenda vitæ tædia & comparandas honestas faciunt voluptates, quanto inferiores sumus, libenter forsitan agnosces, si Regis Regnique negotia, quæ neminem æque ac Te premunt & obruunt, patientur ut vel tantillum iis immoreris. Digna profecto hæc quoquæ materia, in qua se exercent, qui vel sibi, vel aliis prodesse cupiunt. Non sum adeo mihi amicus, ut singulare aliquid mihi præstitisse videar; interim si non omnino intempestivus iste libellus videatur tibi, Illustrissime Domine, quo nemo melius judicat de omnibus iis, quæ in plerisque scientiis præclara sunt vel utilia, facile concoquam secus sentientium judicia: neque enim me fugit, quam sit difficile sensus tot seculorum autoritate imbutos & infessos repente expugnare. Satis mihi erit si hoc unum obtinero, ut de veterum cantu benignius, de suo vero modestius sentiant hodierni musici.

Præfatio.

sici. Quod si neque hoc adsecutus fuero, & inutilem videar suscepisse laborem, nihil tamen propterea, ut spero, Tuæ erga me decedat benevolentia. Tuum est vitia odisse non homines; mihi nisi fallor sufficiet, si scriptis aut potioribus obsequiis parum valeam, vel solo bene merendi desiderio animum ostendisse. Attamen si cultui & observantia, qua Te prosequor, non satis dignum videatur hoc qualecunque scriptum, à quovis alio potius, quam à tuo Cosmopolita, illud ad te pervenisse existimes.

LONDINI Anno Christianorum
CIC IDC LXXI.

D E
 POEMATUM CANTU
 E T
 VIRIBUS RYTHMI.

NON malè sensissè videntur illi, qui Poëtica nullam aliam artem antiquiorem esse existimant. Quippe, si quamdiu homines fuere, tamdiu quoque cantandi consuetudo vigerit, ab ipsis utique mundi incunabulis arcescenda fuerit artis hujus origo. Sed quandoquidem omnium cantuum non eadem est ratio, nec silvis desint canoræ aves soni acumine & præstantia nihilo humanis vocibus deteriores; necesse est ut discrimen statuamus inter cantum nudum seu simplicem, & alterum qui verbis & vocabulis est adstrictus. Talem cum soli possint fundere homines, clarum quoque est ad hos solos poëticæ usum pertinere. Nec tamen propterea omnes qui carmina canunt poëtæ dicendi sunt; quamvis videam complures sic arbitrari, propterea quod qui poëtæ, eosdem etiam muscos olim fuisse constet. Ego vero longe aliter existimo, præsertim cum vel ipsum poëtes vocabulum manifeste huic sententiæ repugnare videatur. Illud quidem certum, omnem poësin olim cantatam fuisse; sed solos poëtas cantores poëmatum suorum fuisse, nemo sanus dixerit. Hoc nempe discriminis inter utrosque erat, quod illi qui carmina faciebant, poëtæ, qui vero ea cantabant, cantores, vel, honoratiori nomine, musici dicerentur. Si itaq; primitivam vocabuli acceptionem spectemus, poësis vel poëma nihil aliud

B

fuerit,

fuerit, quam qualiscunque compositio tantui apta. Unde sequitur, quicquid non canitur aut cantari nequeat, non esse poema, uti ex iis quæ postea dicentur clarius patebit. Qualia vero fuerint primorum hominum carmina, nemo, ut opinor, adfirmaverit, cum nulla supersint monumenta unde certi aliquid explorare possimus: sed cum omnes artes in vilibus & simplicibus quam diutissime soleant subsistere principiis, priusquam ad summum culmen emergant, fieri aliter nequit, quin idem quoque poeticae acciderit, cum ipsa quoque exigat ratio, carmen prius repertum fuisse, quam carminis legem. Hebræorum qualis fuerit poësis, adeo nobis ignotum, quam quod ignotissimum: nam quæcunque de hac scripsere nonnulli, istiusmodi sunt, ut longe melius fuisset ea tacuisse. E solis propemodum Græcis hauriendum est, quicquid ad poeticae pertinet; cum & copiosius & feliciter quam ulla alia gens artem hanc excoluerint, & monumenta reliquerint, unde cognoscere possimus, ad quam sublime fastigium prosecta ab iis fuerit hæc scientia. Quod Latinos attinet, de his opus non est ut quidquam dicamus, cum in omnibus Græcos secuti sint, & præter imitationis studium, novi nihil addiderint. Ab his itaque exempla, à Græcis, præter exempla, etiam præcepta artis petas licet. In tanta tamen Græcorum librorum copia qui hodie etiamnum supersunt, nullum antiquæ illius poëseos specimen invenias; in eo tamen plerique scriptores convenire videntur, prisca carmina pedibus & numeris caruisse, ideoque prorsus invenusta fuisse. Nec aliter sensit Quintilianus, cujus postremo libri noni capite hæc legas; *Poëma nemo dubitaverit imperito quodam*

dam initio fufum, & aurium mensura & fimiliter decurrentium spatiorum obfervatione effe generatum, mox in eo repertos pedes. Quod fi pedibus, omnino etiam rythmo deftituta fuere, cum ex apta pedum conftitutione rythmus oriatur. Quantum vero decoris & majestatis è pedibus & legitima illorum colloca- tione carminibus accefferit, operæpretium fuerit paullo diligentius inquirere; idq; eo magis, quod videam plerofque qui de Poëtica fcripfere, cum minutiffima, etiam ad rem non facientia, diligentiffimè perfequantur, metricam tamen & rythmicam, quæ eft velut anima hujus artis, aut reliquiffè intactas, aut certe non ea qua debuerant ratione explicatas tradidiffè.

De pedibus primo dicendum, utpote qui ordine rythmo priores funt. Horum officium quamvis vel ipfum vocabulum fatis declarare videatur, quia tamen hoc noftro feculo non defunt, qui non fupervacuum tantum, fed etiam vitiofum eorum exiftimant ufum, non, ut opinor, erit intempeftivum, & vanam horum adfertionem diluere, & fimul pedum ftabilire neceffitatem. Dicunt gratiora & & perfecta magis effe carmina, quæ fluminis inftar prono alveo & nullas moras objiciente molliter decurrant, quam quæ diftinctis paffibus, veluti objectis totidem obicibus, incedant. Sed vero naturam pulcri & venufti non intelligunt, qui placere & vehementer afficere poffe putant quidquam, quod continuum nullifque membris & articulis diftinctum fit. Bene Cicero; *numerus in continuatione nullus eft, diftinctio, & equalium & fepe variorum intervallorum percuffio, numerum conficit; quem in cadentibus guttis, quod intervallis diftinguuntur, notare poffumus, in anni præcipitante non poffumus.*

possumus. Circumfer quaquaversum oculos, nihil usquam simplex & incompositum invenias, quod delectet & sensus mulceat. Tollas compositionem & partium varietatem, simul quoque tolles pulcritudinem. Cum enim omnis decor & venustas è symmetria seu partium commensu oriatur, clarum quoque est, symmetria carere quidquid unum sit & partibus careat. Sed cum non perinde se habeat partium situs, multaue passim in rebus occurrant, quæ licet è variis copulentur membris, oculos tamen sensusque offendant; ratio & experientia docuit, solam partium collectionem non sufficere ad conciliandam pulcritudinem, nisi etiam accedat apta dispositio, & partium inter sese velut mutuus consensus. Insuper & hoc observandum, ut non tantum sibi mutuo, sed & rebus, & personis, quibus aptantur singula, convenient: id enim si fiat, nihil omnino supremo deërit ornatui; qui quidem tanto elegantior & conspectior fiet, quanto partium inter se conspirantium major fuerit copia & varietas. Hæc licet pluribus nota, ideo tamen monere necesse habuimus, ut clarius innotescat, quanta fuerit Veterum industria & sagacitas in perficiendis iis omnibus, quæ ad carminum præstantiam & majestatem pertinere viderentur. Primo enim observarunt, non sufficere ut quilibet versus æquali syllabarum numero absolvantur; sed ut illi cantui aptentur, necessario etiam hoc requiri, ut temporum ratio in singulis syllabis sibi constet. Huic malo facile occurrere potuerunt, dividendo quasvis syllabas in longas, & breves, & ambiguas. Deinceps cum animadverterent, non concinne moveri versus, quod continui essent, & membris carerent, syllabas distribuerunt in classes,

ac pedes commenti sunt, è duarum, trium, plurimve syllabarum complexione, ut nempe his velut mensuris & intervallis cantuum versuumque incessus distingueretur.

Sed cum non perinde se habeat quilibet incessus, nec satis sit membra moveri, nisi affectibus, quos exprimunt, motus habuerint convenientes; diversorum temporum & modorum pedes excogitarunt, quibus non tantum conspicuos corporis motus, sed & latentes sensus, & quosvis animi mores vivide adeo repræsentarent, ut nihil propemodum in rebus sit, quod cantu & numeris suis non effingerent. Ut vero singulorum pedum vim & efficaciam intelligamus, operæpretium fuerit ordine illos perpendere. Incipiamus à quatuor dissyllabis.

Pyrrichius ut primus ordine, ita dignitate potestremus, cum è duabus brevibus constet syllabis, volat potius quam currit. Nullum ex eo alicujus momenti constitui potest carmen, cum numero & pondere pene careat. Aptus duntaxat ad celeres motus exprimendos, cujusmodi erant armati saltus Corybantum apud Græcos, & Saliorum apud Romanos; unde etiam à mobilitate dictus creditur quasi totus igneus.

Huic contrarius spondeus, qui è duabus constat longis. Hic pes incessum habet tardum & magnificum, itaque rebus gravibus, & maxime sacris, vel ipso attestante vocabulo, imprimis adhibetur.

Iambo nullus usitatior pes, omnibus temporibus & ab omnibus pene gentibus præcipue frequentatus. Incessum & percussionem habet insignem & virilem, cum à brevi incipiat & desinat in

motum gravem. Est itaque non acer tantum & bellicus, sed & mordax & iracundus, sic dictus ab *ἰάαπιν*, id est, *δυμῆδαυ, δάκρυεν, ἰάπιν*, ut interpretantur Grammatici.

Iambo oppositus trochæus, à longa incipiens, & in brevem desinens syllabam. Debilem & muliebrem prorsus pes iste imitatur motum, vehemens in initio, sed cito deficiens. Quapropter lenibus & amatoriiis affectibus exprimendis est aptus.

In trisyllabis pedibus major motuum icse offert varietas. Octo illi sunt numero, sed qui frequentius occurrunt sunt tribrachys, molossus, anapæstus, dactylus.

Tribrachys, qui totus constat è brevibus syllabis, vilis, humilis, minimeque virilis est, è quo nihil generosum confici possit, ut monet Dionysius Halicarnassensis.

Huic contrarius molossus, cum omnes syllabas habeat longas, dignitatem habet præcipuam. Stabilem & magnificam pes iste habet gravitatem, quapropter idem Dionysius *Ἐβελήματα* illum appellat, velut latis passibus omnia pervadentem.

Qui sequitur anapæstus, cum à duabus brevibus incipiat, & longa terminetur syllaba, imprimis decorus est, maximeque virilis. Aptus est hic pes movendis affectibus, quare & modis Phrygiis crebro adhibetur.

Dactylus est quidem concinnus, pulcher, & jucundus; an vero gravis sit, aut magnificus, de eo merito dubitari possit: quamvis videam plerosque sic existimasse, idq; eo magis quod herous vocetur hic pes. Verum non satis firmum est hoc argumentum, cum id ex eo factum possit videri, quod in heroïco carmine præcipuum possideat locum.

Nam si ex solis spondeis fiant hexametri, prorsus inveniuntur, nimioque laborant pondere. Adhibentur itaque dactyli, ut teretes, volubiles, magisque sonori fiant. Adhibendus tamen delectus; nam si versus ex solis fiant dactylis, unumque in fine tantum habeant spondeum, omnino erunt saltatorii, seu potius *πιδηπυγι*, cujusmodi aliquot sunt apud Homerum, & plures, nisi fallor, apud Virgilium. Magnam sane in cantu pes iste præ se fert hilaritatem, quod gravitati non usquequaque convenire videtur. Nec tamen est remissus aut effeminatus, quemadmodum trochæus, qui statim frangitur & deficit; hic quippe bis resilit, & magis æquales habet numeros, cum totidem in elatione ac positione possideat tempora.

Reliqui quatuor trisyllabi pedes, quamvis non semper commode superioribus misceantur, insignes tamen & ipsi habent effectus. Rarius tamen frequentantur, quod impeditam & magis difficilem temporum & plausuum habeant rationem. Quapropter rari sunt, qui iis uti sciant.

Bacchius, qui incipit à brevi, & terminatur duabus longis, gravem & cum majestate conjunctum habet incessum. Frequens est hic pes in Bacchicis & dithyrambicis carminibus, multum enim roboris habet in movendis magnis affectibus.

Minus gravitatis habet hypobacchius seu antibacchius priori oppositus, quod brevis syllaba subsequatur duas longas. Pes incommodus & rarus. Quapropter cum carminibus inutilem esse scribit Hephæstion.

Creticus, qui brevem habet syllabam inter duas longas, & ipse quoque motum habet gravem, estque hic pes non ignobilis, præsertim si commodam sortiatur stationem.

Am-

Amphibrachys trisyllaborum ut ordine, ita quoque dignitate postremus, longam habet syllabam inter duas breves. Numeros habet non admodum elegantes, quapropter fractum & effeminatum incessum huic tribuit Dionysius Halicarnassensis. Musicis tamen antiquis aliter visum, quemadmodum notat Marius Victorinus, utpote qui majorem haberent temporum quam syllabarum rationem.

De simplicibus pedibus pauca hæc dicta sufficiant. Reliqui qui memorantur à Grammaticis, omnes è prioribus sunt compositi. Qui è quatuor disyllabis constant, numero sunt sedecim, plerique quadrati seu tetrasyllabi. E disyllabis vero & trisyllabis fiunt pedes pentasyllabi numero triginta duo. Ex his rursus componuntur pedes sex syllabarum numero sexaginta quatuor; ita ut omnes juncti summam conficiant centum & viginti quatuor pedum. Longum foret singulorum nomina & potestatem declarare; interim hoc monendum, non audiendos esse eos, qui immensam istiusmodi pedum congeriem velut inutilem & supervacuam prorsus explodunt. Tot enim licet sint numero, nullus tamen est qui peculiarem vim & facultatem in movendis & sedandis affectibus non possideat. Nam quod vulgo arbitrantur, plerosq; pedes compositos ejusdem semper esse naturæ & efficacæ, ac sint ii simplices è quibus componuntur, in eo à veritate absunt omnino quam longissime. Illud quidem aliqua ratione concedi possit, pedes qui constant ex ejusdem generis pedibus, ut proceleumaticus, qui fit è duobus pyrrichæis, item dispondeus, diiambus, & ditrochæus, qui fiunt è duobus spondeis, iambis, & trochæis, cum incedant per
tau-

ταυτοποδίδου, servare propemodum legem & naturam pedum unde confiunt: sed vero longe aliter id se habet in reliquis omnibus, qui cum è diversi generis pedibus componantur, diversam quoque acquirunt facultatem; & ita quidem, ut priorem naturam penitus exuere videantur. Si quis pyrrichium spondeo jungat, pro diversa collocazione emerget uterque Ionicus, quorum tamen neuter convenit cum iis pedibus, unde constituuntur. Sed multo id ipsum clarius adparet in iis pedibus, qui ex imparibus constant syllabis, & in plausu non conveniunt. Quid enim commune habet choriambus, & præcipue antispaustus, cum iambo & trochæo? Mollis & imbellis est trochæus, acer & pugna iambus, uterque tamen gradu currit celeri & pene volubili. At vero nihil horum superest in antispausto, cum & durum & incompositum & prorsus refractarium habeat incessum. Eadem est ratio cæterorum pedum, non tetrasyllaborum tantum, sed & omnium compositorum; in quibus hoc fere observare est, ut quanto plurium temporum & syllabarum fuerint, tanto quoque longius à simplicium pedum natura recedant; paucis forsân exceptis, qui, quod è puris consistunt spondeis, aut molossis, numeros habent æquales; ac vel nihil, vel parum discrepantes à motu pedum simplicium.

Sed vero non aliunde magis, quam ex ipsorum carminum cantuumque textura, clarius deprehendas, quantum à simplicibus distent pèdes compositi. Cum enim simplicium ea sit facultas, ut mores potius concinnos & mites efficiant, quam affectus moveant concitatos; aut si illi moveantur, minime tamen turbulenti, sed ordinati maxime.

que decori sint: contrarium videre est in pedibus compositis, quorum cantus mentem animumque ita percellit, ut ad furorem & insaniam multos adegerit: cujus rei fidem faciunt modi Phrygii & dithyrambica carmina, quibus homines etiam ad rabiem olim efferatos fuisse constat. Hinc est quod Plato pedes compositos, una cum Ionicis Lydiis & mixolydiis modis, è sua civitate expellat & procul facessere jubeat. Cum enim nullam in sua Republica musicam admittat, nisi quæ gravis, modesta, & virilis sit, censetque moribus officere multiplicium istiusmodi numerorum incessum; non sine ratione foras protrudit rythmos è contrariis, ut plurimum, compositos motibus, veluti spurios & quodammodo androgynos, deturbantes mentem à recto statu, & inducentes contumeliam, temulentiam, & cupiditates illicitas. Sed ista Platonica & Pythagorea seu monita, seu præcepta, quantumvis salubria, nihil tamen profunt ubi luxus & proclivis in luxum dominatur ætas; præsertim si accedant eruditi vitiorum assentatores, qui jam sua sponte pronos agant præcipientes. Sine mora itaq; ad scenicos & theatra transit omnis poëtica potestas; illa sunt quæ omnigenos invexere pedes, quæ musicos numeros in pulverem confregerunt; illa sunt, ut monet Jun. Plinius, quæ olim musicos male canere docuerunt: de quo jam suo tempore conquestus est Plato III de leg. Nec hilum profuit Roscius histrio, dicere solitus, *se, quoplus sibi ætatis accederet, eo tardiores tibicinis modos, & cantus remissiores esse facturum*; reclamante scilicet multitudine & seculo universo.

De pedibus & eorum potestate & natura, licet multa dicenda supersint, hæc tamen maxime ad
insti-

institutum facientia annotasse sufficiet. Veniamus ad rythmum partem carminis præcipuam. Quod vocabulum attinet, de eo non eadem omnes sentiunt, cum sæpe etiam apud probatissimos scriptores pes, metrum, & rythmus, idem prorsus sint, alii vero non ea, qua debeant, ratione distinguant. Longum foret singulorum explicare sententias, cum nec Grammatici, nec Musici, nec Philosophi, aut Rhetores satis sibi consentiant, & non discrepantia tantum, sed & sæpe contraria prodant. Hæc vocabulorum confusio nata, nisi fallor, ex diversa acceptione metri, cujus tota ratio cum versetur solum circa quantitatem & mensuram syllabarum, à multis tamen latiori significato refertur ad pedum totiusque carminis qualitatem, dum nempe perperam metro tribuunt id quod soli convenit rythmo. In eo enim consentiunt fere inter se antiquiores plerique Græci, rythmum esse basin, seu incessum carminis. Melius itaque quam cæteri mihi definivisse videntur illi, qui dicunt rythmum esse systema seu collectionem pedum, quorum tempora aliquam ad se invicem habeant rationem seu proportionem. Quod si illa proportio apta sit, jam carmen seu cantus dicitur ἀρρυθμῶς, sin contra, ἄρρυθμῶς. Ut itaque rythmus sit concinnus, maxime cavendum, ne pedes temporibus discrepantes invicem misceantur. Vitiosum & incompositum imprimis fiet carmen, si duorum, trium, quatuor, pluriumve temporum pedes, veluti pyrrichii, iambi, dactyli, pæones, Ionici, &c. simul copulentur. Nec tempore solum, sed & elationis & positionis ratio habenda est. Itaque non recte trochaicis iambos, nec iambicis trochaos admisceas,

Quamvis enim uterque pes æqualia habet tempo-
 ra, in percussione tamen non conveniunt, cum
 trochæus à longa incipiat, alter vero longa termi-
 netur syllaba. Eadem est ratio dactyli & anapæs-
 sti, choriambi & antispasti, bacchii & antibac-
 chii, Ionici utriusque, ac plurium aliorum; qui
 temporum quidem quantitate conveniunt, ta-
 men quia motus & percussiones habent contrari-
 as, non bene conjunguntur. Sed neque bene
 conveniunt trochæi cum choriambis aut antispas-
 tis, est enim quædam inter illos antipathia, cum
 duo isti pedes asperi sint, trochæus vero mollis.
 Commodè his sociatur iambus. Trochæus vero
 optime se habet si pæonibus misceatur, non item
 iambus. Rursus Ionici respuunt societatem cho-
 riambi & antispasti, qui nec ipsi cum pæonibus
 bene se habent. Pæones vero recte junguntur
 Ionicis, item bacchio, & palimbacchio, & præci-
 pue Cretico, qui in pæones potest resolvi: Scio
 quidem in metris ἀσυναπλήτοις & illis quæ fiunt ἄ-
 νηπιθεῖον μέτρον, veluti Galliambis ac multis di-
 thyrambicis, complures ex his pedibus promiscue
 adhiberi; sed id nemini mirum videbitur, qui norit
 carmina istæc potissimum reperta esse ad pertur-
 bandos animos & furorem inducendum. Quanta
 sit numerorum potentia in movendis & sedandis
 affectibus, sciunt qui aliquem rerum habent usum,
 & qui veteribus historiis non omnino sunt hospites,
 ut opus non sit vel exemplis, vel rationibus
 id ipsum confirmare. Hoc solum dixisse sufficiat,
 si numeri æquales & concordés tranquillos & con-
 venientes motibus suis gignant motus, fieri aliter
 non posse, quin dissoni & sibi invicem contrarii
 numeri, non organa tantum sensuum, sed & ipsos
 quo-

quoque sensus graviter offendant & lædant, inducendo motus naturæ contrarios, quique ob hoc ipsum, quod mollibus & harmonicis numeris permixti clam & furtim surrepant, vulnera infligant graviora. Vasta illa æramenta, quæ campanos vulgo appellant, findi & aliquando dissilire affirmant si inæqualiter pulsentur, & miramur animos nostros turbari si à discrepantibus numeris perturbentur ea instrumenta à quibus nostri reguntur affectus? Sed ut institutum persequar, illud imprimis tenendum, dithyrambica carmina habere quidem præcipuam vim in ciendis affectibus, & recte illos sentire, qui summam musicæ potentiam in his sitam esse adfirmant; verum non exinde sequitur, id quod vehementissime movet, id ipsum quoque esse præstantissimum, nisi quis noxia salutaribus præferenda esse existimet. Si Platonicos sequamur, ne dubitandum quidem fuerit, quin musicæ dignitas & præstantia in ordinatis potius & legitimis collocanda sit numeris, qui vitam & mores ad honestatem disponunt, quam in illis motibus, qui affectus inducunt damnosos.

Nec tamen putandum rythmos, qui è simplicibus constant pedibus, minus habere roboris & efficaciam, quam qui è compositis construuntur. Tollas vim istam motus concitantem inæquales & enormes, cæteras virtutes deprehendes etiam simplicibus inesse numeris, & adeo quidem ut ad supremam perfectionem nihil omnino deesse videatur. Si majestatem spectes, ecquid ornatius & sublimius heroico? Si molle quid & tenerum & volubile exprimere cupias, præsto erit trochæus, qui quod petis dabit. Si vehementia & acrimonia

opus

opus sit, ad partes vocandi sunt iambici, quorum quot genera, totidem quoque discrepantes effici-
 es cantus. Tacco jam flebiles elegos, amatorios
 hemiambos, iracundos hendecasyllabos: præte-
 reo Sapphicos, Alcaicos, anapæsticos, tot deni-
 que alios modos, ut ne totidem affectuum, quot
 carminum possis enumerare species. Quodcun-
 que tamen ex his carmen tentaveris, si ignota ti-
 bi fuerit rythmi natura, nihil efficies, licet inge-
 nio omnes superes mortales. Hinc est quod Py-
 thagorici cantum feminam, rythmum vero ma-
 rem appellent. Varro metrum, seu pedes, mate-
 riam carminum, rythmum vero regulam vocat.
 Plato, & pleriq; ejus sectatores, negant aut poëtam,
 aut musicum esse dicendum, qui rythmum igno-
 ret. Cum enim pedes sint quasi membra carminum
 & quidem membra sonantia, fieri aliter non po-
 test, quin vel ipse sonus errorem prodat, si per-
 verso & præpostero ordine locentur. In metris
 quidem paullo ante memoratis, quod simplicibus
 decurrant numeris, nec sit difficile minorum
 pedum tempora metiri, satis expedita est ratio
 rythmica; at vero compositorum pedum natu-
 ram & tempora explorare, & illos convenienti or-
 dine disponere, curam exigit operosiorum, caus-
 fasq; continet huic nostro seculo propemodum in-
 cognitæ; idq; non grammaticorum, aut etiam mu-
 sicorum culpa, qui satis diligenter functi sunt suo
 officio, sed quod una cum poësi, tota quoq; cantus
 ratio interciderit. Verum cum ad institutum præ-
 cipue faciat hujus rei consideratio, non inutile fu-
 erit aperire, quo pacto duæ istæ inseparabiles soro-
 res, Musica inquam & Poësis, ut simul natæ, ita quo-
 que simul in Græcia interierint. Brevi expediam;

non

non primaria tantum, sed & unica hujus rei ratio fuit linguæ & pronuntiationis mutatio. Frustramus si id quod omnes norunt velimus docere, quam nempe fluxa & lubrica res sit sermo humanus, quamque nullæ usquam terrarum reperiantur linguæ, quæ vel ad pauca secula integræ & inviolatæ perffiterint. Si vocabula spectes immutantur plurimum, minus tamen quam vocabulorum sonus, qui raro vel ad vitam hominis perseverat. Quapropter nequeo satis mirari inter hujus ævi literatos non deesse complures, qui linguæ Græcæ pronuntiationem ab heroico seculo usque ad hæc nostra tempora sinceram & illibatam permanuisse existiment; ac si non omnium nascentium eadem esset conditio, & naturæ cursus & fatalis necessitas interrumpendus sit, ne scilicet intempestivis & male doctis hominibus ineptiendi præripiatur occasio. Adeo clara & manifesta sunt, quæ de literarum & vocabulorum sono nobis tradidere Veteres, ut si quis contra hæc hiscere audeat, is necesse sit habeat os nullum vel potius pugilis. Literarum quod attinet sonum, eum expertem fuisse omnis mutationis, non tantum florentibus Græciæ rebus, sed & quamdiu Romanum stetit imperium, testantur plerique Græci & Latini Grammatici quotquot de literis scripserunt. Si quis dubitet, aut aliter existimet, legat vel ea solum, quæ habet Dionysius Halicarnassensis de verborum compositione; ubi adeo exacte & perspicue tam vocalium quam consonarum potestatem declarat, ut si quis iis lectis hæsitare non desinat, & pergat credere *Beta* sonasse ut *Vita*, aut vocales *n*, *s*, & *v* eodem pacto pronuntiatas fuisse, is infelicis omnino ingenii, & cuius potius rei
quam

quam literis tractandis natus esse videatur.

Diphthongorum non eadem est ratio. Eas integras fuisse & vere diphthongos, ita ut utraque vocalis exaudiretur, quamvis vel ipsum testetur vocabulum, certius tamen colligitur è scriptis illorum omnium, qui florere antequam Græcia Romanis serviret. Claudii & Neronis temporibus mutata demum fuit pronuntiatio, tunc quippe præcipue usus invaluit ut diphthongi absorberentur, quod ipsum quoque Latinae contigit linguæ, utpote in qua bivocalium usus maxima ex parte cessarit jamdiu ante ætatem Ciceronis. Conatus quidem fuit Claudius Cæsar revocare veteres & jam obsoletas diphthongos, sed nullum est tam amplum imperium quod efficere possit, ut pronuntiatio semel amissa in integrum restituatur. Cum nunquam alias, tum præsertim id fieri non poterat in seculo luxu & mollitiæ diffuente, quo histriones latius regnabant quam ipsi Imperatores, quoque qui gratiosi in aula esse volebant, adeo fastidiose delicati cupiebant videri, ut durioris alicujus syllabæ allapsum ad aures, haud secus ac hostile telum reformidarent. Non tantum insolens quid, sed & vastum & rusticum præ se ferre videbantur diphthongi AI & OI, nec defuere credo, qui fauces non satis patere, nec sine dolore in tam latos sonos diduci & explicare posse affirmarent. Sine mora itaque à Romanis transiit vitiosus hic pronuntiandi ritus ad Græcos, gentem adulandi peritissimam, frustra reclamantibus doctis & antiqui moris studiosis; qui licet aliquamdiu restitere, brevi tamen & ipsi quoque in mollius loquendi genus concessere: & adeo quidem ut Trajani & Adriani seculo bivocalium usus peni-

tus cessasse videatur. Hinc est quod in illis marmoribus, quorum inscriptiones factæ sunt post ea tempora, mera diphthongorum confusio appareat, cum E pro AI, I pro OI vel EI passim occurrat, cū tamen in vetustioribus lapidibus orthographiæ ratio optime sibi constet. Hinc quoque nata sunt tot Grammaticorum de diphthongis volumina, quæ nihil fere aliud continent, quam quibus literis quælibet voces exprimi debeant, quale nihil in veteri Græcia contigisse constat, quamdiu nempe eadem scripturæ & pronuntiationis viguit ratio. Infinitis hæc testimoniis confirmari possint, sed cum alibi de his egerimus, plura hoc loco non addam. *

Supereft prosodia seu accentuum ratio, non præcipua tantum, sed & unica propemodum causa, quæ musicam & poeticam artem evertit penitusque pessumdedit. Si enim spectetur quæ circa literarum diphthongorumque sonum facta est mutatio, ea quidem nonnihil attulit detrimenti; quantumcumque tamen id fuit, salvus nihilominus & integer carminum perstitisset cantus, nisi nova prosodia veterem pronuntiationem prorsus immutasset & sustulisset. Olim quippe, florentibus etiamnum Græciæ rebus, longe alia prosodiæ & accentuum erat ratio, quam quæ postmodum à magistris reperta & introducta fuit. Non veteres tantum Grammatici, sed & ipsum vocabulum manifeste testatur, prosodiam versari circa cantum verborum, ideoque in antiquissima & primaria significatione sic definitur, *προσῳδία ἐστὶ τὸν ὄ. φωνῆς πρὸς ὃν ἀδόμεν.* *Prosodia est tenor vocis ad quem canimus.* Hinc facile colligitur non Grammaticorum, sed vero Musicorum olim fu-

iſſe officium notas ſeu diagrammata proſodica, unde cantus cognoſceretur, appingere poëmaticis. Cum vero omnis ſermo ſit veluti cantus quidam, tranſlatum eſt ad quorumvis etiã verborum pronuntiationem hoc vocabulum, unde demum occaſionem arripuere Grammatici, ut accentus muſicos ſuis uſibus accommodarent, ad declaranda tempora & ſyllabarum quantitatem. Primus Grammaticorum qui accentus iſtos uſurparit iſ, ſi Apollonio, Arcadio, aliisſque Græcorum magiſtris fidendum, fuit Ariſtophanes literator, circa tempora Ptolemæi Philopatoris & Epiphaniſ. Hujus diſcipulus Ariſtarchus, præceptoris inſiſtens veſtigii, auxit & illuſtravit accentuum numerum, idemque ſtadium tenuit Dionyſium Thracem Ariſtarchi auditorem. Nec aliam inſtitere viam qui poſtea in ſchola Alexandrina invicem ſibi ſucceſſere, Apollonius nempe Dyſcolus, Orion, Herodianus Apollonii Dyſcoli filius, Alexander, Aſtyages, Origenes, Agapetus, Philoponus, Sergius, Apollonius Junior, Ariſtarchus Junior, Joannes Charax, Auxonius, Herodianus magnus, Georgius Chæroboscus, & complures deinceps alii, qui omnes quanto ætate poſteriores, tanto pluribus præceptis accentuum rationem involverunt, ut multa horum quæ ſuperſunt ſatis declarant ſcripta. Uſque ad tempora Antonini & Commodi Imp. perſiſtit nihilominus antiqua & fere integra loquendi ratio, ut opus non fuerit totidem apicibus ſcripturas onerare, ac poſterioribus factum ſit ſeculis, ceſſante nempe & penitus collapſa vetere pronuntiandi ratione. Quam recens ſit uſus apponendi iſtiusmodi accentus quibuſlibet

ſcrip-

scripturis, hoc satis declarat, quod in nullis marmoribus, nullis numismatis, nullis denique codicibus, qui quidem mille aut nongentis annis antiquiores sunt, virgulæ aut apices ulli compareant. Unde satis evidenter patet, toto intermedio tempore, quod ab Aristophane Grammatico effluxit, usque ad id tempus quo accentus adscribi cœperunt, per spatium nempe octo vel novem seculorum, haud aliis usibus adhibitæ fuisse à Grammaticis accentuum notas, quam ad erudiendam in arte metrica juventutem. Nec tamen existimandum, similem, ac nunc passim recepta est, olim quoque fuisse accentuum rationem. Qui enim cantus aut lectio subsistere possit, siquis Homericos versus, ita ac vulgo fit, pronuntiet?

Ἡέλιος δ' ἀνόρουσε λιπῶν περικαλλέα λιμνίῳ

Ἵουρανόῳ ἐς πολυχάλκον, ἰν' ἀθανάτοισι φαείνῃ

Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζειδῶρον ἄρῳραν.

Longe aliter veteres; sic nempe illi accentus digerebant.

Ἡέλιος δ' ἀνοῦσε λιπῶν περικάλλεα λιμνίῳ

Ἵουρανον ἐς πολυχάλκον ἰν' ἀθανατοῖσι φαείνῃ

Καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζειδῶρον ἄρῳραν.

Vera esse, quæ affirmo, libenter agnoscet is, qui veterum Grammaticorum Dionysii Thracis, Apollonii Alexandrini, Aclii Dionysii Halicarnassensis, Aristarchi junioris, & aliorum quæ supersunt scripta & fragmenta evolvat. Sed & ex iis qui omnium manibus teruntur, compilatore videlicet etymologici magni & Eustathio, idem observare est, utpote, qui non uno loco testentur, in antiquis exemplaribus & præceptis

veterum Grammaticorum, longe diversam accentuum occurrere rationem ab ea quæ postmodum placuit. In iis enim monent non scriptum fuisse *ἔτοιμον, ἔρημον, τρέπαρον*, sed *ἐτοιμόν, ἐρημόν, τρεπάρον*. Item non *παχύτις, παχύτητῆ*, & *βραδυτής βραδυτήτῆ*, sed *παχυτὶς παχυτῆτῆ* & *βραδυτὶς βραδυτῆτῆ*, & sic in cæteris omnibus, ita ut accentus veræ & naturali syllabarum semper conveniret mensuræ. Iidem quoque docent, non tantum vocalibus dictionem inchoantibus, sed & mediis dictionibus spiritus apposuisse Grammaticos veteres, ut in *δυσῶμος, δυσῶνιος, ἐφῆβῆ, ἐνῆμερῆ, φιλίπποι*, & sic in cæteris. Nec tamen una eademque omnibus Græciæ populis ratio fuit; pro varia quippe pronuntiatione, variabant quoque spiritus. Itaque Iones, & præcipuè Æoles, qui in plerisque erant *ψιλωπικῶς* & nulla omnino uterentur aspiratione, scribebant *παῶς, αῦ* & *αὐάγειν*. Attici vero qui in pluribus erant *δασυῶνικοῖς* scribebant aut potius pronuntiabant *παῶς, αῦ*, & *αὐάγειν*. Sed & pleræque fere mediæ dictiones, quibus Latini consonans addidere, spiritu aspero ab iisdem Atticis proferebantur, ut *ῶόν, αῶόν, ἀῶον*, *οῦυμ, εῦυμ, Avernus*. Quamvis vero, etiam diu antequam nova ista prologia introduceretur, vera & genuina linguæ Græcæ pronuntiatio multum labefactata esset, non defuere tamen antiquitatis studiosi, qui in pangendis carminibus veteris poëscos leges satis pro captu suo religiose observarint: sed eruditis & vetustatis amantibus magis placere eorum carmina, quam musicis & cantoribus; qui cum præcipue in eo labora-

rent,

rent, ut auribus satisfacerent theatrorum, imprimis cavebant ne, relicta seculi sui pronuntiatione, insolitum quid sonarent: ut mirum non sit, neglecto verborum cantu, citharædos & pantomimos longe gratiores eo tempore fuisse, quam veros & legitimos musicos. Hinc illa Maximi Tyrii querela de extincta sua tempestate veteri musica, hinc quoque frequens illa paroemia ἐκλίκοφθ' ἡ μουσική. Nec male judicat Suidas, ubi de Hypatia Theonis agit filia, non esse verisimile inquit, id quod vulgo dicitur, illam juvenem sui amore correptum musicæ curasse beneficio, cum musicæ potestas jam diu ante Hypatiæ ætatem penitus exoleverit. Quod si jam illo tempore multo magis subsequenter seculis immutata fuit prosodiæ ratio, & adeo quidem ut à multis abhinc seculis vix aliquis in Græcia fuerit repertus, qui sciat quid sit metrum, nedum qui & ipse alicujus momenti poëma ausus fuerit aggredi. Si quis itaque hodiernos Græcorum accentus seu prosodiam sequatur, & legat carmina vel Homeri vel cujuscunque alius antiqui poëtæ, nullos omnino pedes, nullum vel metrum vel rythmum agnoscet, nihil quod numerosum sit vel aures afficiat, sed sonum absõnum & ridiculum, & versus qui cantari nequeant, denique quidvis potius quam carmina intelliget. Eo sunt redacti miseri Græci, ut nec legere nec cantare Græce sciant, amissoque omni pristino cultu, cum cæteris barbaris ritibus, musam quoque barbaram sint amplexi. Jam à mille & pluribus annis, nullum fere aliud carminis frequentarunt genus, quam versus quos illi politicos vocant, ideo nempe quod aliquam simili.

similitudinem habere videantur, cum iis versibus, quos inter novem heroicorum species Grammatici recensent; quique quod nullos moveant affectus, sintque maxime humiles, populares, & pedestri similes sermoni, ideo πολιτικοί, & λογοιδεῖς appellantur, cujusmodi est iste, ἴππυς δὲ ξανθὸς ἑκατὸν καὶ πενήκοντα. Siquis vel Homeri vel aliorum poemata ad legem vulgariam accentuum exprimat, complures istiusmodi versus deprehendet; ut minime dubitandum sit, quin ex corrupta heroici carminis pronuntiatione versus isti politici originem traxerint. Observandum tamen, quemadmodum hexametri non æqualem semper syllabarum continent numerum, cum aliquando tredecim aut etiam duodecim tantum, nonnunquam vero ad septemdecim extendantur syllabas; ita neque politicorum versuum eandem semper esse rationem, cum nonnunquam duodecim aut tredecim, alias quindecim, quandoque vero septemdecim absolvantur syllabis. Qui duodecim aut tredecim tantum continent syllabas, ij similes sunt versibus iis quos & nostrates, & Galli, in suis vernaculis linguis Heroicos perperam vocant; licet majorem accentuum Græci habeant rationem, quam Galli, utpote qui non naturalem tantum syllabarum quantitatem, sed & ipsos quoque ut plurimum negligant accentus. Hoc attamen carminis genus raro apud Græcos occurrit; sed vero qui quindecim syllabis decurrant versus, frequentissime reperiuntur: & hoc numero gavisus est Tzetzes, Constantinus Manasses, & innumeri alii, qui hanc mensuram diligentissime observavere. Si neglecta antiqua & naturali syllaba-

syllabarum quantitate, solum observes sonum, maximè similes sunt tetrametris Archilochiis catalecticis. Quod si septendecim aut plurium forent syllabarum, jam merito ridebantur, veluti πολύποδες, præsertim si Consonis abundarent literis. Quippe si puris syllabæ terminentur vocalibus, jam, ut monet Eustathius, agens de versibus politicis, ad primum Iliad. λαυθάναξ τὸ πολύποισι τῆ ταχεῖα σιωπεφωνήσῃ τῷ φωνηέντων, καὶ σῶζεται ὁ προχρησθεῖς ῥυθμός. Qui primi istiusmodi versus usurparunt, licet κακοζήλια laborarint, non tamen omnino syllabarum neglexerunt rationem; sed vero qui proxime elapsis sex septemve florere seculis, cum viderent se ævi sui auribus non satisfacere propter immutatam pronuntiationem, omiſsa antiqua & naturali syllabarum quantitate, solam vernaculorum accentuum habuere rationem, satius ducentes à veterum præceptis, quam à recepta suis temporibus recedere consuetudine. Hic finis, hæc denique ultima fuit meta poëticæ, simulque musicæ, nobilissimarum quondam artium, quamdiu literæ & ingenia Græcorum florere, nunc vero adeo infelicium, ut ne reliquæ quidem prisicæ supersint gloriæ, perierintque nulla profus relicta posteritate.

Nec alium habuit exitum Latinorum poësis. Hanc quoque non labefecit tantum, sed & penitus sustulit pronuntiationis mutatio. Non simul nec repente, sed paulatim eam factam fuisse, & successive aliam post aliam irrepsisse labem, magnaue ex parte vitiatam fuisse, etiam antequam barbari rerum in Italia potirentur, satis testantur tot quæ supersunt carmina, & ea præcipue

præcipue quæ à Christianis conscripta fuere, qui quanto meliores viri, tanto deteriores poëta, tantoque minus religiose leges metricas observarunt, quod utique non contigisset, si priscus Romani sermonis sibi constitisset tenor. Ciceronis quippe tempore etiam vulgus sentiebat, si quid in versu peccatum esset, ut ipse non uno loco testatur; at vero vergente ad interitum Romano imperio, ne ipsi quidem docti effugere potuerunt, quin sæpissime in syllabas impingerent. Nam quod populum & indoctos attinet, quam illi rudes & imperiti in scribendis fuerint carminibus, abunde testantur complura vetera epitaphia, & Commodiani & similium versus, dummodo versus dicendi sint, ubi nullum vel metrum vel syllabarum observatur quantitas. Et tamen non dubitandum, quin epigrammata seu carmina istæc ita ab iis lecta & recitata fuerint, ac si revera fuissent carmina: Contra quam hac nostra fiat tempestas, qua Virgilii & aliorum carmina ita vitiose pronuntiantur, ut vix intelligas esse carmina.

Post lapsum imperii Romani, si Boëthium & paucos Romani generis superstites excipias, musa Latina penitus obmutuit. Eo quippe tempore ut quis omnium optimus haberetur poëta, fatis erat non omnium esse pessimum. Ipsos vero si spectes victores Barbaros, illi tantum abest ut bonos, ut nequidem quantumvis malos scribere potuerint versus, cum literas profus nescirent. Verum ut nusquam tam feram & agrestem invenias gentem, quæ non suo more canere sciat, ita quoque & illi sua habuere vernacula cantica, quæ tum demum absoluta & pul-
cra

cra esse putabant, si similiter desinentibus sonis terminarentur. Istiusmodi *ὁμοιοπλῆτα*, non tantum barbaro seculo, sed & nunc quoque rythmi appellantur; quamvis cum iis nihil omnino commune habeant, nisi forsan quod rythmi defectum apud aures non cruditas quodammodo resarcire videantur. Tanto tamen consensu pleræque gentes spurios istos rythmos amplectuntur, ut toto fere orbe vix ullam poësin, aut ulla reperias cantica, quæ non vel iisdem, vel similiter sonantibus absolvantur vocabulis. Consuetudinem hanc servant non Arabes tantum & Persæ & Afri, sed & Tartari & Sineses, & complures quoque Americanæ gentes, ut dubitari vix possit, quin ipsa natura una cum cantu hanc poëcos rationem mortalibus tradiderit. Et sane si quis puerorum demum canere incipientium morem observet, quomodo nempe illi, dum verba naniæ suæ aptare conantur, ut cantum impleant, eadem vocabula pluries soleant repetere, in hac quoque balbutiæ & batologia vulgaris rhythmicæ rudimenta inveniet. Neque enim negari potest, quin eadem voces repetitæ faciunt consonantiam si non elegantem & jucundam, maxime tamen naturalem & perfectam, multarumque gentium usu comprobata; licet delicatiores homines imprimis ab eo sibi caveant, vitiosumque existiment, si in carminum sine idem vocabulum sibi consonet. Ad evitandam itaque hanc balbutiem ipsa natura omnes docuit mortales sonum variare, ita ut non eadem vocabula iisdem, sed similia similibus consonent; hacque ratione non ornatui tantum, sed & verborum consulitur copię. Hæc ut opi-

nor vera & genuina causa pseudorythmorum, qui quantum hodie placent, tantum displicere veteribus Græcis & Latinis, ut non immerito notati fuerint ii, qui vel casu, vel imprudentia hac in parte peccarunt. Multo magis reprehensi fuerunt ii, qui studio & data opera *ὀμοιοτέλεια* & *ὀμοιοπίπτια* sectati sunt, uti Gorgias Rhetor, & forsan Nero Cæsar, cum nihil æque gravitati orationis officiat, quam in sono ludere syllabarum. Quis nescit quantopere explosus sit ille Ciceronis versus?

O fortunatam natam me consule Romam!

Juvenalis carmen hoc recitans false fatis subjungit;

*Antoni gladios potuit contemnere, si sic
Omnia dixisset.*

Adeo sibi ab istis ineptiis temperavit Virgilius, ut maluerit scribere,

*Cum canibus timidi venient ad pocula damæ,
Quam timide.* Errant vero plurimum qui cum existimant *ὀμοιοτέλειαν* posuisse in hoc versu, *Cornua velatarum obvertimus antennarum.* Duo enim posteriores literæ in *velatarum* absorbentur à sequente vocali; aliter enim si pronunties, nec carmen, nec cantus constet. Non me fugit in veterum scriptis nonnunquam istiusmodi consonantes clausulas occurrere, sed adeo ex raræ sunt, ut vel ipsa raritas satis ostendat illos vel aliud agentes, vel necessitate metri compulso casu usurpasse. Quotquot artis poeticæ vel Rhetoricæ præcepta tradidere, imprimis vitandum esse monent, ne neglecto rerum & sententiarum pondere inanes sonos & pueriles sectemur figuras. Non quidem negaverim istas
aliquid

aliquid nonnunquam gratiæ & delectationis in argumentis habere ludicris, præsertim si raro frequententur, locoque inserantur opportuno; sed vèro quid in universum de his sentiendum sit, dixerit scriptor Rhetoricorum ad Herennium, cujus verba è libro IV non pigebit adscribere. *Hæc tria genera proxima exornationum, quorum unum in similiter cadentibus, alterum in similiter desinentibus, tertium in adnominationibus positum est, perraro sumenda sunt, cum in veritate dicemus: propterea quod non hæc videntur reperiri posse sine elaboratione & consumptione operæ. Ejusmodi autem studia ad delectationem quam ad veritatem videntur accommodatiora. Quare fides & gravitas & severitas oratoria minuitur his exornationibus frequenter collocatis: & non modo tollitur autoritas dicendi, sed offenditur quoque in ejusmodi oratione auditor, propterea quod est in his lepos & festivitas, non dignitas, neque pulcritudo. Quare quæ sunt ampla & pulcra diu placere possunt: quæ lepida & concinna, cito satietate afficiunt aurium sensum fastidiosissimum. Quomodo igitur, si crebro his generibus utemur, puerili videbimur elocutione delectari: ita si raro has interseremus exornationes, & in causa tota varie dispergemus, commode luminibus distinctis illustrabimus orationem. Quid demum dicturos fuisse existimemus veteres istos dicendi magistros, si quem hodierna recitantem carmina, & quot versus, totidem quoque similiter desinentia intellexissent verba? Barbaris quidem istiusmodi concedi possint elegantia; aduētis patrio sono, nec quidquam mirantibus nisi quod tinniat; sed ve-*

ro cultis seculi nostri auribus necdum tam insipidos sonos displicere, etiam indignationem possit movere. Jam à mille fere annis musa ubique regnat barbara, nec in scholis aut monachorum claustris ut olim, sed in theatris, in aulis principum, & in ipsis quoque templis hæc sola personat, neglectaque mensura & rythmi ratione, nulla hac tempestate probantur carmina, nisi in singulis versibus resonantem habuerint clausulam. In soluta quidem oratione si quis tot similiter cadentia vocabula vellet cumulare, risu & sibilo ab omnibus excipiat, & quidem merito; in carminibus vero sonos istos absonos non tantum admittunt, sed etiam laudant fere plerique, quia scilicet longa consuetudo in naturam quodammodo abierit, ac si rebus absurdis & futilibus à temporum diuturnitate aliqua accedat autoritas. Instant tamen & inquirunt sonum hunc minime absurdum & futilem esse, utpote receptum à cultissimis quoque gentibus, maximeque naturalem. Verum si gentium mores pro lege esse debeant, valeat sane ratio. Quis nescit inter cultissimas istas gentes infinitos propemodum reperiri etiam præcipuæ dignitatis viros, qui tum demum eleganter se loqui existiment, si nullam periodum, vixque tria absolvant verba, quin aut dictu turpe vocabulum, aut jurisjurandi sacramentum interponant? Ad naturam provocare frivolum est omnino, cum multa homines naturæ faciant instinctu quæ insigniter inepta sunt. Quis deniq; negaverit sonos aliquos esse spurcos & obscenos, quosque nemo nisi impurus audire sustineat, cum tamen maxime sint naturales? Frustra igitur argumenta petuntur

tantur à natura, quæ non imperfecta tantum, sed & vitiosa est in multis, aut etiam à consuetudine mala, quæ quanto confirmatior, tanto nequiores habitus & deteriora gignit exempla.

Nec vero existimandum, ex quo barbarus iste sonus invaluit, uno saltem hoc vitio foedatam fuisse poëticam; aliud quippe etiam longe majoris momenti malum artem hanc invasit; quod nempe sublato rythmo & carminum mensura simul quoque sublatus fuerit carminum cantus. Si Latinos exceperis versus, factos ad imitationem veterum, nulla hoc nostro seculo in tota Europa scribuntur poëmata, quæ nervis aut cantui commode possint aptari. Non novum tantum, sed & absurdum forsàn quod dicimus videbitur plerisque iis, qui cantica vernaculis linguis composita magna cum voluptate indies excipiunt: Sed vero si quis attentius rem perpendat, idem etiam vel invitus fateatur necesse est, vera esse quæ scribimus. Scimus quidem & nos hodiernos etiam cantari versus, sed & hoc quoque scimus, eadem ratione cantari posse quamvis solutam orationem. Tollas pseudorythmos, quid quæso differunt hodierna carmina à pedestri sermone? An quod magis figurata sit dictio? Verum hoc nihil ad musicam, non magis quam ipse pseudorythmus. Cantus non potest subsistere, si syllabarum non constet quantitas, hujus vero nullam vulgo haberi rationem, apud plerisque in confesso est. Uno enim ore omnes fatentur, negligi hoc tempore veram & naturalem syllabarum quantitatem, sed hunc defectum commode suppleri censent accentuum observatione. Nec desunt ingeniosi magnæque

magnæque autoritatis viri, qui hoc longe convenientius esse arbitrantur, quam quod à veteribus factum sit, qui nulla accentuum habita ratione, ut ipsi putant, mensuram syllabarum non ad ipsam naturam, sed potius ad consuetudinem exigunt poetarum. Verum hic error non aliunde profluxit, quam ex eo, quod existimarint, ad legem hodiernorum accentuum lecta & cantata olim fuisse poemata. Longe vero aliter id se habere, jam ante monuimus. Sane si quis scire desideret qualis fuerit antiqua carminum pronuntiatio, is non multum a veritate aberrabit, qui illam similem fuisse existimet, atque sit ea, quæ vulgo in scandendis versibus adhibetur. Magna tamen differentia erat inter cantum, & nudam carminum lectionem. Nam præterquam quod in cantu latius evagantur toni, quam in recitatione, aut communi sermone, utpote in quo vitiosum habeatur si vox ultra diapente, seu tres tonos & semitonium acuatur; etiam hoc intererat, quod in cantu intervallum aliquod relinqueretur inter singulos pedes, quemadmodum fit in versuum dimensione; in recitatione vero intervallum hoc non adeo erat manifestum. Hinc est quod Musici veteres triplicem faciant vocis motum, continuum, diastematicum, seu intervallis discretum, & medium inter utrosque. Continua vox est loquentium, quando nempe vocabula ita coeunt, ut nullum sensibile intercedat spatium. Odiosum enim singula annumerare verba & veluti guttatim loqui. Cantantium autem vox debet habere intervalla, non sonorum tantum, sed & temporum, ita ut singuli pedes & singula
membra

membra exactè distingui possint; aliter enim olim si fieret, non canere sed loqui dicebantur. Erant quidem etiam olim aliqua cantica, quæ ἀπὸ τοῦ ῥυθμοῦ & velut uno spiritu absolverentur, sed levia & nullius pretii, vixque alium usum habentia, quam ut cantui diastematico velut nævi quidam permixta, majorem adferrent ornatum. Ille itaque cantus ab antiquis maxime probatur, qui fit non ἀπὸ τοῦ ῥυθμοῦ sed καὶ ῥήματα, non continuus, sed in partes & membra distinctus. Hodie id fere negligitur, postquam sublato metro & carminum dimensione barbarus & inconditus successit cantus. Medium vocis motum Aristides Musicus, eumque forsitan secutus Martianus Capella & Boëthius adsignant carmina legentibus. Næc videtur dissentire Quintilianus, cum lectionem poematum ita formandam esse præcipit, ut neque prosæ, neque cantui fiat similis. Dionysius tamen Halicarnassensis & Nicomachus Gerasenus, & alii nisi fallor Musici scriptores, vocem legentium à communi sermone non distinguunt. Quoscunque sequi malueris, illud firmum fixumque manet, veteres accentuum habuisse rationem longe diversam à spuris istis accentibus, qui hodie in usu sunt; quos si admiseris, nunquam efficies ut vel cantus, vel forma carminis sibi constet. At vero si antiquos revoces accentus, convenientes veræ & antiquæ syllabarum quantitati, tantam numerorum sententiam suavitatem, ut vel sola carminum lectio cuicumque hodierno cantui invidiam possit facere.

Instant tamen docti nonnulli viri & audacter affirmant, nulla in lingua Latina reperiri vocabula,

bula, quæ longum in ultima accentum habeant syllaba, attestantibus id Quintiliano & plerisque antiquis Grammaticis, ideoque non esse verisimile aliter cantata aut recitata fuisse in poematis vocabula, ac vulgo in prosa pronuntientur. Sed vero si horum admiseris sententiam, perit omnis poematum cantus. Qua enim quæso ratione musicis numeris adstringi possit, *Tityre tu patule recubans*, &c. si *patule* & *recubans* accentum habuerint in antepenultima, & pro anapæsto fiat quodammodo dactylus. Quapropter omnino necesse est, aliter in prosa, aliter in carmine sonuisse vocabula, quod & Musici, & ipse quoque Quintilianus fatetur, cum distinguit inter recitantium & canentium pronuntiationem, & poëtas ait producere mediam in *volucres*, cum in vulgari sermone corripitur. Quin & idem reprehendit in Latino sermone, quod nullas in fine syllabas habeat longas, unde ut opinor satis manifeste conficitur, eadem vocabula alios in communi sermone & soluta oratione, alios vero in cantu, forsan & in poematum recitatione, habuisse accentus. Quod si quis secus existimet, ostendat velim qua ratione cantus apud Romanos constare potuerit. Scio quidem, prava longi temporis consuetudine, quorundam auribus & animis adeo firmiter inhærere vulgarem pronuntiationem, ut risum moveat, si quis in pentametrorum fine accentum à penultima in ultimam retrahat syllabam, sed rideant sane, si ad evertendam Græcorum simul & Latinorum cantum, solam hodiernam sufficere existiment consuetudinem. Expediant si possint, quomodo pentametri duobus anapæstis à Musicis

ficis terminari potuerint, si penultima producatur syllaba. Quare non quidem multum refragabor, si quis in recitatione Latinorum poematum ultimas syllabas unquam productas fuisse negaverit; sed vero in cantu id ipsum fieri potuisse si quis contendat, idem etiam merito affirmet Latinos canere nescivisse. Interim vel hic ipse defectus, quod contra pronuntiationis consuetudinem ultimas sepe syllabas in cantu producerent, iusta satis possit videri causa, quamobrem non tam sua quam Græcorum Romanis placuerint cantica.

Ut vero ad nostri seculi poemata redeam, vere de illis dici potest, nec accentuum, nec syllabarum quantitatis in iis haberi rationem. Ne quidem intelligas versus esse, quos legas, si similiter finientem auferas clausulam. Hæc sola carmen facit, etiam si nihil aliud accedat, dummodo certus & definitus syllabarum præcesserit numerus. Cujuscunque vero naturæ & ordinis istæ syllabæ fuerint, id perinde esse creditur. Abest itaque rythmus, abest pedum metricorum observatio, qui si ullibi occurrant, casu id fit, non arte aut studio; cum promiscue licitum sit, cujuscunque mensuræ syllabas cuilibet aptare loco præterquam in ultima sede: ut vere de hujus seculi versibus dici possit, illos uno tantum pede decurrere, quod ut puto plerique, qui hodiernæ metricæ leges tradidere, libenter agnoscent. Siquis igitur versus, qui hoc nostro tempore in usu sunt, in membra seu pedes dissolvat, magnam ilico inæqualitatem deprehendet, utpote in quibus iambi copulentur trochæis, dactyli anapæstis, aliisque alii pedes, qui tamen

commode jungi nequeunt, propter numerorum & temporum discrepantiam. Longa quidem consuetudo facit, ut inconcinno isto vocis motu aures nostræ non offendantur; sed profecto, si quem inæquali & incomposito adeo incessu ambularem videamus, vix est ut eum mentis competentem existimemus. Quod si medicos convenias, & illi quoque unanimi consensu fatebuntur, pessimæ & afflictissimæ valetudinis certissimum esse indicium, disparem & perturbatam arteriarum percussionem. Quamvis vero hæc numerorum confusio in vernaculis poëmatibus plurimum displicere debeat, si vel simpliciter recitentur; multo tamen magis eadem displicebunt, si quis hæc cantui aptare conetur. Eo quippe redacta est hodierna poësis, ut omnem cantum prorsus respicere videatur. Cantus enim subsistere nequit, si nulla observetur syllabarum quantitas: eo vero sublato, tollitur quoque poësis, cum poëma non sit, quod cantari non possit. In tota Europa neminem hoc tempore invenias, qui canticum aliquod integrum seu plurimum stropharum, quales sunt pleræque odæ antiquorum, possit absolvere. Peracta prima strophæ coguntur subsistere; si enim ulterius progrediantur, mutanda omnino est ratio, cum efficere non possint ut sequentes versus, eosdem atque ii qui præcessere habeant numeros: ita ut quot strophæ, totidem quoque discrepantes inducendi sint cantus. Quod si quis velit ut ad singulas strophas iidem recurrant numeri, uti moris est, alterutrum faciat necesse est, vel ut veteri & obsoletæ alicui cantilenæ infelices suos aptet versus, vel ut absoluta prima cantici strophæ

pha numeris eam alliget musicis, quo facto, tum demum poterit sequentes versus pertexere & eidem cantui accommodare. Verum hoc si fiat, non jam cantus poëmaticis, sed poëmata cantui aptantur, quod non vitiosum tantum, sed & imprimis ridiculum semper fuit habitum. Et tamen aliter hodie nulla sunt cantica. Apud Italos itaque ea sola cantantur poëmata, quæ ipsi materialia appellant, in quibus nulla sit strophe, sive reditus ad idem versuum genus. Nam si quis ad odas se conferat, quales Fulvius Testius & innumeri alii scripserunt, illæ elegantissimæ licet, cantari tamen nequeunt, propter diversitatem numerorum. Eadem est ratio eorum carminum, quæ ipsi vocant rimas octavas, quæ nec ipsa uno eodemque cantus genere animari possunt. Neque tamen me fugit & illa quoque vulgo cantari, verum hac conditione quælibet etiam prosa cantari possit, & nisi fallor longe felicius. Notum est quantum sibi indulgeant hodierni Musici in modulandis his & similibus carminibus, cum & longas corripere & breves sæpe producere cogantur syllabas, ut nempe sibi constent numeri; hoc autem si fiat, perit omnino verborum sensus, nihilque omnino de cantico percipies. Illud vero risu imprimis dignum, quod integra sæpe vocabula velut cantu indigna & magna sui parte truncata raptim adeo prævolvant seu præcipitent potius; ubi vero longa aliqua vocalis & præcipue A vel O occurrat, tum demum cum exultatione buccas inflent, tum vocem in mirificos distringant gyros, cum vocis flexionibus simul quoque oculos, cervicem, totum denique torquentes corpus.

pus. Qui istiusmodi delectantur cantibus, nihil mirum, si concinnioris Musicæ nulla afficiantur voluptate. In Græcorum Latinorumque carminibus, nihil tale deprehendas, cum singulæ voces & syllabæ adeo exactè numeris suis respondeant, ut nulla prorsus hæsitazione opus sit. Quapropter minime acquiescere possum iudicio viri ingeniosissimi, qui in scripto nupèro, quo linguam Gallicam Latinæ præferre non dubitavit, inter alia documenta Oden quoque Horatianam inseruit, ut nempe ex ea, quam apposuit translatione, cognosci possit, quantum Gallico concedat sermo Romanus. Utramque non pigebet adscribere.

Andivere

*Audivere, Lyce, Dii mea vota Dii
 Audivere, Lyce; fis anus, & tamen
 Vis formosa videri,
 Ludisque & bibis impudens,*

*Et cantu tremulo pota cupidinem
 Lentum sollicitas. Ille virentis &
 Doctæ psallere Chia
 Pulcris excubat in genis.*

*Importunus enim transvolat aridas
 Quercus, & refugit te, quia luridi
 Dentes, te quia rugæ
 Turpant, & capitis nives.*

*Nec Coæ referent jam tibi purpuræ,
 Nec clari lapides tempora quæ semel
 Notis condita fastis
 Inclusit volucris dies.*

*Quo fugit Venus? heu, quove color decens?
 Quo motus? Quid habes illius, illius
 Quæ spirabat amores,
 Quæ me surpuerat mihi*

*Felix post Cinaram, notaque, & artium
 Gratarum facies? sed Cinaræ breves
 Amos fata dederunt
 Servatura diu parem.*

*Cornicis vetulæ temporibus Lycæ;
 Possent ut juvenes visere fervidi,
 Multo non sine risu
 Dilapsam in cineres facem.*

Mes vœux sont contents, Isabelle,
 Où les Dieux de leur grace ont contenté mes vœux;
 Te voilà vieille, et cependant tu veux
 Faire encore la belle.

En vain d'un chant gresle et tremblant
 Tu rappelles l'amour; en vain tu ris, tu jouës;
 Il t'abandonne, et s'en va sur les jouës
 De la jeune Toland.

Loins des troncs sechez il s'arreste, (verds,
 Et ne prenant plaisir, qu'aux fleurs, qu'aux myrthes
 Il fuit la nege, et les tristes hyvers
 Qui blanchissent ta teste.

Ni le brocar, ni les rubis
 Ne sauroient a ton mal apporter de remede;
 On sait ton âge, et la veillesse est laide
 Sous les plus beaux habits.

Ce teint tout de lis et de roses,
 Cette grace et ce port, qui m'avoient enchanté;
 Las! ou sont ils? et que t'est-il resté
 De tant d'aimables choses?

Iris n'avoit rien de plus beau;
 Mais dès son orient le sort fut jaloux d'elle,
 Il nous l'osta pour laisser Isabelle
 Vivre autant qu'un corbeau.

Aux jeunes gens il la veut rendre
 Un objet ridicule, a leur flame opposé,
 En leur monstrant d'un flambeau tout usé
 La fumée et la cendre.

De utraque Oda, quid sentiendum sit, aliorum esto iudicium. Per me licet ut unusquisque de his arbitretur pro captu suo; mihi sufficiet hoc solum monuisse, Oden Horatianam æqualibus semper numeris decurrere, & uno eodemque cantu posse absolvi, prout canticorum exigit ratio. At vero si quis Gallicam sequatur interpretationem, non unum, sed septem habebit cantica, cum ad singulas strophas seu reversiones mutandus sit cantus propter numerorum inæqualitatem. Frustra vero arguantur nonnulli, non officere canticis, si iidem numeri non recurrant, quia scilicet varietas delectet; si enim sic sentiamus, jam nulla erunt cantica. In tragædiis & prolixi operis poematis possit hæc exceptio aliquem sibi vindicare locum, sed vero in populari & communi cantu si id ipsum licitum esse existimemus, jam fiet transitus ex uno genere in aliud; cum cantica desinant esse cantica, nisi faciles & subinde redeuntes habuerint numeros, ita ut à quibusvis etiam aliud agentibus addisci & memoriæ insculpi possint celeriter & sine labore. In Latina quidem Oda, quam venuste & decenter quælibet fluant vocabula referre non attinet, cum vel tacentibus nobis ipsa numerorum æqualitas sua quoque sponte auribus se suaviter insinuet. Nusquam duo vel tria monosyllaba simul juncta invenias; cum in Gallica interpretatione septem vel etiam octo continuo ordine posita occurrant, quale nihil apud ullum Græcum vel Romanum scriptorem reperias. Nec tamen hoc viro disertissimo imputandum existimo, sed potius consuetudini sermonis Gallici, qui cum verborum non admit-

tat transpositionem, effugere vix potest, quin multis sæpe minutis fulsulet articulis. Verum illud non recte ab eo fieri arbitror, quod Græcos & Latinos reprehendat, quia aliter quam Galli sua construant vocabula: Negari quidem minime debet in lingua Gallica compositionem, seu collocationem verborum, proxime accedere ad legem & ordinem naturæ; sed cum nulla adeo barbata sit lingua, quæ eadem non gaudeat prærogativa, & quidem tanto magis quanto incultior horridiorque fuerit, omnino consequetur, si hæc ratio valeat, ut inter omnes linguas Græcus Latinusque sermo locum teneant postremum. Sed quam injusta hæc sit reprehensio, dicat pro omnibus Cicero, cujus verba ex Oratore ad M. Brutum operæpretium fuerit adscribere. *Omnino duo sunt quæ condiant orationem, verborum numerorumque jucunditas. In verbis inest quasi materia quedam, in numero autem expositio. Sed ut cæteris in rebus, necessitatis inventa antiquiora sunt, quam voluptatis: ita & in hac re accidit, ut multis seculis ante oratio nuda ac rudis ad solos animorum sensus exprimendos fuerit reperta, quam ratio numerorum, causa delectationis aurium, excogitata. Accedat & Quintilianus lib. IX. cap. IV. Neque ignoro quosdam esse, qui curam omnem compositionis excludant, atque illum horridum sermonem, ut forte effluerit, modo magis naturalem, modo etiam magis virilem esse contendant. Qui si id demum naturale esse dicunt, quod à natura primum ortum est, & quale ante cultum fuit, tota hæc ars orandi subvertetur. Plura qui desiderat legat quæ sequuntur. Satis ex his manifeste patet*

Græci

Græci ac Latini sermonis, antequam cultus accederet, similem olim conditionem fuisse ac nunc sit linguarum omnium, & in ordinandis & construendis vocabulis solam naturam habuisse magistram. Postquam vero artes, & præcipue Poëticos ac Musicæ scientia excoli cœpere, tum demum numerorum potentia & penitiora naturæ arcana referata fuere. Quandoquidem vero rudis & impositus verborum ordo numeros respiceret harmonicos, mutanda omnino fuit compositionis ratio; quæ licet consuetudini à natura primo traditæ multum adversaretur, suadente tamen utilitate, tot præsertim conjuncta voluptatis illecebris, facile & ipsa in naturam transiit. Tanto vero consensu à plerisque receptum fuit id collocandi genus, ut non à Poëtis solum & Oratoribus, sed & in communi quoque & populari sermone usurpatum approbatumque fuerit. Major tamen hæc in parte Poëtarum fuit libertas, qui & crebrius & audacius transponunt verba, quam Oratorum, & horum item, quam simpliciter loquentium: quod vel ex Comicis deprehendi possit, quorum sermo, licet & ipse liberioribus numeris adstrictus, ad communem tamen loquendi rationem proxime accedit. Inter tot vero Græcos Latinosque qui etiamnum supersunt scriptores, plurimos quidem invenias, qui plebeium dicendi secuti sint genus, vix tamen aliquem reperias, qui similiter desinentia, aut cadentia similiter, aut etiam plura eodem modo declinata, jungat vocabula. Omnibus his vitiis facile occurritur compositionis varietate; cujus quamvis non eadem apud omnes sit ratio, cum aliter docti, aliter vero

indocti scripserint, in eo tamen utrique conveniunt, valere eam quamplurimum, non ad delectationem tantum aurium, sed & ad affectus movendos. Secius vero id sese habet in quibusvis hodiernis linguis, à quibus abest omnino ille compositionis ornatus; cum pleraque hæc nostra tempestate gentes in jungendis votibus, non artis, sed rudis minimeque politæ naturæ legibus obtemperent. Sæpe videre est etiam ab illis qui præcipue verborum student delectui, octo vel decem monosyllaba simul construi, alias vero complura adeo prolixa & aspera conjugari vocabula, ut vel singula linguam & spiritum lassare & pene exhaurire valeant; quod utique non contingeret, si compositionis recepta ab iis foret ratio, licitumque esset membra sermonis transponere, & breviam longis, aspera mollibus, simplicia compositis distinguere, singula denique verba loco & ordine convenienti disponere, unde demum concinna & omnibus partibus absoluta exsurgat oratio. Quanta numerorum apud antiquos fuerit observatio, tot Rhetorum & Grammaticorum satis declarant præcepta, quæ si quis diligenter evolvere dignetur, parum aberit quin eos nimium superstitiosos in construendis & componendis vocibus nonnunquam fuisse existimet. Quis non perinde esse putet si quis dicat, *vir est optimus*, aut, *vir optimus est*? Auribus tamen minime satisfacere credebatur, si quis vel in communi sermone posterius usurpasset. Et tamen longe magis se circumspicit numerus oratorius, ac plus etiamnum poëticus, qui difficulter admodum metricæ legibus obtemperat, nisi liberiori fruatur

tur compositione. Quod si antiquos consulamus Musicos, quis non illos ad fastidium pene delicatos fuisse censeat, cum non contenti communi & recepta syllabarum divisione, ad instruendum cantum brevibus breviores & longiores longis exigerent syllabas? Quippe cum tota Musica ab exacta temporum pendeat observatione, & quanto quæque syllaba pluribus constet elementis, tanto plus temporis requirat ut commode exprimatur; ne syllabarum quidem naturam negligendam esse credebant, veluti ad leniendum & asperandum cantum præcipue necessariam. Nec Musici tantum fuere qui hæc præciperent, ut testatur Marius Victorinus, sed & in Oratore nonnihil hæc momenti habere credit Quintilianus, & ante illum Dionysius Halicarnensis, in præclaro isto de collocatione verborum libello, ubi docet differentiam inter voces ὀδὸς, πόδιον, ἡρότιον & ἑρόφιον, in quibus licet breves dicantur priores quælibet syllabæ, satis tamen sensibile est temporis discrimen, quod in singulis, ut distincte proferantur, requiritur. Quam verò diversa linguarum nostri temporis sit ratio, frustra simus si explicare conemur, cum nemo, ut opinor, reperiatur, qui non libenter agnoscat, adeo hoc seculo negligi syllabarum quantitatem, ut nec positio, nec plurimum consonantium occurfus, vocem loquentium aut cantantium remoretur, quin potius, invita & reluctante natura, quantumvis asperæ & difficiles syllabæ à plerisque etiam cultissimis Europæ gentibus raptim & concitato spiritu proferantur. Minus quidem hac in parte peccatur ab Italis & Hispanis; quorum linguæ ut propius

p̄ius à Latino absunt sermone, ita etiam exactius numeros & quantitatem observant: negari tamen non potest, etiam ab his nonnunquam violari syllabarum rationem, dum positionis, ipsiusque adeo naturæ, leges libere adeo transiliant. Longe à me abest ut linguarum velim instituire censuram, aliasque aliis multum præferri debere odiose contendam: illud tamen cum venia dictum sit, licet natura optima rerum magistra omnibus hominibus linguam indiderit, quæ explicandis animi sui sensibus sufficiat, negari tamen vix posse, quin ut institutis moribus & vivendi ratione aliæ gentes aliis cultiores habentur, ita quoque alterum sermonem altero magis esse concinnum & elegantem. Sed neque invidiosum fore arbitror, præsertim apud gnaros, si dixerò præscum Græcorum sermonem ex omnibus his quorum superest notitia, non primum tantum tenere locum, sed & illum tenere sine æmulo, ne ipso quidem contradicente olim omnium gentium victore populo. Nec tamen existimandum istiusmodi eum fuisse ab ipsis statim incunabilis; primam quippe hujus si excutiamus originem, nihilo meliorem aliarum gentium linguis eam fuisse deprehendemus. Asperam, scabram, & omnis dignitatis & elegantia expertem fuisse vel inde satis intelligas, quod vix alia quam monosyllaba præscis temporibus habuerit vocabula, ceu illa nomina essent ceu verba. Nesciebant insuper ea in modos, tempora, personas & casus inflectere, denique quod in Barbaris postmodum risere, idem hoc in suis agnovere majoribus. Adjuvante dein ipsa cœli temperie accessit cultus, accessit Musicæ & Poëtica

ticæ amor; accessit æmulatio ingeniorum, & proposita in hoc certamine vincentibus præmia; illa quidem magna, minora tamen ea quæ subsequeretur gloria: hæc sunt quæ barbariem pepulere, quæque effecere, ut qui inter Græcos primi literis operam dederunt, neglectis aliis scientiis, solè propemodum pœticæ animum applicuerint. Sine mora itaque excolendæ linguæ totos se addixere, id præcipue laborantes, ut verba non rebus tantum, sed & cantui & nervis congruerent. Tum quoque commenti sunt leges metricas, mensuras nempe syllabarum, pedum, rythmorumque varias formas, aliaque complura huc pertinentia, de quibus cum multa factis jam dixerimus, opus non fuerit eadem repetere. Quandoquidem vero nihil æque carminum dignitati viderent officere, quam monosyllabiarum frequentiam dictionum, veluti quæ præterquam quod humile & servile quid resonent, etiam salebrosam & asperam efficiant orationem si plures simul jungantur; amplificavere voces suas, duplicando easdem syllabas non in principio tantum sed & in fine addendo augmentum & terminationem. Hinc factum ut verba quæ prius erant monosyllaba, fierent polysyllaba, eademque vox ab una ad sex vel septem nonnunquam excresceret syllabas, manente quidem priori significatione, sed quasi longi firmatis appositione aliquam sibi acquirens majestatem. In nominibus vero, quod illa non patiantur similia augmenta, aliam insitire rationem, formantes ea à participiis, vel etiam cum aliis nominibus conjungentes, quamque iis feliciter hæc compositio successerit, norunt ii qui aliquam

aliquam hujus linguæ affecti sunt peritiam. Quid jam referam tot casus & flexus & terminationes nominum, patronymica, possessiva, intendentia aut remittentia significationem, notantia motum è loco, amplificativa, diminutiva, & complura alia accidentia, vel soli huic linguæ peculiaria, vel saltem adeo hac in parte copiosæ, ut si pleræque aliæ gentes opes suas simul colligant, & cum Græcorum conferant divitiis, vix aliud efficiant, quam ut suam prodant inopiam & egestatem. Scio quidem non deesse, qui hæc omnia velut supernumerariam rideant supellestem, tutoque à linguis posse abesse existiment diminutiva, veluti quæ officiant, quam profint potius majestati linguæ; verum si hæc ratio valeat, superest ut omnes proscribamus elegantias. Est quidem verum, Italos cum blandientibus istis abundant voculis, sæpe in his nimium lascivire, & non Ionas tantum, sed & quosdam olim Afros, præcipueque Apuleium, adeo hac in parte esse ridiculos, ut delicatis nauseam, morosis etiam bilem moveant: sed si propter nimium & præposterum usum, quæ bona sunt, desinant esse bona, nihil demum in rebus humanis quod merito laudetur supererit. Tollas ex Aristophane *Σωκράτιδον*, *Ευριπίδον*, & infinita alia hujus generis, simul quoque magnam elegantiarum tolles partem. In gravi vero & serio argumento ecquis Græcorum aut Latinorum est qui istiusmodi ridicula non damnarit? Homerus quidem adeo ab iis abstinuit, ut nusquam in eo aliquod compareat diminutivum. Et sane male, ut puto, excipiat, si quis virum fortem istiusmodi adoriatur blandimentis: sed vero nutritulis

triculis & pueris si quis istas eripiat dictiunculas, simul quoque istorum tollet sermonem. Quibus ergo hæc & similia displicent, iisdem etiam nimia segete luxuriantes displiceant agri. Quanto melius Romani, qui licet gloriæ suæ studiosissimi essent, nunquam tamen suam cum Græca ausi sunt committere linguam, quin potius eam propemodum barbaram esse affirmant, si cum hujus sermonis splendore & elegantiâ conferatur. Etiam qui florentissimis vixere temporibus, sufficere sibi hanc laudem testantur, si non ut æmula, sed ut discipula Græcæ lingua habeatur Latina. Tanta denique hujus linguæ fuit reverentia, ut non ab hominibus, sed ab ipsis Diis facta constitutaque crederetur. Verum ut id non sit, id saltem fateamur necesse est, Musicos & Poëtas fuisse qui artem bene loquendi Græcos docuerint. Quamvis vel ipsa hujus linguæ natura satis id ostendere videatur, clarius tamen ipsum hoc evincunt, mores & prisca hujus gentis instituta, quibus propemodum sanctum erat plerisque vitæ humanæ actus ad sonos revocare musicos. Urbes condere, moenia moliri, conciones advocare & dimittere, Deorum & virorum fortium laudes celebrare, classes & exercitus regere, pacis bellique munia obire, omnia denique concentu temperabantur musico, adeoque ipsæ quoque plagæ ad numeros harmonicos fontibus ingerebantur. Denique ut paucis absolvam, lyra est quæ veterem rexerit Græciam, pluresque in ea formavit Respublicas, quam nunc toto reperiantur terrarum orbe. Hæc est quæ docuerit populos absque summo magistratu aut principe vivere, mutuam obser-

vare.

vare concordiam, tyrannos expellere, leges facere & custodire; ut non immerito Plato dixerit, salvas perstare Respublicas, quamdiu eadem perstet Musicæ ratio: illa vero mutata mutari quoque statum Reipublicæ. Quod si quis ad Seras, vulgo Sinas dictos sese conferat, etiam illic deperditam una cum pristina felicitate, veterem intelliget Musicam. Quæ vulgo istic frequentatur, est quidem apta theatris, sed doctioribus in hac arte adeo displicet, ut ne dignam quidem Musicæ nomine affirmant, si cum antiqua conferatur, cujus jacturam adeo deplorant, ut omnibus pene aliis calamitatibus hanc graviorem existiment. Utrum hoc ex morum, an vero ex linguæ mutatione acciderit, nondum satis compertum, ut ut sit, Platoni libentius credet, quisquis ea quæ ipse de Græcis scribit, etiam alibi contigisse cognoverit. Sed vero nusquam æque atque in ipsa hodierna Græcia, clarius hujus rei invenias exemplum, postquam nempe una cum moribus, linguam quoque & Musicam adsumfere barbaram. Linguam si spectes, nihil in ea concinnum & elegans, nulla observatio veræ syllabarum quantitatis, utpote qui spuriorum tantum accentuum habeant rationem, nullus denique verborum delectus, vixque aliud præter perpetuum in ea intelligas iotacismum. Cantum si audias, ille omnino talis est, qualis ex distorta & depravata adeo possit sperari lingua. Jam suo tempore conquerebatur Maximus Tyrius periisse veterem Græcorum Musicam, sed sane si quis hodiernum audiat Græcorum cantum, injusta possit videri istæ querela. Quamvis enim eo, quo ipse

ipse scribebat seculo, propter linguæ & pronuntiationis immutationem, negligeretur prope modum verborum cantus, vixque alia in usum esset Musica, quam quæ nervorum tibiærumque sono blandiretur, supererat nihilominus rythmus, qui vicem verborum quodammodo suppleret. Nostra vero tempestate cum neutrum supersit, nihilo cæteris gentibus sunt anteponendi, adeoque sive Græcos, sive barbaros dixeris, idem dixeris. Minime itaque adversabor, si qui hujus seculi favent linguæ, eas cum hodierno Græcorum committant sermone: veteribus enim Græcis licet velle movere, nimis id infelicis fuerit iudicii, cum ne ipsi quidem tale quid unquam ausi fuerint Romani, quorum tamen sermo haud paulo melior est lingua plerisque vernaculis, illæ quippe si non sint barbaræ, à barbaris tamen formatas esse fateamur necesse est. Negari quidem non potest à magnis ingeniis multum iis cultus accessisse, duobus præsertim proxime elapsis seculis; remanet nihilominus illa ipsa quam barbari indiderè forma, cum nulla sit Europæa lingua quæ non & casibus & conjugationibus vocabulorum penitus destituatur, & adeo quidem, ut si vel facillima & levissima quæque exponenda sint, multo plura attexamus vocabula quam necessitas aut ratio exigat. Si exprimere velimus, *Accepi literas Antonii*, dicimus, *Ego habeo acceptum illas literas de Antonio*. Quod si quis vernacule reddere velit, *vidimus lucum terrarum pulcherrimum, ingressique consedimus*; vide quantis opus sit ambagibus, *nos habemus visum unum lucum illum plus bellum de tota illa terra*;

ubi essentes intrati, nos nos sumus assisi. Nescio an se magis, an patrium suum prostituant sermonem, qui istiusmodi laudant balbutiem. Taceo innumera monosyllaba quibus totæ periodi & integri sæpe absolvuntur versus; præterea compositionem seu collocationem & inconcinnam vocabulorum structuram, cum tam multa brevia brevibus & longa longis copulantur: omitto denique neglectam syllabarum mensuram, & complura alia quæ vel desunt, vel admodum incommodè se habent in plerisque hujus ætatis linguis. Ne vel ipse hodiernus Græcorum excipiendus est sermo, utpote quorum lingua eadem fere ac Latina perpessa sit calamitates, cum non dativis solum, sed & comparativis, superlativis, perfectis, imperfectis, & compluribus aliis modis & temporibus destitatur, necesseque habeat aliarum vocum additione hunc supplere defectum.

Nec tamen cum illis sentio, qui plerasque hodiernas linguas eodem habendas esse loco arbitrantur; sed cum odiosum sit imprimis alias aliis præponere, cum unaquæque gens quanto magis barbara, tanto sæpe superbius de patrio suo judicet sermone, aliis libenter litem hanc relinquemus: ut tamen quid de singulis statuendum sit facilius intelligatur, operæpretium fuerit expendere nonnulla cuique linguæ peculiaria.

In omnibus itaque linguis duo præcipue considerata sunt, sonus nempe vocis & accentus. De sono prius dicemus. Ille cum è literis formetur, si væ ex sint vocales, si ve consonæ, utique harum natura nota esse debet. Non jam
animus

animus est explicare, qua ratione singulæ literæ in ore formentur; de eo enim multi multa factis scripsere, sed solum percurremus potestatem & efficaciam, quam nonnullæ habeant literæ præcipueque vocales in significandis moribus & gentis cujusque ingenio.

Omnium itaque literarum, ut dignitate, ita quoque ordine prima est apud plerâsque gentes *A* vocalis. Quam vastam & sonoram hæc edat vocem, vel ipse satis declarat oris hiatus. Suavitate fere destituitur, sed magnificentia aures propemodum percellit. In culto sermone magnam præ se fert majestatem, eadem tamen, si nimium producat eus sonus, vocem edit rusticam. Quomocunque tamen prolata semper grande & vastum quid sonat. Merito itaque laudatur non in Bucolicis tantum, sed & in dithyrambicis scriptoribus, qui latos & patentes affectant sonos, ideoque perpetui sunt in Dorismis.

Quæ proxime sequitur vocalis *E*, non quidem gravem, sed tamen clarum satis & elegantem habet sonum. Nulla quod sciam gens est quæ hac litera destituatur: præcipueque in ea hoc observandum, quod quantumvis frequenter occurrat, non tamen offendat aut fastidio quemquam afficiat, etiamsi geminetur & in longum protrahatur eus sonus.

At vero alia omnino est ratio tertie vocalis apud Græcos, quæ licet ex duobus *EE* credatur composita, sonum tamen edit peculiarem & plane diversum. Nulla hac blandior est litera, cum fractum & effemmatum habeat sonum. Grandi itaque & sublimi orationis ge-

neri pēnitus est contraria, quapropter apud dithyrambicos Poētas vix unquam occurrit. Quod si quis frequenter ea utatur, non humilem tantum, sed & insipidam facit orationem. Magna tamen est hujus literæ potentia in mollibus & amatoriiis canticis, inest quippe huic quidpiam *ἔλκυσικόν*, delectanturque ea imprius mulieres.

Nulla est exilior vox illa quam efficit I vocalis. In levibus & argutis usum habet præcipuum. Multum tamen discrepat hujus sonus, prout nempe ille plus minusve ad dentes alliditur. Alias itaque stridet hæc litera, alias rogat, blanditur & supplicat. Nonnunquam & admirationem exprimit, sed in rebus inanibus & minutis. Quam vero illa aures offendat, si erebro nimis iteretur, satis declarant hodierni Græci, qui perpetuo Iotacismo reliquas fere ita obtundunt vocales, ut eos hinnire potius quam loqui existimes.

O vocalis sonum quidem habet vastum & aliqua ratione magnificum, longe tamen minus quam A, cum & obscurum & sæpe rusticum quid sonet, præsertim si duplicetur & longius protrahatur. Nulla hac aptior litera ad significandam magnorum animalium & ingentium corporum seu vocem, seu sonum. Præclare itaque pelagi murmur explicat Homerus, cum inquit, *ἀμφὶ δὲ τ' ἄκραι*

Ἦιονες βοόωσιν ἐρδύρημένης ἀλῆς ἕξω.

Non dixit *βοάωσι* sed *βοόωσι* ad ampliorem similitudinem fluctuum maris exprimendam. Adco hoc vocabulum tam apte positum admirabatur

batur Plato, ut non desint qui scripserint eum præ desperatione istiusmodi ὀνομαστορίας formandi deterritum combussisse poemata sua, ne nimium Homero videretur inferior. Infimum dignitatis gradum tenet U vocalis. Non obscurum tantum, sed & foedum & impurum ut plurimum efficit sonum, cum naribus potius quam ore proferatur. Lepide itaque Aristophanes in Pluto inducit Sycophantam olfacientem sacrificiorum nidorem, qui totum senarium naribus absolvit; *ὕ ὕ, ὕ ὕ, ὕ ὕ, ὕ ὕ, ὕ ὕ, ὕ ὕ.* Ubi tamen notandum priorem cujusque pedis syllabam scribi debere spiritu tenui, sequentem vero denso; ipsa id exigente rei natura.

Ultima apud Græcos vocalis Ω, licet ex geminato O composita credatur, sonum tamen efficit diversum, & velut medium inter O & A. Est hæc vocalis magis sonora & magnifica quam O, minus tamen quam A, cum & sonum habeat obscuriorem & propemodum in ipsis faucibus sepultum. Dithyrambici eo imprimis gaudent, & imprimis Pindarus.

De consonis literis nihil dicemus, nisi id unum earum dignitatem longe subsistere infra dignitatem vocalium, omninoque eos recte sentire, qui existimant, prout quæque lingua pluribus abundet vocalibus; tanto eam cultiorem esse censendam, nec quidquam ornatui & elegantiae æque obesse, quam frequentiam consonarum. Non tamen propterea putandum eam demum præstantissimam fore linguam, quæ tota è diphthongis aut vocalibus fuerit composita, quis enim non offendatur si quis tam arctis limitibus humanum adstrinxerit sermonem; sed
vero

vero neminem fore arbitror, qui non libenter admittat illam esse laudatissimam linguam, quæ cum varietate conjunctam habuerit facilitatem, cum quod uniforme sit, diu placere non possit, & varietas semper afferat delectationem. Hæc ut adsit, jungendæ sunt vocalibus consonantes literæ; nec perinde fuerit quænam illæ sint, etiam hic delectus habendus est, cum ut in vocalibus, ita quoque in consonis literis aliæ aliis locum teneant digniorem. Vitandi itaque imprimis sunt non Iotacismi tantum, sed & *μυσι*, & *σιμοι*, & *λαβδακισμοι*, & insuper *ρωτακισμοι*. Notum est quantum antiquis Atticis displicerint Euripidis *σιματα*. Notum quoque quam hæc ipsa litera S, & præterea M, quibus complures Latinæ terminantur dictiones, adeo ingrata visæ sint ipsis quoque Romanis, ut hanc velut sibilantem, illam velut mugientem, elidendo terere & expungere è lingua Latina conati fuerint sæpissime. Sed & in Spartanâ dialecto, magnifica alias velut majori ex parte Dorica, quam odiosus fuerit R literæ sonus, quæ in fine omnium pene vocabulorum personabat, satis testantur veteres, & adeo quidem, ut caninum potius quam humanum gens ea æmulari sermonem, & hurrere potius crederentur quam loqui. Ecquis dubitet, quin à bellicis hujus populi moribus, asper etiam & minax iste promanarit sermo? Dorica dialectus & ipsa magnifica & bellica, sed absque iracundia, quapropter libenter eam amplexi sunt complures Græcorum populi, missa illa Laconum & Eretrienfium scæva canina, non tam hostibus, quam hospitibus & amicis formidanda. Dori-
cæ

cæ contraria est omnino Dialectus Ionica. Nihil hac mollius & effeminatius, sive ubique occurrentem literam $\eta\tau\alpha$, sive frequentes vocalium hiatus, sive etiam crebra diminutiva, aliaque spectes blandimenta. Adæo huic populo terrori fuit, quidquid esset virile, ut quibusque fere rebus masculis, & bellis etiam quantumvis immanibus, sequioris sexus articulos præposuerint. Hi tamen facete ridebant Dores, velut vastos & rusticos homines, ipsi vicissim ab his ridebantur velut cinædi. Nec tamen defuere inter hos qui virtutem suæ dialecti Dorico præponerent robori, gnari nempe quantam in hominibus potentiam habeat vox blanda & nequam, quæ ipsi etiam Herculi excussent gravam & servire coëgerit. Quod si hodiernas contemplemur linguas, clarius & certius etiamnum exhibebunt argumentum, unde colligere possimus, pro vario gentium ingenio & indole, variam quoque à natura conformatam fuisse loquendi rationem. Fastum & ingenitam Hispanorum gravitatem horum quoque inesse sermoni, facile quis deprehendet, si quis crebram repetitionem literæ A, vocalium longe magnificentissimæ, ac item proluxa illorum spectet vocabula. Sed & crebra finalis clausula in O vel OS grande quid sonat. Notandum tamen, id quod supra monuimus, cum fortunis gentium mutari quoque sermonem, unde ut opinor fit, quod hodierna Hispanorum scripta, & præsertim poemata, licet multum argutæ vernilitatis, minus tamen pompæ & ornatus habeant. Unde etiam factum credo, quod citius multo quam
olim

olim loquantur, & aliquanto acutiorem, quam solebant, emittant vocem. Germanorum ut vasta sunt corpora, ita quoque vastus est sermo. Plus ille ponderis quam majestatis habet, qua tamen non destitueretur, nisi illam infringeret syllabarum ipsas quoque fauces abradentium asperitas, & frequens nimis consonantium concursus. Mollis & muliebris est omnino Anglorum lingua, cum litera A rarissime, *ra* vero ubique fere utantur. Ista tamen mollitiem temperat multum syllabarum asperitas & consonantium frequentia literarum. Gallorum ut fervens & volubile est ingenium, ita quoque nescio an ulli mortales velocius loquantur. Si non robore, at saltem impetu ceteris eos præstare gentibus, vel ipse satis constat sermo, qui totus è bellicis & ferientibus constat vocabulis. Ut vero hæc clarius accipiantur, non erit ab instituto alienum, si singularum gentium sermonem ad accentus seu pedes & numeros musicos redigamus. In lingua Gallorum illud imprimis notatu dignum, quod nullum in hæc vocabulum trisyllabum reperiatur, quod dactylum constituat. Tota pene Gallorum lingua constat ex Iambis & anapæstis. Tragicis itaque & heroicis affectibus exprimendis, si quis illa bene utatur, satis est apta; comicis vero & mollibus non item: cui è contrario lingua Anglica perquam est commoda, hæc quippe tota fere constat ex dactylis & trochæis. Ut vero in Gallica nullum dactylum, ita in tota lingua Anglica nullum invenias vocabulum quod anapæstum conficiat. Sed neque in polysyllabis ullam vocem reperias, quæ
 accentum

accentum habeat in postrema syllaba, raro in penultima, frequentissime & fere semper exauditur ille in antepenultima. Nulla itaque lingua aptior esse possit trochaicis & iis versibus qui ab Italis vocantur *Sdruciolii*. At vero Iambici, Heroici & anapæstici minus commode fluunt, quod plerique fere monosyllabo terminentur, raro disyllabo, nunquam vero, aut certe vitiose trisyllabo. Aliter id se habet apud Gallos, quorum vocabulis, quotcunque demum illa fuerint syllabarum, accentus semper fere ultimis adest syllabis, rarius penultimis, nunquam vero antepenultimis. Licet itaque in sermone Gallico raro A longum, *ἄρα* vero seu E longum satis frequenter exaudiatur, non tamen propterea mollis & remissa est hæc lingua quemadmodum Anglica, quia enim syllaba longa & aures feriens ultimum aut penultimum in lingulis vocibus possidet locum, ideo motus habet imprimis masculos & viriles. Ipsum hoc observare est in lingua Hispanorum, quorum vocabula ut plurimum terminantur anapæsto aut spondeo. Nec tamen destituitur alijs pedibus, uti dactylis, iambis, trochæis & alijs; sed cum isti priores præcipue personent, minime mirum videri debet, horum idioma tantam præ se ferre majestatem, ut non modo alias dialectos à Latino sermone prognatas, sed & omnium gentium linguas superet longissime. Italorum lingua miram habet pedum varietatem, adeoque in omnes partes est versatilis, ut omnia fere carminum cantuumque admittat genera, solaque propemodum sit quæ cæterarum nostri temporis linguarum dotes

continere videatur. Gravitate quidem non-nihil cedit Hispanicæ, cultu vero superat. Utrisque hoc commune, quod careant litera *ſ* apta ad exprimendos affectus molles, sed hunc defectum facile compensat ipsa numerorum concinnitas. Germanorum sermo licet nullum non admittat pedum genus, difficulter tamen hic se insinuat delicatioribus auribus, non tantum propter crebrum sibilum literæ S, & concursum nimium consonarum, & præterea rusticum & obscurum A & O longi sonum, sed & quod maxima sui parte consistet spondeis & molossis. Polonorum lingua ferream propemodum habet duritiem, utpote in qua uni vocali septem vel octo sæpe copulantur consonantes. Pene dixeris eos absque vocalibus loqui. Memini certe vidisse me aliquem ex ea gente, qui palam jactaret ad formandam vocem & explicandos animi sensus, vel solas sibi consonantes sufficere literas. Qui Polonice callent, facile & horum sermonem ad pedes & tempora syllabica poterunt revocare, cum nulla usquam sit lingua numerorum experta: sed operam ludamus si vel hanc, vel quamcunque aliam septentrionalium gentium linguam prosodiæ legibus adstringere velimus, cum rigidi borealium populorum animi vix ullis se patiantur molliri concentibus; parum nempe virile reputantes, armorum sonitum fortiter sustinuisse, & tamen numeris cessisse harmonicis. Scio quidem ea quæ Saxo Grammaticus de quodam Daniæ prodidit rege, quomodo scilicet ille citharædi cantu ad furorem & insaniam usque redactus fuerit; sed profecto

esto mera hæc fabella. Iste Grammaticus ut
 multa alia aliunde petita ad suos transtulit usus,
 sic quoque historiolum quæ de Alexandro &
 Timotheo narratur musico, alicui gentis suæ
 principi adscribere non dubitavit. Tantum
 abest ut barbaro isto seculo usquam terrarum,
 nedum in Dania, reperiri potuerit musicus
 aliquis, qui solo citharæ tactu vehementes
 adeo concitarit affectus, ut ne nunc quidem
 longe florentiore musica, ullus in tota reperia-
 tur Europa, qui tale quid vel possit, vel au-
 deat. Jam à mille & pluribus annis cessat in-
 ter musicos magna illa ciendorum affectuum
 potentia, ex quo nempe desit usus & scientia
 rythmi, qui solus poterat præstare, id quod
 nullus hoc tempore possit præstare musicus.
 Quanta sit rythmi efficacia, vel exinde satis
 conjicere possimus, quod inter triviales quo-
 que musicos olim non defuerint, qui etiam
 quibusvis oratoribus de artis præstantia non
 modo litem movere, sed & palam de illis ausi
 fuerint triumphare, veluti qui absque ullo vo-
 cis articulatae subsidio, vel solo adhibito ryth-
 mo, tantum in hominum animos exercerent
 imperium, ut quoscunque libuisset affectus for-
 tius & vehementius commoverent, quam ul-
 la quantumvis elaborata inducere possit ora-
 tio. Nec diffitetur hoc Hermogenes scripto
 περὶ ιδεῶν, *cujus verba non pigebit adscribere;*
καὶ τὰ γὰρ ἀν' ἡμῖν παῖδες μουσικῶν ἀμφισβητήσασιν, εἰ
μὴ καὶ περὶ τῆς ἐννοίας δεξιῶν αὐτῶν διδάσκει γὰρ φήσου-
σιν ἢ ῥυθμὸν καὶ καθ' ἑαυτὸν χωρὶς ὅλως ἐνάργου φω-
ρῆς. ἡλικία ἕδεμία λόγων ἰδέα. καὶ γὰρ ἡδύς πα γῶσαι ψυ-
χαις

χάς ὑπὲρ ἅπαντα πανηγυρικὸν λόγον εἶναι φασι τὴν
 λόγους ἑπιπιδείξας καὶ ποιαντίον αὐλυπιδείξας ὡς ἕδε-
 μία ἐλεεινολογία. δύνασθαι δὲ καὶ θυμὸν κινήσαι μειζόνως
 ἢ πάντα σφοδρὸν καὶ καταφορικὸν λόγον. ὅλως δὲ πρὸς
 πάντων ἐφεξῆς ἕτως ἡμῖν ἴσως ἀν ἐρεθελίσωσιν.
 Cum itaque tota musicæ potestas in rythmo
 seu numero consistat, siquidem τὸ πᾶν πρὸς μου-
 σικῆς ὁ ῥυθμὸς, ut loquuntur veteres, ecquis
 miretur antiquos illos dicendi magistros solli-
 citos fuisse in transferendis ad suam artem mo-
 dis musicis, & tradendis adeo copiose omni-
 bus istis præceptis quæ ad numerum oratorium
 maxime pertinere viderentur? Longe tamen
 est dispar ratio numerorum in soluta oratione,
 ac sit in poëmatum cantu. Quamvis enim si-
 ne viribus ac profus elumbis ea sit habenda
 oratio quæ numeris careat, omninoque verum
 sit id quod Diomedes Grammaticus scribit, so-
 los esse stultos qui putant liberam à vinculis
 pedum profam esse debere; tamen licet ii ad-
 sint, non tam vehementer afficiunt quam mu-
 sici, cum sit continua loquentium vox numeri-
 que in oratione quodammodo lateant, vixque
 alibi quam in initio, & periodorum percipi
 possint clausulis. At vero in cantu carminum,
 cum brevioribus membris & spatiis vox fluat
 divisa, & singuli pedes aliquo separentur inter-
 vallo, ita ut quilibet pes seorsim intelligi, &
 totam vim suam distincte possit exercere; fieri
 aliter nequit, quin si numerus oratorius in mo-
 vendis affectibus magnam habeat potestatem,
 multo etiamnum majorem habeant numeri poë-
 tici, cum non in principia tantum & sine ser-
 monis,

monis, sed passim & ubique toto personent carmine. Quod si veteres musici vel solo numero ausi sint provocare oratores, quid non illos potuisse credamus, si cantus accederet verborum, & rythmi viribus ex æquo sociata sententiarum decurrerent pondera? Sed cum rythmo tantam veteres adscripserint potentiam, ut linguæ & sermonis beneficia pene superflua esse existimarint, non ut opinor intempestivi videbimur, si argumentum persequamur, eaque porro explicemus quæ ad cognoscendam rythmi naturam atque efficaciam præcipue pertinere videbuntur.

Si itaque ipsum spectemus vocabulum, multifariam id accipitur, cum non tantum vocis & corporis diversis motibus, sed & iis quæ non moventur, uti statuis & picturis, passim tribuitur. Minus tamen id proprie fieri existimo, cum ipsa vox significationem hanc videatur respuere. Scio quidem artificum studium in eo potissimum versari, ut motum & vitam, quoad fieri possit, suis affingant operibus; verum quantumvis ii ingeniosi fuerint, non tamen nisi unam aliquam actionem & unum possunt exprimere tempus. Summa illorum laus & gloria in eo consistit, si non quiescentia tantum, sed & illa quoque quæ in motu sint corpora, ipsosque etiam norint exhibere affectus, quatenus illi materiæ non animatæ se alligari patiuntur. At vero cum rythmus non quamlibet notet proportionem, sed eam tantum quæ ex diversorum temporum & motuum concinna & convenienti componitur mensura, rectius utique corporibus quæ vere moventur vocabulum istud tribuamus,

tribuemus. Quamvis autem omnium motuum non eadem sit ratio, cum alii auditu; veluti in cantu vocis & fidium; alii visu, ut in saltatione & quovis incessu, alii denique solo intelligentur tactu, quemadmodum in arteriarum pulsatione; quocunque tamen sensu percipiuntur, nihil oberit quo minus omnes rythmici dicantur, si ad numeros seu pedes musicos commode possint redigi. Id vero quando contingit, jam istiusmodi motus quoscunque possunt inducere affectus. Si vero rythmi expertes fuerint, jam quoque iidem erunt affectus expertes. Vesa hæc esse libenter agnoscet, si quis eos consideret motus qui ex quocunque tactu vel pulsu corpori accidunt, plerunque enim jucundi sunt si rythmici & ordinati fuerint, sin contra ingrati & noxii. In vectatione & equitatione id ipsum observare licet, si enim contingat ut inæquales & interrupti fuerint isti motus, ita ut corpus nostrum non possit eosdem numeros imitari & adsequi, offendimur & lædimur sæpissime. Placent vero iidem motus si ejusmodi sint ut similes & conformes motus in nostris possint excitare corporibus. Gaudent conplures membrorum frictione & pectinatione capillorum, verum hæc ipsa multo magis juvant si balnearii & tonsores adeo in arte sua fuerint periti, ut quovis etiam numeros suis possint explicare digitis. Non semel recordor me in ejusmodi incidisse manus, qui quorumvis etiam canticorum motus suis imitarentur pectinibus, ita ut nonnunquam iambos vel trochæos, alias dactylos vel anapæstos, nonnunquam amphibrachies aut pæonas

nas. quam scitissime exprimerent, unde haud modica oriebatur delectatio. Quamvis vero non iisdem plerique gaudeant numeris, aliique aliis. sint gratiores, vix tamen quenquam reperiri puto, cui non placeat motus concinnus, veluti quo ipsa quoque mulcentur bruta. Ut vero ad illos motus rythmicos transeamus, qui cum sono conjuncti sunt, operæpretium fuerit soni naturam & facultatem, quatenus ad præsens pertinet institutum, paucis declarare.

Sonum vulgo putant esse tremorem aëris, idque eo potissimum argumento, quod sublato aëre sonus nullus exaudiatur. Verum quam parum succedat hæc ratio, ex eo colligi possit, quod etiam sub aqua percipiatur sonus & quidem vehemens, ubi tamen nullus est aër. Quapropter rectius dixeris, sonum esse tremorem seu motum ipsorum corporum quando percipiuntur. Quia vero motus seu tremor iste non est sensibilis, nisi aliud adsit medium quod tremorem istum suscipiat, idcirco necessaria esse vel aëris, vel aquæ, vel similis alicujus corporis mobilis præsentia, per quod sonus propagari possit ut ad sensus adpellat, cum in vacuo sonus sit infinitus, ideoque insensibilis, ut alio à nobis dicetur loco. Porro corpora quanta duriora sunt, tanto quoque fortius sonare, plerique nisi fallor admittunt. Sed. & ambientia corpora, quæ simul moventur, quanto densiora sunt, tanto quoque fortius sonare, & hoc quoque constat. Notandum tamen sonos ejusdem potentiæ, quando per medium densius deferuntur, fortiorem quidem sonum edere, quam si iisdem deferantur per medium rarius, minus

minus tamen longe sentiri; quod motrix illa virtus in densioribus quæ ambiunt corporibus citius lassetur, quam in raris, quæ quanto minus resistunt, tanto quoque latius sonum evagari patiuntur. Quamvis vero sonus in omnes partes diffundatur, illud tamen præcipue observandum, non omnia corpora, neque omnium hominum sensus æqualiter ab iis affici, sed pro ratione & differentia soni, variare quoque effectus qui producuntur, cum experientia docuerit, in ea duntaxat corpora, quæ similes tremores aut motus possunt concipere, sonum propagari, alia vero penitus immota persistere. Cum passim in aliis, tum præcipue id videre est in chordis unisonis, quarum unam si tetigeris, ilico sonabit quoque altera, licet multæ aliæ diversæ tensionis intercedant chordæ, quas immotas persistere omnibus est notissimum. Quod si etiam in inanimis corporibus istiusmodi intelligamus motus, ecquis dubitet, quin idem quoque in sensuum contingat organis, præsertim cum & ratio, & quotidiana id ipsum evincant exempla? An non passim observare est, si quem cantantem, flentem, saltantem aut ridentem videamus, protinus nos ad idem agendum invitari, idque non occulta aliqua, ut vulgo existimant, potentia, sed cogente quodammodo ipsa motuum natura & similitudine, quæ tanta est, ut vix oscitantem videre possimus, quin mox id ipsum facere compellamur? Quod si manifesta adeo sit potentia eorum motuum, qui à rudi & simplici proveniunt natura, ut non homines solum & cæteras animantes, sed & inanima quoque corpora vehementer adeo afficiant,

afficiant, nemo ut opinor negaverit, quin longe etiamnum major sit virtus motuum rhythmicorum, quorum tanta est potestas, ut absque voce & sono quidvis significant, affectus vero longe excitent majores, quam ulla vox, aut ulla possit oratio. Tollas rhythum, fracta & sine viribus erit oratio; rhythum vero etiam absque sermone plurimum valere argumento nobis esse possint veteres pantomimi, quorum pedes manusque haud minus quam linguas oratorum disertas fuisse constat. Quis nescit Ciceronem, cum Roscio histrione solitum fuisse decertare, uter pluribus modis eandem sententiam varieret, prior verbis, alter vero figuratis gestibus? Quis sine stupore possit legere historiam, quam scripto de saltatione refert Lucianus de Tirdate, ut opinor, Ponti rege, qui cum omnia à Nerone impetrare potuisset, nihil nisi pantomimum aliquem postularit, ut nempe parceret sumtibus necessariis ad alendos tot gentium & linguarum, quibus ora Pontica abundat, interpretes, cum unis omnia præstare posset. Si vel solam spectemus manum, æquis negare possit, eam motus habere magis conspicuos & apertos quam ulla habeat lingua, cum nullis coërceatur claustris, & in omnes formas & figuras sit explicabilis? Literas quidem illa & articulata vocabula depromere nequit, sed profecto si tantum laboris, ac sit in perdiscendo aliquo sermone, arti impendamus pantomimicæ, haud minus forsitan clarè animi nostri sensus aperire liceret, ac nunc linguæ facimus beneficio. Nec quidquam felicitati humani generis decederet, si pulsa tot linguarum peste

& confusione unam hanc artem omnes calle-
rent mortales, & sigñis, nutibus, gestibusque
licitum foret quidvis explicare. Nunc vero ita
comparatum est, ut animalium quæ vulgo bru-
ta creduntur, melior longe quam nostra hac in
parte videatur conditio, utpote quæ promptius,
& forsan felicius, sensus & cogitationes suas
sine interprete significent, quam ulli queant
mortales, præsertim si peregrino utantur ser-
mone.

Ut vero ad rythmum redeamus, quam-
vis multa satis de eo monuerimus, longè ta-
men plura dicenda supersunt, si singula perse-
qui velimus. Illud imprimis tenendum, licet
rythmus sine motu subsistere nequeat; non ta-
men omnem motum efficere rythmum, sed
eum tantum, qui partes & tempora habeat
commensurabilia. Itaque si corpus aliquod
ita percussatur, ut unum tantum & continuum
concipiat motum, jam nullus fiet rythmus.
Quod si diversa corpora simul tangantur, &
singula continuum motum ediderint, ne tum
quidem aliquis fiet rythmus. Ut ille fiat, ne-
cessaria est partium seu membrorum commen-
suratio. Quidquid vero unum & continuum
est, id partibus caret. Adsumt quidem po-
tentia, verum id non sufficit; nisi enim actu
ipso partes producamus, ita ut sensibus facile
deprehendi & distingui possint, nullus omnino
potest constitui rythmus, nullaque aderit vir-
tus quæ animam aut affectus possit movere. At
vero si motus fuerint non uniformes aut con-
tinui, sed in partes seu membra proportionata
distributi, ita ut singulorum motuum formæ

& figuræ manifestæ deprehendi & percipi possint, fieri aliter nequit, quin tum quoque iidem motus in animos spectantium transfundantur, & ut mens acquiescat in perceptione causæ facile adeo intellectæ, cum sine labore intelligamus ea quæ in partes distincta sunt, difficillime vero aut potius nunquam id quod continuum aut infinitum sit assequamur. Quod si ignorato motu, ignoretur quoque natura, consequens etiam fuerit, ut rerum naturam intelligamus, si probe cognoverimus rationem & modum quo quæque res moventur; id enim ubi assecuti fuerimus, jam quoque deprehendemus quænam causa istiusmodi motus efficiat, & quid quilibet motus sibi velit, quidque significet. Si ambulantem aliquem conspexerimus, ecquis dubitet, quin ex ipso incessu & corporis motu ilico etiam mores & affectus dignoscere possimus? Quantumvis imperitum sit vulgus, non tamen desunt etiam inter eos, qui vel è sola incessus forma & figura facile discernant negotiosos & cogitabundos ab otiosis & temere se moventibus, graves aut superbos à pigris aut morbo implicatis, sapientes & sobrios à deliris aut ebriosis, temperantes denique & modestos à petulantibus & luxu diffluentibus, cum ab eadem causa & animi & corporis motus gubernentur, tantaque sit utrorumque motuum convenientia, ut si naturam permittamus, vix cogitare possimus quidquam, quod non vultus, incessus, totius denique corporis situs & habitus protinus revelet.

Ut vero oculorum beneficio externos cognoscimus motus, ita internos affectus tactu li-

ceret percipere, si in explorando pulsum ratione, tantundem ac in cæteris artibus laboris & industriæ collocaremus. Sed nescio quo facto contigerit, ut cum nullo medicinæ pars utilior sit & nobilior, atque illa quæ circa arteriarum motus versatur, adeo tamen à multis jam seculis contempta, vel potius propter difficultatem neglecta jaceat hæc scientia, ut vix aliquem reperias, qui serio argumentum pertractarit, ac si internis & primariis qualitatibus cum accidentibus corporis nihil prorsus intercedat commercii. Ex antiquis, qui supersunt, nemo materiam hanc fusius persecutus est Galeno totis quindecim libris quos de pulsum natura & differentiis edidit. Laudanda omnino viri hujus est diligentia, quod rem obscuram & multis intricatam difficultatibus ad certiore aliquam conatus fuerit perducere methodum; si quis tamen omnes istos libros evolvat, multa quidem præclara inveniet, sed longe plura, quæ curiositatem potius provocent quam impleant, superesse fatebitur. Hodiernos quod attinet scriptores, illi de suo ad perficiendam hanc artem nihil prorsus contulerunt, vixque aliud quidquam præstiterunt, quam quod Galeni sensus, sæpe etiam non intellectos, in epitomen redigere fuerint conati. Ipsam si spectes præxin, nihilo magis hac quoque parte excellunt, cum consuetudinis & existimationis tuendæ gratia potius, quam ægrotantium utilitatis causa arterias consulant, nec inviti fateantur, certiora & plura sibi videri quæ ex urinis, quam quæ ex pulsibus deprimuntur indicia. Ut in aliis multis, ita quoque in arte medendi Europæos

roptos longe superant Sinæ. Vocati ad infirmos nunquam quærunt, utrum caput, stomachus, humeri aut alia doleant membra, sed utroque apprehenso brachio utriusque pulsus simul & diu satis translatis in diversa loca tactibus examinant; quo facto, genus mali quo æger affligitur statim & absque errore pronuntiant. Si qui vero sint inter eos, qui id præstare nequeant, eos veluti indoctos & nomine medicorum indignos aspernantur. Profecto si non alia lege & conditione Europæi admittantur medici, vereor ut ullus quantumvis rogatus velit adesse. Scio non deesse quamplurimos, qui graviter admodum irascantur, si quis de Sinensibus crudas istiusmodi, ut loquuntur, recitet nœnias; sed sane vix aliter fieri potest, quin illis, qui se solos mirantur, & soli admirationi esse cupiunt, molestum sit admodum de aliis ea audire, quæ ipsi vel non intelligunt, vel assequi nequeunt. Ignoscant ergo mihi *Æsculapii* isti, si naturam latius patere existimem, quam ipsorum vel sensus vel intellectus pateat, si credulus sum in iis, quæ tot oculati testes unanimiter confirmant, quæque posse fieri non solum experientia, sed & ipsa quoque evincit ratio. Nam certe in explorandis pulsibus vix aliud præstant practici nostri, quam quod sanos ab ægris norint distinguere. Si iusto crebrior aut inæqualis & perturbata fuerit pulsuum ratio, facile quidem mali aliquid subesse intelligunt, verum hic tota illorum subsistit scientia, cum explicare nequeant, ex qua causa aut à quibus partibus malum istud proveniat. Cum adeo clara & manifesta sit ratio
externorum

externorum motuum qui conspicui sunt, ut quilibet fere quid illi sibi velint facile percipiat, ecquis dubitare possit, quin & interni & primarii motus, à quibus alii dependent, suas similiter habeant causas & significationes? Nimis profecto pueriliter sapit, qui putat tantam pulsum varietatem, unam tantum habere causam efficientem, animam scilicet, hanc enim cum dicimus, jam causam reddimus multiplicem: neque insuper quaeritur utrum anima corpus movere possit, hoc enim omnes admittunt, sed explicandum qua ratione anima tam discrepantes in arteriis pulsus efficiat, & num diversi isti motus ab una eademque facultate, an vero à diversis animi affectibus procedant. Profecto sive motus illi sint adventitii & ab externis proveniant objectis, sive ab interna pendeant constitutione, neminem sapientem fore existimo, qui non libenter agnoscat, quod corpori id ipsum quoque animæ accidere, & vicissim si animus afficiatur, affici quoque corpus, cum tanta sit utriusque conjunctio, ut quod uni, id ipsum quoque alteri necessario contingat. Quapropter ut ex motibus externis qui visu deprehenduntur mores & affectus cujusque colligimus, ita quoque ut internos & magis latentes cognoscamus affectus, ampliandi omnino sunt sensus & exercendus tactus eatenus, donec singulorum pulsum formas & figuras distinguere & ad certas classes redigere possimus, id enim si fiat, jam quoque singulorum motuum potestatem & significationem facilius adsequemur. In reducendis vero pulsum generibus, licet non contemnenda sit metho-

dus

das Galenica, longè tamen huic. præferenda est ratio Herophili medici, qui pulsuum formas notis adstrinxit numeris, pedibus nempe metricis, quorum vocabula & potestates si ut poëtis & musicis, ita quoque medicis innotescant, dici vix possit quantum vitæ & humanæ saluti exinde accedat utilitatis. Cum enim nullum sit motuum genus, quod musicorum non contineant pedes, . utique non erit res magni laboris, ad horum rationem describere quoque motus arteriarum; neque ut opinor erit arduum ipsos quoque compositos & discordes pulsus tactu cognoscere & distinguere, dummodo usus & longa accesserit exercitatio: hæc enim si defuerit, nihil omnino efficiemus. Ut itaque voti compotes fiamus, tamdiu laborandum in exploranda pulsuum humani corporis natura, donec illi æque nobis noti & familiares evadant, ac citharædis sit sua cithara; neque enim sufficit illis id solum nosse, errorem aliquem subesse, qui concentum turbet, nisi etiam nervum qui errorem inducat, simul intelligant.

Longius forsitan quam ratio exigat ab instituto recessisse videbimur, dum rythmi naturam seorsim & ab omni sono separatam persequimur, sed si qui non iniqui rerum æstimatores ea quæ diximus perpendant, aliter illi sentient, & copiosius etiam, nisi fallor, hæc explicanda fuisse existimabunt. Nam certe cum tota musicæ potestas in rythmo consistat, & absque eo omnis cantus sit inconditus, illud omnino demonstrandum erat, non in simplici sono sitam esse vim istam quæ animos & affectus moveat, sed soli propemodum rythmo hanc inesse efficaciam,

caciam, & verum esse quod jam superius monuimus, rythmum esse τὸ πᾶν παρὰ μουσικοῖς, nec posse musicum dici, qui rythmum ignoret. Quapropter nequeo satis mirari plerosque eos, qui & hoc, & præterito seculo musicam tradidere, cum cætera diligenter exponere conati sint, de rythmo tamen vel nihil scripsisse; vel ita scripsisse, ut quid sit rythmus, penitus ignorasse videantur. Toti in symphonurgia, seu contrapuncto, ut loquuntur, versantur, neglectoque eo quod in cantu præcipuum est, unum id duntaxat curant, ut auribus qualemcunque adferant delectationem. Longe à me abest ut eorum vituperem diligentiam, qui quatenus ratione musicæ prodesse student, neque etiam damno, quod unicuique etiam sono aliquam vim & potestatem adesse existiment: verum istud omnino probare nequeo, quod omisso eo quod cæteris animi facultatibus & præcipue intellectui voluptatem possit adferre, uni tantum seruiant auditui. Nam certe ut neque unitas numerum, neque verbum singulare sensum efficit, ita neque sonus aliquis singularis seorsim spectatus ullam habet potestatem, aut certe siquam habeat, adeo ea levis & exigui est momenti, ut omnem prorsus sensum effugiat. Ecquam enim efficaciam in movendis affectibus habet aut lapidum aut lignorum collisio, aut etiam unius chordæ percussio, si numerus aut rythmus absit, nihilque præter inanem sonum sentiamus? Quod si plures componamus sonos, quantumvis etiam illi harmonici & concordés fuerint, ne sic quidem aliquid efficies. Fieri quidem potest ut istiusmodi sonorum

sonorum harmonia auribus placeat, sed quoad delectationem tantundem fuerit, ac si quis complura ignota aut nihil significantia proferat vocabula. Ut afficiatur animus, necesse est ut sonus aliquid aut indicet aut significet quod mente & intellectu comprehendere possimus. Si enim significationis expers fuerit sonus, jam quoque nullos poterit ciere affectus, cum à perceptione procedat. voluptas, nec amare aut odisse possimus, id quod quale sit ignoramus. Si itaque efficere velimus, ut non inanis sit sonus, allaborandum imprimis, ut cantus iis animetur motibus, qui figuras & imagines rerum, quas cantu exprimere & imitari velimus, in se contineant, hoc enim si assecuti fuerimus, minime erit difficile ducere affectus quocunque libuerit, & imperium exercere in animos. Ut vero istiusmodi figuræ cantui insint, reducendi omnino sunt pedes musici, quibus omnium motuum genera ita copiose continentur, ut nullus omnino concipi possit affectus, cujus figuram non exhibeant quam exactissime. Ut leves & volubiles explicentur motus, cujusmodi sunt saltus Satyrorum, aptus est pyrrichius & tribrachys. Graves & tardos exprimit spondeus eoque gravior molossus. Quæ mollia & tenera sunt exhibebit trochæus & aliquando amphibrachys, cum & ipse fractum & effeminatum habeat incessum. Vehemens & iracundus est iambus, ejusdemque fere naturæ anapæstus, cum bellicos & concitatos imitetur motus. Si quod hilare & jucundum sit explicare velimus, advocandi sunt dactyli, qui quales tripudiantium esse solent exhibebunt motus. Durum & re-

fractarium siquid sit, opportune succurret antispastus. Si furorem & insaniam inducentibus numeris opus habeamus, præsto erit non anapæstus tantum, sed & illo potentior præon quartus. Denique si quotquot vel simplices vel compositi sunt consideremus pedes, omnibus peculiarem vim & efficaciam inesse deprehendemus, nec posse ullum fingi affectum, cujus imaginem motuum suorum multiplicitate non repræsentent. Illud imprimis notandum est, & in his & in cæteris pedibus, cum syllabæ longæ motus habeant vehementiores, non tamen perinde esse quem illæ locum obtineant. Illi enim numeri qui syllabam longam in initio habent & in brevia desinunt tempora, motus habent imbecilles minimeque viriles; contrarium vero fit in illis pedibus, qui in longum desinunt tempus: & quidem quanto remotior à principio est syllaba longa seu feriens, tanto fortiores motus, quanta vero eadem propior initio, tanto minus ponderis & gravitatis habet, unde quid de mediis temporibus sentiendum sit facile colligere possimus. Quod si canticum fiat, ubi nulla omnino fuerint tempora longa, è pyrrichii videlicet aut proceleusmaticis, erit quidem illud canticum concitatum & volubile, sed tamen absque virtute & efficacia. Quod si totum ex spondeis aut molossis, id est longis constet temporibus, magni quidem istud erit ponderis, sed tamen impetu destituetur. Nempe quod in corporum motu videre est, id ipsum quoque in voce, & in sono, & in quibusvis signis, quorum significationem animus noster potest percipere, licet observare. Si

manum

manum ad feriendum tollamus, & impetus in initio vehemens, postmodum vero remissior fuerit, vel nullus, vel certe levis erit ictus. Quod si à leni principio motus intendatur & paulatim increseat impetus, tum demum gravis & violenta fieri poterit percussio. Ut itaque cantus sibi constet, & quosvis affectus inducere possimus, numerorum imprimis habenda est ratio, & permiscendi invicem sibi sunt pedes, non tantum temporibus, sed & rebus quas exprimere velimus convenientes. Nisi enim permisceantur pedes, vix est ut elegans & omnibus numeris absolutum possit confici carmen. Cum enim quod uniforme sit id diu placere non possit, varianda omnino est compositionis ratio, efficiendumque ut non tantum placeant poëmata, sed & placeant sine sãtietate. Absque dignitate est omnis cantus, qui totus è brevibus & volubilibus constat numeris, sed & vicissim nimis torpet musa, si soli admittuntur spondei aut molossi. Quapropter alternanda sunt tempora, & brevia longis, aspera lenibus, & mollia duris permiscenda sunt, sic tamen ut illi pedes, qui argumento maxime conveniunt, præcipuum teneant locum, & frequentius quam cæteri occurrant, & ab omnibus distincte intelligantur. Hæc ratio, hic modus, hæc denique antiquæ musicæ apud Græcos & Romanos forma fuit & figura, eaque quamdiu floruit, tamdiu floruit etiam virtus illa excitandis & sopiendis apta affectibus. Hodiernum vero si spectemus cantum, verè de illo dici possit, vix umbram prisicæ majestatis in eo superesse. Scio quam gravis & odiosa istæc sit futura adsertio

apud eos præsertim qui præsentia tantum mirantur tempora, qui præterita quævis quanto minus intelligunt, tanto magis aspernantur, qui denique hæc demum nostra ætate artes plerasque ad summum dignitatis gradum provectas esse arbitrantur; proindeque amentiam vocant si quis omnibus adversari & cum universo velit rixari seculo: sed si istiusmodi verborum moveamur strepitu, valeat ratio, & assentemur, si ita placet, seculi moribus qualescunque demum ii fuerint, viderint tamen qui sic sentiunt ne illa ipsa ad quæ provocant eos fustrentur suffragia. Plures quam centum & quinquaginta effluxere anni, ex quo plerique suorum temporum æstimatores adeo magnifice de sua senserint musica, ut nihil quidquam huic addi posse existimarent. Qui medio tempore illos subsequuti sunt, animadverterunt quidem horum errorem, in eo tamen illos imitati sunt, quod & sibi quoque primas in hac arte detulerint. Ut vero illi majores suos risere, ita nunc ipsi nostra hac ridentur ætate. Ecquis dubitet quin & hanc quoque ætatem idem maneat exitus? Caveant itaque illi qui ad seculum provocant, ne & ipsi aliquando eidem ad quod provocant seculo ludibrium debeant. Si aliquo veritatis studio teneamur, negligenda aut certe non nimis magna facienda viventium iudicia, neque enim satis tuto illis creditur, cum omnis ætas vel nimium blande, vel nimium odiose de suis sentiat moribus. Melius de præteritis judicamus, quando & livor abest, & circa ea quæ amamus, minus cæcutimus. Non sum adeo infestus seculo, ut ea solum probem quæ

quæ veteres sanxere magistri, quemadmodum fere solent facere ii, qui ignari præsentium, nihil nisi venerandam, ut loquuntur, antiquitatem etiam non intellectam admirantur; sed neque tantum hodiernis tribuo ingeniis, ut iis adplaudam quibus vel solum vetustatis nomen frigus adfert & fastidium, qui rident ea quæ non didicere, qui denique quidquid non intelligunt, id ipsum quoque pædagogicum vocant. Si seposito omni affectu antiquam musicam cum hodierna committamus, & utriusque consideremus effectus, alterutrum necesse est, ut aut suam hodierni Musici agnoscant infirmitatem, aut falsa esse evincant ea, quæ de viribus & potestate cantus prodidere plerique veteres. Alterum sibi, istud vero alius difficulter persuadebunt. Sed cum ea sit humani ingenii conditio, ut in iis quæ ad existimationem nostram pertinent sæpius & libentius nosmetipsos, quam alios decipiamus, præstat omnino alienum sequi arbitrium, aut si nimius nostri amor id ipsum prohibet, rem ipsam oportet perpendere.

Hodiernum itaque si examinemus cantum, similem eum prorsus esse deprehendemus, ac fuerit ille priscorum hominum cantus antequam lex carminis esset reperta, absque tythmo & prorsus inconditum. Si causam inquiramus, utique ea non alia est, quam quod ea quæ vernaculis linguis hac tempestate scribuntur carmina, istiusmodi sint, ut commode cantari nequeant, cum quoad cantum nihil omnino à prosa discrepent oratione. Quamvis enim hodierni versus certum & determinatum syllaba-

rum

rum contineant numerum, parum tamen hoc juvat, cum nulla syllabarum observetur quantitas, nisi in fine tantum, alibi vero adeo confusa sit lex metrica, ut nulla nisi confusa exinde construi possint cantica. Quod si quis nihilominus istiusmodi versus in pedes seu numeros musicos velit dissolvere, ita ut singuli pedes distincte exaudiantur, & cantus fiat diastematicus, non tantum nihil proficiet, sed & pejus etiamnum fiet canticum, si dactyli anapæstis, iambi trochæis, aliique pedes contrariæ inter se naturæ nullo ordine & iudicio juxta se positi intelligantur. Præstat enim ut inconditus & continuus sit cantus, quam ut idem sit diastematicus & rythmicus, si intervallorum & rythmi non sibi constet ratio. Laudo itaque quod cum in hodierno cantu metrum & rythmus non observentur, integra cola seu integri versus, non membratim, sed continuo-absolvantur spiritu. Verum falluntur qui existimant, hoc si fiat, cantum præter aurium delectationem aliud quidpiam continere. Nam quod etiam hodie reperiantur aliqua cantica quæ effectus moveant, id non vi cantus, sed verborum potius contingit efficacia; quod apud Italos præsertim observare est, qui complura sua cantica ita distinxere, ut in iis aliquando canant, aliquando loquantur. Atqui jam superius monuimus, majorem in cantu potestatem habere rythmum quam verba, de qua nemo, ut opinor, dubitabit, qui noverit etiam quotquot sunt rhetores & oratores passim id ipsum inculcare. Clarius etiamnum in mimis & scenicis idem hoc observare

vare licet. Sed cum de rythmi viribus multa satis dixerimus, plura non addemus. Illud satis mirari nequeo nostra hac ætate, cultissima sane si cum superioribus conferatur seculis, unam præcipue esse musicam quæ ad pristinum non adsurgat splendorem, neglectaque temporum & numerorum ratione, quæ est velut anima cantus, barbara etiamnum *ὀμοιοπέδιλα* & similiter desinentia placere vocabula, quibus veluti appensis totidem tintinnabulis, quanto magis resonant versus, tanto elegantiores habentur. Non defuere tamen complures tum alibi, tum præsertim apud Italos & Gallos, qui barbaro & incondito hoc metri genere offensi, veterem conati fuerint reducere musam. Aristotus aliquot conscripsit comœdias, quæ totæ ex senariis constant iambis, absque resonante clausula. Multis illæ placere, & certè dignæ sunt quæ ab omnibus laudentur, non tantum propter ingenium, sed etiam quod eo carminis genere expressæ sunt, quod cantum admittat. Aliquid tamen est quod in illis desiderem, nempe quod totæ uno eodemque metro decurrant, quale nihil apud antiquos invenias, utpote qui iambicos trochaïcis & anapæsticis soliti fuere alternare, cum varietas delectet, & similitudo mater sit satietatis. Huc accedit, quod cum in omni dramatum genere diversorum affectuum & personarum habenda sit ratio, absurdum omnino sit si omnia eodem metro peragantur, à quo tamen vitio hodierni comici & tragici non sibi cavent, utpote quorum integra dramata eodem carminis genere absolvantur. Multo etiamnum magis id ipsum
offen-

offenderet, si in hodierna poësi quantitas metrica observaretur. Nam cum singuli affectus peculiare habeant motus, an non ipsi naturæ vis infertur si contrarios affectus iisdem exprimamus motibus, ita ut aliud pes, aliud vero metrum loquatur, quamadmodum habet Lucianus. Quod si hac quoque in parte veteris comœdiæ leges diligentius observasset Ariostus, multo proculdubio plures habuisset admiratores, præsertim si dramata istæc modulisanimata musicis, & à peritis artis scenicæ recitata fuissent cantoribus. Hoc nempe hodiernæ deest musicæ, ut poëtæ scribant ea quæ cani possint, fieri enim non potest quin inconditus & inconcinnus sit cantus, si metrum ubique & in singulis versuum membris non sibi constet. Poëtarum itaque est non cantorum huic errori occurrere. Cantores enim de arte velle consuleri musica, id perinde fuerit ac si quis cæmentarium aut fabrium aliquem lignarium de architectura, aut histrionem de arte velit convenire poëtica. Quamdiu musicæ periti fuere poëtæ, & scripsere carmina quæ fidibus & cantui aptari potuere, tam diu iisdem fuere poëtæ & musici. Vile & abjectum tum fuit cantorum munus, utpote qui poëtis infervirent, quorumque totum studium circa id solum versaretur, ut poëticos numeros seu gravibus seu acutis seu tremulis modulis, prout carminis ratio exigeret, adstringerent. Nunc vero postquam musicorum nomen ad cantores transit, cantui servit poësis. Vix ullum hoc tempore canticum reperias quod bene se habeat, nisi verba alicui cantilenæ veteri sæpe & obsoletæ alligentur.

tur. Nam si, prout ratio exigit, cantus verbis aptetur, nihil numerorum, nihil quod affectus moveat efficias: pleraque erunt distorta & inæqualia, cum hodierna poëmata numeros non admittant. Cantores tamen & contrapunctistæ hodierni, qui auribus sane non carent, licet sæpe cerebro non multum valeant, omnia sibi licere existimant in corripiendis aut producendis ad libitum syllabis, in torquendis aut lacerandis vocabulis, ne incommodus sit cantus. Quis non rideat, si quis eos audiat illa vocabula, quæ cantui apta existimant, decies & sæpe pluries intempestive prorsus repetere, & sic eorundem verborum perpetuam quandam facere quasi palinodiam, ac si seculum verborum laboraret inopia? Non sic veteres, qui nullas repetitiones admittebant nisi in versibus intercalaribus, quorumque aures ad metri leges ita fuere adsuefactæ, ut si vel in una ab actoribus peccaretur syllaba, tota ilico reclamarent theatra. Nunc vero licet in omnibus peccetur syllabis, nemo offenditur, nemo contradicit, ignorantio quippe melioris cantus, & longa vitiorum consuetudo, non tantum impunitatem, sed & laudem rebus quantumvis turpibus largitur. Isti tamen sunt qui priscam Græcorum rident musicam, & fabulas sibi narrari dicitant, si quis ea quæ ipsi ignorant, veteres scivisse adfirmet. Quin & eo dementiæ nonnulli progressi sunt, ut in scriptis quoque adserere non dubitarint, concentum plurium vocum prorsus veteribus ignotum fuisse, eosque symphoniam vocasse plurium quidem, sed alternatim canentium concentum. An non miseri & insipientes simus;

si inficetis istiusmodi somnūs. aliquid reponamus? Adeone quis Græce & Latine ignarus sit, ut non videat vel ipsa harmoniæ, symphoniciæ & concentus vocabula contrarium testari? Quisquamne ita ineptiat, ut putet choros cantantium & greges symphoniacorum sub chorodidascalo, non simul, sed *συναχοῦν* seu alternis cantasse? Mentitus scilicet est Seneca, cujus verba sunt Epist. LXXXIV. *Non vides, quam multorum vocibus chorus constet? unus tamen ex omnibus sonus redditur. Aliqua illic acuta est, aliqua gravis, aliqua media. Accedunt viris feminae, interponuntur tibiæ. Singulorum ibi latent voces, omnium apparent.* Quid attinet Platonem, Aristotelem, Ciceronem, & infinitos alios adducere, qui unanimi consensu docent, harmoniam seu concentum fieri, cum plures voces acumine & gravitate soni discrepantes æquabiliter miscentur? An non satis clare scriptor de Mundo; *Μουσικὴ ὁξεία ἅμα καὶ βαρεῖς, μακρύνει καὶ βραχύνει φωνῆς μίξασα ἐν ἀσφύρεσι φωνῶν μίαν ἀπειλήσεν ἁρμονίαν.* Sed & Aelianus Platonico commentario in Timæum; *Συμφωνία δὲ ἔστι δυοῖν ἢ πλείονων φωνῶν ὁξύτητι καὶ βαρύτητι ἀσφύρεσίνων καὶ τὸ αὐτὸ πλῆσι καὶ κρᾶσι.* Taceo multiformes tiliarum concentus, & hydraulici organi harmonicam plenitudinem; pudet in re adeo manifesta diutius hære, & nimis profecto simus ridiculi, si existimemus veteres diligenter quidem & exacte sonos & cordes & harmonicos annotasse, eosdem vero nescisse cantui aptare, quod tamen norunt gentes quantumvis barbaræ.

Frustra

Frustra vero simplicitatem antiquæ musicæ eo adstruere conantur argumento, quod veteres magis monodiis delectati fuerint, quam plurimum vocum concentibus. Non enim exinde id factum, quod istiusmodi concentus non fuerint harmonici, sed quia si plures simul cantent, verba obruantur, & sensus cantici nihilo magis percipiatur, quam si plures simul loquantur. Ecquis etiam hoc nostro seculo, dummodo aures teretes & delicatas habeat, non libentius audiat vocem solitariam & singula verba ad sonum testudinis aut citharæ distincte proferentem, quam integrum chorum musicorum, ubi nihil præter confusum murmur, & vix tria intelligas verba? Quam dispar hac in parte antiquorum fuerit ratio, vel ex eo colligas, quod etiam in choris tragicis, licet plura pulsarentur instrumenta, pluresque simul cantarent, vitiosum tamen haberetur, si vel unica infuscaretur vocula. Hoc vero ut adsequerentur, utrunque necesse erat, ut nempe singulæ voces & syllabæ simul & eodem exacte sonarent tempore, & istud præterea ut unius vox cæteris fortius & clarius verba intonaret, reliquis summissa voce concentum ad unam referentibus personam, ut veteres docent grammatici. Aliquando tamen cæteris silentibus, unus solus totum chori canticum ad tibicinis modos absoluebat, & tum monodia fiebat; Hesychius; *Μονωδία λέγεται ὅτι εἰς μόνον τὴν φθῆσιν, ἢ ἢ ὁμῶς ὁ χορὸς ἀδεί.* Satis hinc adparet quare Aristoteles in problematis suaviores esse dixerit monodias, quæ ad unam lyram aut tibiam, quam quæ ad plures seu lyras seu tibias canantur, cum

quod vocum idem quoque efficiat multitudo instrumentorum, utpote quibus scopus & sensus carminis pene deleatur. Nostræ vero ætatis si spectemus cantum, necesse utique est, ut agnoscamus, non in symphoniis tantum, sed & in solitariis canticis adeo obscurari verba & sensum carminum, ut vix quidquam intelligamus. Neque id cantorum tantum contingit vitio, sed & culpam illorum, qui cantico modulos aptant mulicos, utpote in quibus tempora syllabarum rarissime sibi consent. Nisi enim in cantu verborum istud præcipue observetur, ut singulæ dictiones & syllabæ ea contineant tempora & istiusmodi servant mensuram, quam & natura & loquendi consuetudo iis præscripsit, non tantum intellectu difficilis, sed & pene inobservabilis erit carminis sensus, quem si tollas, nihil quod affectus moveat hodiernæ supererit musicæ, veluti quæ rythmo penitus destituatur. Quod si huic defectui addas quoque obscuram verborum enuntiationem, nihil præter inanem supererit sonum. At vero utrique vitio commode succurri potest, si vetera & legitima reducantur tempora. Hodiernus enim plausus quadratus, quem vulgo tactum appellant, quod pedum loco manuum utantur officio, nimis tardus & piger est, quam ut ad illum syllabarum exigi debeat quantitas. Si versum Heroicum illo metiri velis, & naturalem syllabarum observare mensuram, tribus plausibus totum absolves hexametrum, qui tamen sex plausibus erat absolvendus. Quod si sex plausus, quales vulgo usurpantur, illi adsignes, adeo in longum protrahentur syllabæ, ut ipsæ quoque

quoque breves fiant longæ, quod imprimis absurdum. Sed vero si plausus exigas ad mensuram veterum, & unicuique plausui quadrato, non octo, quemadmodum hodie fit, sed quatuor tribuas tempora, optime omnia se habebunt. Cum enim syllabarum ea sit differentia, ut brevibus singula, longis vero duo respondeant tempora, ecqua melior & naturæ convenientior fieri possit distributio, quam si singulis manuum pedumve pulsibus singuli convenient pedes, ita ut arsis vel elatio, una longa aut duabus brevibus, totidemque thesis seu positio absolvatur syllabis? Ecquis negare audeat, si in cantu hanc teneamus rationem, quin æque distincte, & forsan distinctius, singulæ percipiantur syllabæ, quam in communi quo utimur. fiat sermone? At vero si hodiernæ musicæ expendamus mensuram, adeo perturbatam temporum in ea inveniemus rationem; ut nullam prorsus cum vocabulis habeant proportionem. Quis sine stomacho audiat syllabas aliquando adeo productas, ut tertio aut quarto, nonnunquam octavo demum terminentur plausu? Quod si contingat ut numeri currant concitatissimi, tum demum intempestivæ flexiones & in immensum explicata fiunt plasmata, manente eadem syllaba, ita ut ubi vox & numeri velocissime feruntur, istic syllabæ procedant pigerrime. Tantum abest ut adeo deformatus sermo ab auditoribus possit percipi, ut ne ipsi quidem cantores quid dicant intelligant. Taceo absurdam temporum mixturam, qua tam prolixæ tam brevibus sine aliquo intervallo copulantur
notæ,

notæ, quarum tam remota à se invicem sit proportio, ut sensibus percipi nequeat. Si quem inæquali adeo gradu incedentem, & modo suspensis ad gravitatem passibus, modo vero currentem videamus, an non pro infano aut furioso ab omnibus habeatur?

Præter hunc defectum quo hodiernus cantus laborat, ille quoque accedit, quod in tota hujus temporis musica, nullus alius frequenter plausus, præter mensuram quadratam quæ dispondæum si sola spectes tempora, & præterea sesquialteram aut triplam vulgo dictam, quæ non iambum aut trochæum, ut quidam putant, sed potius tribrachÿn repræsentat. Cum enim iambus & trochæus duabus constent syllabis, non possunt tribus aut pluribus notis exprimi, cum ut perfectus sit cantus, notæ debeant respondere syllabarum & motuum numeris; secus enim si fiat, torquentur & patiuntur syllabæ. Nusquam itaque hodie apparet mensura quæ dupla exhibeat tempora, quibus iambi & trochæi ad amussim conveniant. Sed neque veram triplam aut subtriplam, nec epitetarten aut epipempten, aut superbipartientem invenias mensuram, adeoque, ut paucis amplectar, temporum varietate destituitur. hujus ætatis musica, ut vere de ea dici possit, unus propemodum eam esse coloris & saporis. Quis non miretur, quod cum adeo frequenter tripla vulgo dicta adhibeatur mensura, & fateantur gratiores & magis vividos hac ratione effici numeros, nemo tamen sit qui aliorum quoque motuum mensuras & potentias explorare fuerit dignatus? Nempe quod semper id
ipsum

ipsum quoque nunc obstat, *ὄντως προσημις ἔκαστη*,
 puder. illos quidquam addiscere, quia videri
 volunt nihil nescire. Tantum abest ut magna
 illa motuum copia provenientium à pedibus,
 qui in arsi & thesi inæqualia habent tempora,
 per hodiernas possit explicari mensuras, ut ne
 simplices quidem pedes, iambos videlicet & tro-
 chæos, amphimacros, amphibraches, & utrun-
 que bacchium hujus ætatis exprimere valeat
 musica. Nam quod nonnulli existimant plau-
 sum quadratum quoscunque pedes seu motus
 admittere, id si quis experiatur aliter omnino se
 habere deprehendet. Ne illam ipsam quidem
 mensuram, quam triplam vulgo vocant, ad
 mensuræ quadratæ numeros possis revocare,
 quin illico omnem ejus perdas efficaciam. Mul-
 to magis id ipsum in aliis continget pedibus,
 quorum tempora in arsi & thesi longius etiam-
 num à se invicem recedunt.

Huc accedit quod cum unaquæque mensura
 quadrata duos minimum comprehendat iambos
 aut trochæos, ratio plausuum penitus everta-
 tur, si iidem pedes in elatione & positione con-
 trario procedant ordine. Quapropter si musi-
 cæ consulere velimus, unicuique pedi sigilla-
 tum suus attribuendus est plausus, & quot pe-
 des, totidem quoque discrepantes inducendi
 sunt motus seu plausuum mensuræ & figuræ,
 aliter enim si fiat, nunquam neque in cantu
 neque in saltatione arseos & thesios sibi con-
 stabit ratio, quam si tollas, simul quoque tol-
 les præcipuam movendorum affectuum scien-
 tiam. Sed & hoc quoque observandum, cum
 omnis motus à quiete incipiat, non recte men-
 suras

suras temporum inverso ordine vulgo distribui, cum naturalis ratio exigat, ut elatio præcedat positionem. Et certe, nequid de musica dicam, quis risum contineat, viso eo, quod in hodiernis choreis & tripudiis sæpe observare est, ut cum saltantium corpora sursum ferantur, manus plaudentium deorsum vergant? An non hoc est quod Græci dicunt *χαρὶ σολοικίζειν*, id est manu solœcismum facere? Sed longum esset alios quoque persequi errores qui ab hujus temporis musicis committuntur. Videamus ea quæ illi vicissim in antiqua carpunt musica.

Instant itaque sæculi hujus patroni, & veterum in componendis harmoniis inscitiam & simplicitatem eo præcipue ostendere conantur argumento, quod ditoni & trihemitonii consoni seu semiditoni, nec non senariæ utriusque, majoris nempe & minoris, nullam omnino habuerint notitiam. At vero magnopere falluntur qui sic existimant. Illud quidem verum, veterum nonnullos perfectis consonantiis non annumerasse hæc intervalla; agnovisse tamen & locum convenientem illis adsignasse clare satis colligi potest ex Porphyrii & aliorum de musica scriptis. In cantu vero adhibitæ fuisse, veluti secundarias quasdam consonantias satis docet Plutarchus *ἐν τῷ περὶ τῆς Εἰς ἐν Δέλφοις* cum dicit *τρημητόνιον ἢ δίτονον μελωδῆτόν*. Senariæ vero utraq; seu hexachordo majori & minori, locum quoque dedere Aristoxenus, Dionysius, Eratosthenes, & alii, ut testatur Aelianus in hypomnematis ad Timæum Platonis, cum dicit illos octo constituisse consonantias, annumerato

merato videlicet unifono, veluti prima & maxima omnium consonantia.

Frustra quoque pertendunt ignotum fuisse veteribus usum dissonantiarum, quibus veluti præcipuo ornamento adeo redundat hodierna musica. Audiamus Ciceronem III de Oratore, *Quanto molliores sunt & delicatiores in cantu flexiones & falsæ voculæ, quam certæ & severæ? quibus tamen non modo austeri, sed si sapius fiant, multitudo ipsa reclamationat.* Satis hinc liquet quanto cum iudicio dissonantias admiserint antiqui magistri, quod secus fit ab hujus ætatis cantoribus, qui nimia falsarum vocalium crebritate, fastidium potius quam voluptatem audientibus asserunt.

Sed & cum operosam & difficilem antiquorum reprehendunt rationem, quod singulis tonis hemitoniis & minoribus intervallis singulas attribuerint notas, tum quoque frustra sunt. Est quidem verum, cantum veterem pluribus quam hodiernum constare elementis; sed & hoc quoque verum, ubi quis semel elementa istæc perdidicerit, quod non est admodum laboriosum, multo expeditiorem & breviorum fieri antiquam quam hodiernam methodum. Adeo late exspatiantur lineæ & notæ, quibus hujus seculi describitur musica, ut paucissimos, vel potius neminem invenias, qui scitè possit canere & simul citharam aut testudinem pulsare, si ignotum aliquod occurrat canticum. At vero longe aliter veteres, utpote qui modulos musicos voce exprimendos superne, organicos vero infra, singulis appingerent versibus, ita ut opus non esset oculos late transferre, cum

uno obtutu. & organicæ & vocales conspicerentur notulæ, ita ut utraq; vix plus exigere spatii, quam ipsemet cui appingebantur exigeret versus. Satis hoc manifestum ex antiquis quæ etiamnum supersunt monumentis, docentque id ipsum Alypius, Boëthius & Aelius Festus Athonius in fragmento de carminis appellatione, monentes σημεῖα seu signa, cantum vocis & fidium declarantia, ita disposita fuisse, ut τὸ μὲν ἄνω τῆ λήξεως, τὸ δὲ κάτω τῆ κρῆσεως potestatem declararet.

Frustra quoque & illud objicitur, quod in veterum notis musicis non contineantur tempora quibus singulæ exprimi debeant, quemadmodum in hodiernis sit notis, quarum mensuræ primo statim conspectu dignoscuntur. Atqui ex ipso carmine & pronuntiatione syllabarum palam fiebat quantum temporis unaquæque nota vel syllaba exigeret. Non musicis tantum, sed & cuivis è plebe notissimum erat quænam syllabæ longæ, quæ item breves essent. Stultum sane fuisset idem bis agere, & id monere quod nemo ignorabat. Quam vero inepta hodierna sit ratio, in fingenda tanta notarum multitudine, *maximis videlicet, longis, semilongis, fufis, semifufis, &c.* postea exponemus.

Nihilo melius argumentum unde ostendere conantur hodiernum cantum esse instructiorem antiquo, quod nempe cum veterum systema quindecim tantum contineret sonos, Guido demum Aretinus senariam majorem addiderit, ita ut viginti nunc habeamus sonos. Isti sane Guidoni multa perperam tribuuntur. In concinnanda

cinnanda sua scala secutus est harparum & organorum sui temporis exemplum, illa enim viginti ut plurimum instructa tibiis habuisse systemata, docet scriptor aliquot seculis Guidone vetustior. *Porro numerositas nervorum vel fistularum, ut puta viginti unius aut plurium, non idcirco apponitur, quod soni ultra quindecim aut forte sedecim protendantur, sed ipsi iidem qui sunt inferius repetuntur, & hoc pro varietate modorum.*

Quod vero attinet syllabas *ut, re, mi, &c.* quas Guido Arctinus reperit, quibusque septem discrimina vocum vulgo designantur, licet triviale & nullius pretii sit commentum, attamen si quis hoc alicujus existimet esse momenti, sciat Ægyptios similiter factitasse, & septem vocalibus sonos hos expressisse, ut testatur Dionysius in scripto *ἡ ἰσχυρία*, quod Demetrio Phalereo perperam tribuitur. In sacris verò & Deorum hymnis, ubi nempe propter multorum concentum voces singulorum latebant, commode id ipsum fieri poterat, cum inutilis sit verborum prolatio, si à nemine intelligantur. Et notandum quod ratio hæc convenientior videatur quam hodierna, utpote in qua vocales, quæ sonum edant patentiore, sonis respondeant gravioribus. Sed & barbaris etiam ante Guidonem istum similibus voculis sonos distinxisse constat ex illo ipso scriptore, qui multo, ut diximus, Guidone est antiquior.

Illud vero nimis frivolum, quod tamen qui ex suo captu alios mētiuntur subinde repetunt, ut nempe exhibeatur specimen aliquod antiqui cantus, unde de veteris musicæ præstantia

possint convinci. Sed vero efficiant ipsi ut veteres cantores & musici reviviscant, & habebunt quod postulant. Sin vero id præstare nequeant, æquum est ut acquiescant eorum testimoniis, qui cantui veterum interfuere. Producantur idonei testes qui de mirandis hodiernæ musicæ effectibus similia ac veteres prodidere, credam libens. An ut amico seculo nostræque blandiamur ignorantæ, adeo simus iniqui, ut nullis nisi nobis ipsis, aut qui nobis faveant, id est pessimis & fallacissimis, contenti esse velimus testibus, adeo ut quidquid ipsi nescimus, id alios quoque semper nescivisse existimemus?

Jam vero quod simplicitatem antiquæ musicæ ex chordarum paucitate quæ in veteribus comparent lyris, satis deprehendi posse existimant, in eo quoque insigniter falluntur. Negari quidem non potest in antiquis marmoribus & monumentis Apollinem sæpe conspici cum cithara quatuor quinque aut septem cum plurimum nervorum: sed equis ignoret aut dubitet id ipsum factum esse ad declarandam musicæ in initio simplicitatem, cum ad Apollinem artis hujus referantur principia? Multum sane errat, omninoque hospes est in antiquis scriptoribus, si quis nesciat quantum postmodum accreverit fidium numerus. Non decem tantum & quatuordecim, sed & octodecim & novemdecim, imo & viginti octo progressu temporum adhibitas fuisse testantur quamplurimi. Nempe ut habet Quintilianus, *cum in cithara quinque constituerunt sonos, plurima deinde varietate complent spatia illa nervorum,*
atque

atque iis, quos interposuerunt, inserunt alios; ut pauci illi transitus multos gradus habeant. Itaque Simmicium à Simmico & Epigonium ab Epigono Ambraciota repertum, prius triginta quinque, alterum quadraginta fuit nervorum, ut testatur Julius Pollux. Si itaque ex fidium multitudine artis hujus præstantia æstimanda sit, etiam hac in parte recentioribus præferendi sunt antiqui. Attamen plurimum falluntur, qui ex numerosa fidium copia musicæ excellentiam metuntur. Scio quidem plebeis & inficetis auribus eam præcipue placere musicam, ubi quamplurimæ simul carpuntur chordæ, & ea demum præstantissima judicari cantica, ubi quam latissime exspatiantur toni; sed præterquam quod hæc sonorum multiplicitas eruditas aures offendat potius quam mulceat, etiam hoc accedit, quod virtus illa, quæ movendis apta est affectibus, hac ratione penitus elidatur. Qui bene de musica judicant, illis impenſius placeant citharædi, qui paucas chordas aptè & concinne norunt pulsare, quique lævam eodem semper continent spatio, quam qui digitis totas percurrunt chordas, & ad ipsum ponticulum seu equuleum, ut vulgo loquuntur, pene exspatiantur. Nec tamen reprehendo eos qui aliter sentiunt aut faciunt, hoc solum contendendo, quod voci, ipsum quoque hoc instrumentis quibusvis musicis contingere, ut quanto latius evagentur toni, tanto ineptiores sint cœntis affectibus, & eum demum cantum esse *παυσιπνοῦτατον*, qui quam proxime ad sermonem accedit humanum, figuræque & formas aliquid significantes in se continet, cum, ut recte monet

monet Cicero, sit veluti cantus quidam noster sermo, qui si modulis & numeris adstringatur & ornatur convenientibus, musicam exhibebit omnium suavissimam.

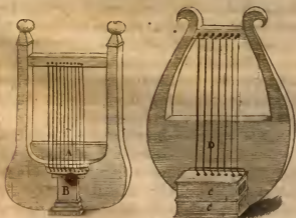
Licet vero in omni cantu vitiosa sit nimia ista sonorum multitudo & copia, in argumento tamen comico & iis carminibus quibus mores & vita humana depinguntur, multo magis observandum, ut illi quam arctissimo coërceantur spatio, & ut cantus quam proxime ad communem accedat sermonem. Diligentissimi hac in parte veteres fuere comœdi, qui imprimis cavebant, ne nimis essent sonora consuetudinis verba, parumque à solutis differrent. Hanc quoque legem religiose etiamnum servant Sineses, haud paulo meliores quam qui nostro orbe nascuntur mimi, licet qui illas oras adierunt indocti, in Sinarum id reprehendant comœdiis, quod cantum contineant propemodum *μονότονον*, qui unius ejusdemque soni intentione absolvatur. Ipsi nempe illum demum cantum censent esse præstantissimum, cujus sonus tam late quam ipsamet pateat vox, ita ut ad disdiapason, aut etiam ultra si fieri possit, excurrat. Sed vero dici vix potest quantis cachinnis excepti fuere, postquam Europææ suæ musicæ specimen exhibuere. Nec Sinis modo, sed & Japonensibus quoque hanc displicere, testes sunt non sine magno suo dolore quotquot Jesuitæ terras illas frequentarunt. Et sane minime hoc mirum videri debet, si quis hodiernæ simplicitatem spectet musicæ, istam quippe quanto penitius cognoveris, tanto magis intelliges, nihil omnino aliud in recessu habere præter inanem sonum,

sonum, illum quidem aliquo modo harmonicum, sed tamen omnis rationis & significationis expertem. Talem vero cantum velle obtrudere Sinis, populorum quotquot sol aspicit longe cultissimo, non temeritatis solum, sed & extremæ fuerit dementiæ. In omnibus quæ vel ad parandas & fovendas voluptates, vel ad fallenda vitæ faciunt tædia, nulla unquam gens fuit cruditor Sinis. Sinæ attamen sunt qui conqueruntur de veteri sua deperdita musica; quæ quidem querela si justa sit, utique fateamur necesse est, divinam olim eorum fuisse musicam, veluti cujus adeo præstantes supersunt reliquiæ, ut universo Europæo cantui & seculo quantumvis superbo facile possint imponere silentium. Qui eorum spectavere pantomimos, & cum stupore iis interfuere comœdiis, quæ à mutis personatis solo corporis gestu & solis peraguntur nutibus, satis testari possint, quantum illi rhythmicorum motuum (anima videlicet musicæ) affecuti sint peritiam. Cum itaque monotoniam, seu potius non admodum variatam in cantu dramatum Sinicorum carpunt rationem, non Sinarum, sed suam produnt inscitiam. Etenim quod in communi sermone, id ipsum quoque in cantu observandum est comico, ut neque nimium descendat, neque nimium acuatur vox, sed sit media inter utramque, quæ non loquendi modi, sed & cantandi maxime naturalis est ratio. In communi sermone vox ut plurimum intra diapente subsistit, ita ut neque plus tribus tonis cum dimidio intendatur, neque majori intervallo infra communem loquendi modum deprimatur, quemad-

quemadmodum & Dionysio Halicarnassensi annotatum. In diverbiis vero & dramatico cantu, licet aliquanto latius licitum sit exspatiari, non temere tamen transfiliendum est hoc intervallum, sed demum si ira, indignatione, gaudio aut dolore subito vox excitanda, aut eadem languore, tristitia, fastu & ostentatione fuerit submittenda; cum omnes gentes & ipsa quoque bruta in eo natura magistra convenient, ut affectus lenti & tardi voce gravi, celeres vero motus voce seu sono peragantur acuto. Si quando igitur tales occurrunt affectus, non erit intempestivum in aliquanto, latiora vocem diffundere spatia, dummodo naturalis sermonis observetur mensura, & cantus iisdem quibus ille contineatur terminis. In dithyrambicis & choris tragicis alia est ratio, quippe cum majorem exigant ornatum, opus non est ut tam arctis limitibus cantus contineatur. Tenendus interim & hic modus, cavendumque in primis, ne etiam in his nimium subsultet sonorum varietas. Ut enim in diverbiis deleri non debet communis sermonis character & imago, ita in choris observandum præcipue, ne canticorum excedatur ratio. Nec tamen propterea metuendum, ut cantus fiat *μονοεδῆς*, cum etiam quantumvis pauci soni, multas possint continere formas & figuras, unde demum canticorum emergit præstantia.

Nec tamen audiendi sunt, qui existimant lyras & citharas, quæ quatuor aut quinque solum instructæ essent fidibus, adeo simpliciter fuisse fabricatas, ut quot nervos, totidem & non plures admitterent sonos. Error hic non aliunde profluxit,

profluxit, quam quod statuarii singula lyræ membra non semper expresserint, cum ip multis marmoribus non compareant chordotona, echea & tabellæ istæ lignæ seu magades, quarum beneficio sonorum ab una ad alteram chordam tanquam per gradus fieret transitus; partes quippe ex erant exemtiles. In quibusdam tamen antiquis monumentis satis manifeste, licet dispari ratione, adumbrantur. In horto Londinensi Serenissimi Britanniarum Regis duo visuntur marmoræ Apollines, uterque ut fieri solet, cum lyra aut cithara. Unius lyra, quam prima exhibet figura, nihil continet singulare, vides quippe illic solum magadem A qui gradus continet, & *βαλῆα* seu chordotonum B, à quo nervi procedunt.

In alterius vero lyra, quam secunda figura exhibet, manifeste etiam gradus apparent, & quidem ampliori intervallo, sed quod notandum loco *βαλῆα* hic habes geminum *ἡχοῖον*, C C utrumque cavum & subiectum gradibus D, uti etiam

moris erat in theatrorum echeis. Erant vero echea istæ ærea, & augendi soni gratia affigebantur magadi. Mentionem horum facit Hefychius, cum Ἠχεῖον interpretatur μουκὸν τὸ πρὸς τῇ μαγαδί χαλκωμα. Facile hinc colligas quinam olim dicti sint intus canere. Sed & hoc observandum, in nullis antiquorum lyris, vel citharis, vel quibuscunque aliis organis quæ fidibus intendantur, sonorum gradus ita ut nunc sit obicibus distinctos fuisse, magno certe hodiernæ musicæ damno, ut postmodum dicetur.

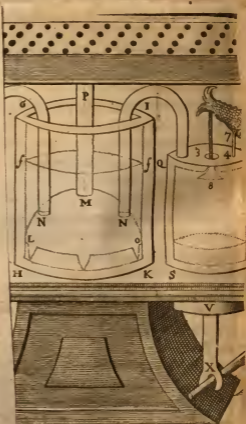
Quod vero lyrarum moles in antiquis marmoribus valde exilis quibusdam videatur, brevioresque continere nervos quam ut manu commode tractari potuerint, id ipsis artificibus & statuariis imputandum, quos ad perennitatem artis suæ solitos fuisse enses, hastas, & quæcunque alia longe exstantia, minori quidem attamen solidiori forma exprimere, nemo est qui ignoret. Observandum tamen breviores nervos nihil officere præstantiæ musicæ, quin potius plurimum conferre, si plectro aut digitis percurrantur argutis.

Sed nimis profecto sumus longi, si insectantium veterem & hodiernam laudantium musicam singula expendamus argumenta. Unum tamen hoc adfirmare non vereor, vel solas antiquorum tibias universæ hujus seculi instrumentariæ suppellectili præferendas esse quam longissime. Si solas exceperis organicas fistulas quæ in templis vulgo usurpantur, vix ullas invenias alias quæ tiliarum dignæ sint vocabulo. Et tamen illa ipsa quæ usque adeo hodie placent organa, nequaquam cum antiquis comparari

comparari possunt hydraulicis. Hodierni quippe organarii, si more antiquo loqui velimus, vere non sunt organarii, sed ascaulæ seu utricularii, quomodo ab antiquis dicebantur illi, qui utribus, follibus aut manticis ventum tibiis adspirabant, quemadmodum hodie fit in templis. Ridiculi enim sunt qui hæc vocabula de iis accipiunt mendicis, quales vulgo cum cornamusa, ut loquuntur, per plateas discurrunt, & non distinctos, sed continuos & inamænos prorsus cubito excutiunt sonos. Ascaulæ seu utricularii veterum, nihil omnino discrepant ab hodiernis organariis. Sed vero antiquis organarii dicebantur soli hydraulæ, sic dicti ab organo vase æreo aræ instar rotundæ fabrefacto, è quo ventus beneficio aquæ incumbentis expressus magno impetu & tamen æqualiter ad tibiis adfluebat. Cum vero horum artificium ab antiquis præcipue commendetur, non defuere complures cruditi & ingeniosi viri, qui usum hujus instrumenti revocare & seculo reddere fuerint conati; sed quod nemo eorum assecutus sit mentem Heronis & multo minus Vitruvii, qui utriusque eorum fabricam nobis reliquere, mirum videri non debet, si votum hoc non omnino ex animo ipsis successerit. Præcipue in eo lapsi sunt, quod existimarint spiritum transeuntem per aquas easdem agitare, & exinde crispum & tremulum factum tibiis subingredi, & suaviores auribus affundere sonos. Aliam institere rationem qui hydraulicum organum construxere in viridario Êstensi Tiburtino, quod describit Bapt. Porta in *Spiritibus*. Danielis Barbari hydraulicum merito ab omnibus exploditur. Qui hac nostra ætate Vitruviani organi

gani constructionem scriptis suis musicis inferre, illi dum veterum inventa insectantur, documento esse possint, quam sit solemne hominibus damnare & contemnere quidquid ipsi non intelligunt. Sd operæpretium fuerit organi hujus constructionem appingere, quæ & Heronis & Vitruvii verbis ex æquo propemodum conveniat.

Fiat basis lignea ABCDEF & in ea constituitur ara rotunda GHIK ex ære fabricata & torno fideliter expolita. Fiat quoque clibanus seu hemisphærium æreum LMNO quam exactissime huic adaptatum. Sit vero in medio perforatus hic clibanus, & insertum habeat tubum & ipsum æreum & utrinque apertum MP. Habeat quoque clibanus alterum foramen, cui insertus sit siphon NIQ cujus nares pertingunt ad modiolum æreum QRST. Siphon hic habeat assarium seu platysmation ad N. Modiolo vero QRST aptetur embolus V cui affixa sit regula firmiter admodum compacta VX, ita ut à vecte XYZ embolus V commode moveri possit. Modiolus autem QRST habeat in superiori superficie aliud foramen 3, 4, cum platysmatio per quod aër ingredi possit. Iste vero ingredietur cum vectis XYZ in Z attollitur. Quando vero idem deprimitur, platysmation hoc clauditur, & ingressus aër per siphonem QIN, aperto platysmatio ad N, exprimitur in clibanum LMNO; unde per tubum MP influit in arcam Aa Cc Ee, cujus afflatu tibiæ animantur. Clibano vero LMNO, quamvis magni sit ponderis, veluti æneo, quo tamen fortius subjectum premat aërem & fidelius ne effluat custodiat, superinfunditur aqua, puta ad ff, vel altius si fortiores velimus efficere sonos. Fiet itaque ex continua vectis agitatione, ut attollatur tandem clibanus LMNO, inmoto interim perstante tubo MP, & siphone NIQ, & notandum simulac vehementia ingressi spiritus attollitur clibanus, tum quoque æqualem fieri compressionem aëris qui in arca continetur.

Licet

Licet enim effluente per tibiae aëre clibanus descendat, idemque rursus agitatione vectis attollatur, quamdiu tamen clibanus suspensus & à fundo separatus manet, tandiu propter æqualitatem prementis ponderis, æqualis etiam manet inclusi aëris constipatio, ipsaque clibani & superinfusæ aquæ inconstans & mobilis altitudo efficit æqualitatem flatus, quo tibiæ aspirantur. Verum nequis existimet hanc descriptionem parum convenire cum sensu Vitruvii, verba ejus ad fidem veterum exemplarium expressa exhibebimus, additis duntaxat ad facilitatem intellectum iis, quæ ad declarandum schema pertinent literis, lingua videlicet mathematicorum.

Sic itaque ille; *De materia*, id est ligno, compacta basi ABCDEF, ara GHJK in ea ex ære fabricata collocatur. Supra basim eriguntur regulæ dextra ac sinistra scalari forma compactæ, quibus includuntur ærei modioli QRST, fundis ambulatilibus, id est embolis V, ex torno subtiliter subactis, habentibus fixos in medio ferreos ancones VX & verticulis Y cum vectibus XYZ conjunctos, pellibusque lanatis involutos, ut nempe sine strepitu moveantur. Item in summa planitia QR foramina circiter digitorum ternum 3, 4, quibus foraminibus proxime in verticulis 4, 7, collocati ærei delphini, pendentia habentes catenis cymbalia ex ære 8 in foramina modiorum chalata. Intra aram GHJK, quo loco aqua sustinetur, inest pnigeus, uti infundibulum inversum LMNO, quem subter taxilli alti circiter digitorum ternum suppositi librare spatium inum, ima inter labra pnigeos & aræ fundum. Supra autem

autem cerviculum ejus MP, coagmentata arcula Aa Cc Ee sustinet caput machinæ quæ Græcè *κενὼν μηχανὴς* dicitur. Interjectis dein iis quæ pertinent ad structuram annulorum, epitoniorum, plinthidum seu glossocomorum, iturumque suo aperientium vel obturantium organi spiracula, aliisque satis sua sponte manifestis, hæc postmodum subjungit. *E modiolis autem QRST, fistulæ, RGN & QIN sunt continenter conjunctæ pnigeos cervici pertingentesque ad nares, quæ sunt in arula in quibus asses sunt (platysmatia nempe ad N) ex torno subacti & ibi collocati, qui, cum recipit arula animam, obturantes foramina ad N, spiritum non patientur rursus redire. Ita cum vectes XZ extolluntur, ancones VX deducunt fundos modiolorum, id est embolos V, ad imum. Delphinique qui sunt in verticulis 4. 7. inclusi, chalantes in os 3. 4. cymbalia 8, reimplent spatia modiolorum. Atque ancones VX extollentes fundos, sive embolos V, intra modiolos QRST vehementi pulsus crebritate; & obturantes foramina 3. 4. cymbaliis 8 superiora, aëra qui est ibi clausus pressioibus coactum in fistulas QIN & RGN cogit, per quas in pnigea LMNO concurrat, & per ejus cervices MP, in arcam Aa Cc Ee.*

Satis ex his videre est quam exacte Heron & Vitruvius conveniant, utpote qui in nullo discrepent, nisi quod Vitruvius clibano taxillos, & summæ modioli superficie delphinum ponderis formam addiderit, quorum tamen postremum tuto abesse possit, cum ad ornatum potius quam necessitatem faciat. Taxilli vero licet nonnihil utilitatis habeant in eo, ut recta
&

& æquabiliter moveatur clibanus, attamen nihil operi deerit, etiamsi & illi absint, dummodo recte se habeat clibanus seu hæmisphærium.

Regulas quas dicit dextra ac sinistri scilicet forma compactas fuisse, quibus includantur ærei modioli, hic non expressimus, ne una figura aliam obscuraret, sed satis quilibet possit concipere intelligi tigna seu ferramenta à B, D, & F oblique & gradatim versus P surgentia, ut nempe iis contineantur & ipsa ara, & præcipue duo ærei modioli, qui quod multum patiantur, quando vectes deprimuntur, ideo firmissimis & proculdubio ferreis erant constringendi vinculis.

Præcipuus vero hujus organi labor in eo consistit, ut aræ & modio æreo secundum interiorem superficiem ita exacte respondeant clibanus, fistulæ & embolus, ne vel minimum aëris possit effluere. Hoc quidem difficile, sed tamen crebro olim factitatum fuisse, & præsertim ab Aegyptiis artificibus, satis docent cum alia veterum instrumenta, tum præcipue siphones illi quibus incendia restinguebantur, nec non & ἀεροστόνος balista, quæ solo aëris impulsu aliquot centenum pondo lapides quam longissime emittebat, cujus accuratam descriptionem, cum multis aliis antiquorum machinis bellicis huic seculo ignotis alibi, si deus vitam & valetudinem dederit, exhibebimus.

Porro si quis istiusmodi hydraulicum construi sibi curaverit, vix dubitandum quin longe id præstantius sit futurum, quam quæ utrium aut follium beneficio vulgo animantur organa, quæ non inæqualem tantum, sed & imbecillum edunt

edunt flatum, cum illa quæ beneficio aquæ inspirantur, non æquabilem tantum, sed & adeo robustum & sonorum efficere possint sonum, ut longius quam vel tuba vel buccina, & ad aliquot etiam passuum exaudiri possint millia, præsertim si ad sensum Vitruvii plures fiant modioli.

Rifu vero dignum est id quod nonnulli prodidere, veterum organa sex vel octo tantum instructa fuisse tibiis. Mentitus scilicet est Tertullianus lib. de anima; *Speçta portentosam Archimedis* (Ctesibii rectius dixisset) *munificentiam: organum Hydraulicum dico, tot membra, tot partes, tot compagine, tot itinera vocum, tot compendia sonorum, tot commercia modorum, tot acies tiliarum, & una moles erunt omnia. Spiritus ille qui de tormento aquæ anhelat, per partes administratur, substantia solidus, opera divisus.* Sed & Claudianus;

*Vel qui magna levi detrudens murmura tactu
Immeras voces segetis modulatur ahene,
Intonat erranti digito, penitusque trabali
Veete laborantes in carmina concitat undas.*

Quamdiu Romanum stetit imperium tamdiu hydraulicorum constitit ratio. Qui in Italia succedere barbari, quamvis & ipsi similia construere fuerint conati, frustra tamen laboraverunt; ut mirum non sit anonymum aliquem inficeti isti seculi scriptorem ausum fuisse adfirmare, organa illa quæ follibus impelluntur, parum tantum quid concedere hydraulicorum præstantiæ. Cessasse eorum usum tempore Cassiodori, satis adparet ex iis quæ scribit ad Psalmum centesimum & quinquagesimum, ubi nul-

la facta mentione hydraulicorum, laudat ea qualia passim vulgo construuntur. *Organum itaque est quasi turris diversis fistulis fabricata, quibus flatu follium vox copiosissima destinatur, & ut eam modulatio decora componat, linguis quibusdam ligneis ab interiore parte construitur, quas disciplinabiliter magistrorum digiti reprimentes grandisonam efficiunt & suavissimam cantilenam.* Qui hos folles cum organis antiquorum, & locum hunc Cassiodori cum verbis Tertulliani contulerit, utique dubitare non poterit, quin quanto melior Cassiodoro scriptor fuerit Tertullianus, tanto etiam præstantiora coriaceis quibusvis organis fuisse veterum hydraulica. Apud Græcos horum rationem diutius conservatam fuisse cum aliunde tum ex eo quoque colligi potest, quod in Annalibus Francicis cujusdam Anonymi anno DCCCXXVI dicatur Georgius, seu potius Gregorius quidam Venetus Ludovico Pio Aquisgrani organum construxisse hydraulicum, idque ad morem Græcorum, ut Aimoinus & alii ejusdem seculi scriptores indicant, quamvis illi conatus hujus Gregorii laudasse contenti, nihil omnino de operis successu addiderint. Ut ut sit, non possum satis mirari, quod & Keplerus, & plerique fere alii, qui hac nostra ætate musicam tradidere, non dubitant affirmare, organarios antiquos nihilo meliores fuisse hodiernis utriculariis, iis nempe mendicabulis, qui cum cornamusa, ut vulgo loquuntur, stipis colligendæ gratia in triviis passim vagantur. Profecto nostri seculi organarii, ut paulo ante monuimus, veri sunt utricularii seu ascaulæ.

Quod

Quod vero tiliarum quæ ore inflantur attinet tantum, vere de eo dici posse existimo nihilo plus antiquis pastoribus sapere hodiernos tibicines, & forsân ne tantundem quidem. Ad mendicos relegata est ars præstantissima, tibiaque, quæ olim omnibus fidibus, omnibusque aliis instrumentis musicis longe præferrebatur, adeo obmutuit, ut si solos exceperis Sinenses, qui hac in parte excellunt, neminem hoc seculo invenias, qui vel modice audientes possit afficere, meritoque contentui sit Europæis gentibus vel ipsum tibiæ vocabulum. Suaviorem lyra habitam olim fuisse tibiã non Aristoteles tantum in problematis, sed & ipsum Marsyæ satis evincit supplicium. Quantum vero studii & diligentia in excolendo hoc instrumento posuerint veteres, satis ex iis patet quæ & Theophrastus & Plinius de Orchomenii lacus arundinibus prodidere. Non sufficiebat, ut certis tantum annorum periodis cum exundaret lacus cæderentur, nisi etiam sole, pluvia, ac gelu macerata, ac diuturna deinceps exercitatione emollitæ vitium omne deponerent, ac voto artificum satisfacerent. Hæc si quis legat & perpendat, minus mirabitur tibiã septem aliquando talentis venisse, ut testatur Lucianus.

Jam vero quod tiliarum spectat varietatem & multitudinem, tanta ea fuit, ut quamvis plerique illi scriptores qui de tibiis sigillatim complura composuere volumina temporum perierint injuria, vel ex solis iis quæ supersunt veterum fragmentis, ingens aliquis compilari possit liber. Verum cum non desint, qui ex parte id jam præstiterint, nec defuturi sint qui dili-

gentius & copiosius etiamnum hanc suscipiant provinciam, ea solum sectabimur, quæ ad institutum magis faciant, & unde colligi possit quanto peritiores & meliores in construendis & inflandis tibiis veteres fuere magistri, quam hujus existiment seculi patroni, qui se suaque tantum mirantur tempora. Tota ars hoc seculo in simplici fistula & in solis consistit monaulis; qui duas simul inflare norit tibus & concentum reddere multiformem, hæctenus inveni neminem. Frequentissimum tamen hoc olim fuisse non scriptores tantum, sed & nummi & marmora testantur. Passim in iis comparent Phrygica mancipia, Midæ videlicet Marsyæque, duabus simul tibiis concinentes, nota muscorum id est auribus insignes asininis, os præterea cervicesque religati capistro, quo nempe labiorum scissura & malarum distorsio cavetur, quæ ratio si in usu esset hodiernis tubicinibus, & pertinacior ipsis flatus adesset, & minus frequenter buccarum dolore affligerentur. Qui phrygiis utebantur tibiis, tenuibus quidem, sed tamen longis admodum, istiusmodi plerumque capistris olim præcingebantur, fortiorem quippe ex requirebant spiritum quam ut à quovis impleri possent; unde ridebantur qui eas absque capistro inflarent, ut satis declarat Sophoclis locus apud Longinum, *φυσῶν μακροῖς μὲν αὐλίσκοισι φορβεῖαῖς ἄπρ.*

Inde facile possit intelligi dictum illud Othonis *τί γάρ μοι καὶ μακροῖς αὐλοῖς.* Vocabantur etiam *ἀναδείματα*, ut notant Grammatici veteres, unde explicandum epigramma de Archia Hyblæo præcone apud Pollucem, qui in dedicatione
statuæ

statuæ suæ Apollini, gratias agit quod absque noxa incolumis evaserit sine capistro tubam fortissime inflans.

Ἐβλαίῳ κέρυκε τῷ δ' Ἀρχία Εὐκλέος ἕψῃ
 Δίξαι ἄγαλμ' εὐφρων Φοῖβ' ἐπ' ἀπμοσύνη.
 Ὅς τρεῖς ἐκάρυξεν τὸν Ὀλυμπίας αὐτὸς ἀγῶνα,
 Ὅυθ' ὑποκαλπῖτων, ἔτ' ἀναδείματ' ἔχων.

Quod autem nonnulli putant istiusmodi geminas tibiae ab uno eodemque homine inflatas nullum præclarum concentum edere potuisse, propterea quod singulæ tibiæ tria vel quatuor tantummodo habuerint foramina, in eo quoque plurimum falluntur, foraminum enim paucitas nihil officit quo minus totidem in iis formentur soni, ac fiat in ea tibia quæ utraque tractatur manu. Hoc primum constat, pro diversa inspirationis mensura unumquodque foramen tres posse reddere sonos. Quod enim voci humanæ & præsertim infantibus & iratis contingit, ut quando spiritus velocius currit, ilico vox nullis factis gradibus ad diapason ascendat, id ipsum quoque evenit tibiis, quæ cum mollior inspirantur gravem edunt sonum, si fortius, id est celerius, diapason acutius sonant, si celerrime fluat spiritus, etiam ad disdiapason ascendit sonus. Ipsum hoc observare est in sibilo arborum, in altis & vento expositis caminis, in districtis per aërem virgultis, in flagellorum complosione, & cæteris corporibus, quæ alia parte adstricta, alia libera, quamlibet ab impulsu aëris possunt concipere tensionem. Nam si contingat ut utrinque adstricta sint istiusmodi corpora, veluti chordæ in instrumentis, jam unicum tantum admittunt tonum. Verum

rum cum musicis rationibus non semper conveniat hoc pacto sonos variare, aliam sunt commentum methodum, & concinnam & compendiosam magis: beneficio quippe *ὄρχηστρημάτων*, quibus *βόμβυκας* seu minuta cornua insererent, id assecuti sunt, ut singula foramina quatuor aut quinque efficerent tonos, *βόμβυκας* nempe sursum vel deorsum deprimendo, ita ut singula foramina multiplicitate sonorum singulis æquivalerent fidibus. Nihil hic fingo: licet plures possim adducere testes, sufficiat solus Proclus in commentariis ad Platonis Alcibiadem. Sic itaque ille, *ἐκαστον τρύπημα τῶν αὐλῶν τρεῖς φθόγγους ὡς φασὶ τελέχιστον ἀφίησι· εἰ δὲ καὶ τὰ ὄρχηστρηματὰ ἀνοιχθῆιν, πλείους.* Hypholmiorum vero & Bombycum, præter Pollucem & alios Grammaticos, mentionem etiam faciunt Ptolemæus & Porphyrius in musicis, & Aristoteles *περὶ ἀκυσῶν*. Præ cæteris insignis est locus apud Arcadium Grammaticum, quem integrum adscribam. *Ἐκείνῳ πνύματι ἐκ ἀπέχωνος ἢ ἀμούσως τὰ σημεῖα ἐπέδιδετο, καὶ οὕτως οἱ τοῖς αὐλοῖς τὰ τρήματα δειράμενοι ἐπηρεάτην αὐτὰ καὶ ὑπανοίγειν ὅπως βύλοινοι κέρασι ποῖν ἢ βόμβυξιν ἢ ὑφολμίοις ἐπέτεχνασαντο, ἄνω τε καὶ κάτω, καὶ ἐνδον καὶ ἔξω τρέφοντες ταῦτα. ἕτως δὲ καὶ κείνῳ ὡς περ κέρατα τὰ σημεῖα ἐποίησεν τῷ πνύματι ἐν τῇ γῆμα ἐκείνῳ σημεῖα μνησάμεν. Τὸτο δὲ τὸ ἐν ὡς περ αὐλῶν εἰσὶν, ὅπως ἐνδον καὶ ἔξω τρέφων ἐπηρεάτην καὶ ὑπανοίγειν τὸ πνύμα ἐδίδαξεν. ἐπηρεάτην μὲν γὰρ αὐτὸ καὶ ἐπέχων ὅπως φιλοῦν ἐπιδάττοι ἀφίησι δὲ καὶ ὑπανοίγειν ἡνίκα ἐπιπνύοντες ἡμεῖς διείσως λέγειν ἀναγκαζόμεθα.*

Sed ut potiora tangam, ubinam hodie artificem invenias, qui quot affectuum genera, totidem quoque discrepantes tibiærum possit construere formas & figuras, quod tamen veteres præstitisse, notius est quam ut explicari mereatur. Quin potius ausim adfirmare, neminem hoc tempore reperiri, qui intelligit rationem, qua tibiæ istiusmodi motus inducentes parari debeant. Non in materia solum, unde confici debeant fistulæ, sed & in proportione ad quam exigendæ sint earum formæ peccant gravissime. Vulgo putant si duæ fuerint tibiæ ejusdem longitudinis, sed disparis crassitici, illam quæ crassior sit graviorem edere sonum, ac illa quæ minus fuerit crassa. Atqui longe aliter id sese habere docebit experientia, cum quanto crassiores sint tibiæ, tanto etiam acutiorem, quanto vero tenuiores, tanto graviorem edant sonum, manente nempe eadem longitudine. Quamvis ubi natura loquitur, opus non sit auctoritate, siquis tamen testes postulet adduci possit Aristoteles, Plutarchus, aliique; sed perspicuitatis gratia sufficiat Æliani locus qui existat apud Porphyrium in hypomnematis ad Harmonica Ptolemæi; *Ἐὰν λάβῃ τις δύο αὐλὲς, τοῖς μὲν μήκεισιν ἴσους ἢ δὲ εὐρύττισιν τῶν χοιλιῶν ἀφαιρέσεται, καὶ δάπερ ἔχουσιν οἱ Φρύγιοι πρὸς τὰς Ἑλλήνικας, ὁρῆσει ὡς ἀπλησίως δὲ εὐρυκοίλιον ὀξύτερον περιέμυρον φθόγγον τῆς στενοχοιλίας. Θεωρῆμεν γὰρ τοὶ τὰς Φρυγίας στενὰς ἢ χοιλίαις ὄντας, καὶ πολλὰ βαρυτέρως ἤχουσιν περιβάλλοντες τῶν Ἑλλήνικων.* Causam vero quam ibidem reddit Ælianus quare hoc contingat, nempe quod vox in tenuiore foramine diffici-

difficiliorem habeat transitum, ac propterea tardius moveatur, illam minime probo. Pori & foramina perpetua fere semper fuere & effugia & simul scopuli, eorum qui vel olim vel nostra hac ætate de natura & viribus soni aliquid scripsere. Ut itaque cavillatio omnis tollatur, fiat experimentum in solido, & loco fistulæ accipitur corpus aliquod sonorum non perforatum, velut duæ virgæ ferreæ aut alius metalli, ejusdem quidem longitudinis, sed non ejusdem crassitici; id si fiat, & virgæ illæ suspensæ percutiantur, dico illam quæ tenuior est gravius, alteram vero tanto acutius sonare, quanto fuerit crassior. Quin & satis manifesta est causa. Nempe quanto tenuior est virga, tanto flexilior. Quæ vero facilius flectuntur, illa tardius tremunt. Quanto autem tardior tremor, tanto quoque gravior sonus.

Hinc facile solvitur quæstio, quæ multos hætenus exercuit eruditos, de tibiis dextris & sinistris, utræ scilicet gravius sonarint. Ex iis quæ diximus patet, tibiis tenuiores gravius sonare quam crassiores. Tibias vero dextras tenuiores fuisse ex Plinio colligitur, qui libro XVI. cap. XXXVI. testatur eam partem arundinis, quæ terræ & radici vicinior est *levæ tibiæ convenire, quæ cacumen dextræ*. Sic quoque Theophrastus lib. IV. Hist. plant. τὴν μὲν πρὸς τῆν ῥίζην ἀριστεράν εἶναι, τὴν δὲ πρὸς τὴν βλαστὴν, δεξιάν. Posito itaque eo ut æqualiter prolixæ essent dextræ & sinistræ tibiæ, clarum est dextras gravius sonasse, quam levæ.

Jam vero quandoquidem & nervorum & tibiæ eadem esse debeat ratio, merito aliquis objiciat

objiciat chordas crassiores gravius sonare quam tenues. Licet nemo sit qui de eo dubitet, omnino tamen & hic evellendus est error, idque eo magis quod videam præclarum illud Florentiæ lumen in dialogis de motu, dum triam calcat viam, in eodem hæsisse errore. Ubi enim recenset tres modos, quibus chordarum sonus acutior reddatur, hunc postremo addit, fieri id siquando chordarum crassities minuatur, ita ut siquis, eadem manente tensione, efficere velit, ut aliqua chorda diapason acutius sonet, necesse esse, ut eatenus fiat subtilior, donec quarta solum crassitiei pars remaneat. Cartesius in epistolis ad Mersennum, ubi multa reprehendit in hoc Galilæi scripto, licet nihil bene, hæc tamen probat, notat enim nihil hic tradere Galilæum, quod non sibi & Mersenno sit notissimum. Sed profecto vir ille quam parum perspicax fuerat in musicis, judicio esse possit ejus de hoc argumento libellus, in quo præter vulgaria, nihil omnino bonæ frugis invenias. Ut autem facili negotio cognoscas, quam id aliter sese habeat, sumantur duæ chordæ pares longitudine, sed dispares crassitie, & eo usque intendantur, donec fiant unisonæ. Iterum dein intendantur, seu appenso pondere, seu beneficio verticillorum, sed ea lege, ut ad æquale spatium & æqualem longitudinem utraque excurrat chorda, & ut extensio fiat similis, cum notum sit crassiores chordas propter rigorem difficilius intendi: quo facto, si utramque carpsieris chordam, senties crassiorem longe acutiorem edere sonum. Satis hinc manifestum, quod tibiis, idem quoque nervis evenire,

nire, & si par fuerit longitudo, crassiores nervos semper minus crassis acutius sonare, si nempe æqualis fuerit tensio.

Hinc adparet verum non esse præceptum istud universale eo quo ipsi volunt. sensu, nervos quo magis intenduntur eo acutiorem edere sonum, eadem quippe manente tensione, acutius etiam possunt sonare, si nempe spissiores fiant. Quod enim de bacillis seu virgis ferreis paulo ante dixi, ut quanto crassiores & rigidiores fiant, tanto difficilius tremant, proindeque acutius sonent; ipsum quoque hoc de nervis intelligendum: adeoque si velimus ut nervus crassior eundem quem tenuior efficiat sonum, eatenus remittendus & relaxandus est, donec æque flexilis fiat ac tenuior nervus, paribusque ac ille temporibus tremores suos absolvat.

Pulcherrimæ sane & utilissimæ sunt quæ hinc derivantur consequentiæ, sed cum nonnullæ prolixiore egeant demonstratione, ne delicatis fastidio simus, alteri eas loco reservamus. Hoc solum moneo, cujuscunque magnitudinis fuerint corpora sonora, posse ea quemlibet efficere sonum, & ut duo vel chordæ, vel tibiæ, aut etiam virgæ ferreæ, aut æreæ fiant unisonæ, sufficere ut homologia seu partium subsistat ratio. Nihil interest utrum unum corpus aliud millies sua mole excedat, dummodo quæ longitudinis ad longitudinem eadem quoque crassitiei ad crassitiem fuerit ratio. Commode hujus rei indicium sumi potest è massis ferreis, quæ sive magnæ sive minutæ fuerint, unum eundemque percussæ exhibent tonum, si

homologa

homologa habuerint latera. Non videtur hujus rei veritas latuisse Ptolemæum, cujus verba ex primo harmonicorum non pigebit adscribere. Sic itaque ille; ὁ μείζων ἐι τύχοι καὶ παχύτερον χαλκῆς τῆ ἐλάττονος καὶ λεπτοτέρου, ποιεῖ ψόφον ὀξύτερον. Si fuerit majus & crassius æs, utique minori & tenuiori sonum edit acutiorem. Sed quod sequitur ὅταν ὁ μείζων τὸ μέγας λόγος, μείζων ἢ τῆ κείνου τὸ πάχος, non videtur satis huic loco convenire, ut recte monet Porphyrius, & nisi fallor, vel erravit Ptolemæus, vel pro μείζων reponendum μείων. Si enim duæ æris fuerint massæ, alia longa & crassa altera brevis & gracilis, sic tamen ut utriusque crassities sint proportionales, tonum omnino eundem exhibebunt. Sed si contingat ut minor sit longitudinis quam crassitie discrepantia, jam majus ferrum acutius sonabit.

Hinc satis adparet ad efficiendum sonum vel gravem vel acutum nihil quidquam conferre corporum molem, sed totum hoc pendere ex facilitate aut difficultate quam habeant corpora ad concipiendum tremorem. Si sphæræ solidæ ex ære tremorem possent concipere, æqualis esset tonus omnium sphærarum cujuscunque demum magnitudinis illæ forent. Sed vero sphæræ invicem collisæ, edunt quidem sonum, sonus atamen ille neque acutus est neque gravis. Grave enim & acutum non dicitur ubi nullus est tremor. Cum enim quælibet corpora quanto longiora sunt, tanto quoque si percutiantur diutius tremant, quanto verò breviora, tanto citius tremores suos absolvant, ma-

nifestum est tremores illos insensiles fieri, vel potius desinere, si corpora ad ejusmodi figuram redigantur, ut longitudinem & latitudinem vel nusquam vel ubique habeant, qualia sunt sphaerica & quadrata, hoc est inflexilia & fere muta. Ut sonus fiat musicus, sive gravis sive acutus, oportet ut flexile sit corpus. Id si tale sit & difficulter moveatur, acutus, si facile, jam gravis edetur sonus. Unde patet nullum esse tam minutum corpusculum, quod non graviorem efficere possit sonum, quam quævis vasta moles.

In nervis & minutis admodum fistulis licet difficilius sit experimentum, propterea quod illæ, si exiles & fragiles fiant, tactu aut flatu hominum ægre tremorem sensilem concipiant, naturam tamen multa posse quæ ars nequit præstare humana, indicio sint cum alia insecta, tum præcipue crabrones, qui sive beneficio fistulæ, sive chordæ tenuissimæ, quam vehementia spiritus sui tremere faciant, sive potius motu & tremore alarum, parvo utique instrumento, sonum edunt gravissimum.

Discrepant tamen majora seu æra seu alia corpora sonora à minoribus in eo, quod licet in acumine seu gravitate soni utraque utrisque conveniant, majora tamen corpora sonum densiorem, minora vero rariorem semper emittant. Diligentissimi fuere veteres artifices in hujus rei observatione, & sane absque ea irritus est omnis labor qui in temperandis insumitur cum aliis musicis organis tum præcipue tibiis, cum ad inducendos & regendos affectus vocis sonique condensatio & rarefactio multum conferat momenti,

mom
mere
& re
do h
cier
sed
cem
Hy
bia
num
jucu
ban
voc
cen
sum
quo
anir
das
tes
M
tem
inst
sign
mer
mni
gis
star
inst
obit
culo
certi
quæ
stru
mus

momenti. Si quid flebile & luctuosum exprimere velimus, non sufficit ut sonus sit gravis & remissus, nisi etiam sit rarus & quodammodo hians & fractus. Commode huic affectui ciendo inserviebat tibia Phrygia, longa quidem, sed pertenuis, & lugubrem idcirco edens vocem, præsertim si cornu appositum haberet. Hymnis vero & Deorum sacris adhibebatur tibia Doria, & ipsa quoque gravem emittens sonum, sed densum & plenum. Amatoriis & jucundis affectibus explicandis Ionicæ inserviebant tibiæ, acutam simul & raram emittentes vocem. Iracundiam & bellicos motus inducentes, & ipsæ quoque acutam, sed tamen densum & plenum formabant sonum. Denique quot affectibus & motibus humani inquietantur animi, totidem quoque & plura ad expugnandas etiam quasvis quantumvis refractarias mentes adhibita olim fuere organa.

Nostra hac tempestate adeo istæ naturæ contemnuntur præcepta, ut cum omnis hodierna instrumentaria non sufficiat supellectilis ad insignem aliquem concierendum affectum, non tamen desint qui uno eodemque instrumento omnia se præstare posse existiment, & quod magis mirere, etiam illi qui in arte hac cæteris præstare creduntur, rident si quis veteris musicæ, instrumentorumque quæ olim in usu fuere vel obiter meminerit, adeo nempe unicuique seculo sui placent mores. Sed profecto nullum certius inscitæ est argumentum, quam de iis quæ nescias, iniquè judicare. Si originem instrumentorum, quæ hodie in usu sunt inquiramus, pleraque ea à barbaris ad nos pervenisse invenie-

inveniemus. De organo quod follibus animatur fatis diximus, Harpam vulgarem & ipsam quoque barbarorum esse inventum, fatis testatur ille Fortunatiani versiculus,

Romanusque lyra plaudat tibi, barbarus harpa.

Nec dubito quin illud ipsum sit instrumentum, quo Bardi Gallorum olim uterentur sacerdotes, veluti quod Lyrae non absimile fuisse scribat Dioscorus Siculus. Testudinem, Barbiton sive Tiorbam, Panduram, citharam, caeteraque instrumenta vulgaria, liceat vocabula habeant antiqua, barbara tamen esse potius quam Graeca vel Romana, vel illud fatis declarat, quod pleraque cervicem distinctam habeant tactibus ut vocant, nervis nempe transversis, quibus seu gradibus ab uno tono ad alium fiat ascensus, quale nihil in antiquis comparet instrumentis. Commoda & expedita admodum barbaris visa est haec ratio, brevi enim illud adsequerentur, ut tonos a tonis quam exactissime distinguerent. Sed vero quod in plerisque artibus & scientiis videre est, ut qui earum sectantur compendia, in ipso statim initio magni profectus exhibeant umbram, postmodum vero nihil damnosius compendiis esse deprehendant, veluti quae omnem ulteriorem progressus obstruant viam, ipsum illud contingit iis, qui laboris minuendi gratia instrumentorum cervices nerveis distinguere jugamentis. Indicio sint quantumvis excellentes seculi nostri musici, quibus si vel barbiton, vel testudo tactibus, ut vocant, destituta detur tractanda, ne quidem eam attingere audent, vel si audeant, ludibrio sunt auditoribus. Ut tamen imperitiae suae patrocinentur,

ferio

ferio
tis in
ipso
potui
fatis
plo,
tis t
bite.
stru
id q
quid
bore
cult
men
bue
quæ
tus
hoc
ne o
la in
test
gen
ce f
isti
enda
eb
moc
barte
rum
res t
argut
tinua
que
dere

ferio affirmant, non posse absque his adju-
mentis instrumenta hæc commode pulsari, & quia
ipsi id efficere nequeunt, neminem unquam id
potuisse audacter contendunt. Verum an non
satis illi refelluntur. violinæ hodiernæ exem-
plo, quæ licet istiusmodi careat adjuventis, fa-
tis tamen scitè à nonnullis tractatur? An du-
bitemus utrum id ipsum fieri possit in iis in-
strumentis quæ pluribus constant nervis? Esto
id quam maxime difficile & laboriosum, sed
quid demum pulcrum in rebus quod absque la-
bore assequi possimus. Ecqua præterea est diffi-
cultas, quæ non facile superetur, si eam certa
merces & laus non vulgaris subsequatur? De-
buerat eos excitare vulgaris musicæ simplicitas,
quæ tanta est, ut in uno diatonico genere to-
tus hodiernus consistat cantus. Et tamen in
hoc genere etiam indocti olim excelebant. Sa-
ne quamdiu nerveis istiusmodi compedibus col-
la instrumentorum adstringuntur, fieri non po-
test ut vel chromaticum, nedum enharmonium
genus reviviscat. Si velimus ut antiquæ musi-
cæ splendor in seculum transeat, relegandi sunt
isti obices quibus toni distinguuntur, constru-
endæque sunt instrumentorum cervices vel ex
eburno, vel ex alia candicante materia, quæ com-
mode patiat, ut lineis diversi colôris inscri-
bantur non solum tonorum sed & hemitonio-
rum & diesum intervalla, id si ea quam vete-
res tradidere fiat ratione, & insuper dociles &
arguti accesserint digiti, utique diuturna & con-
tinua exercitatio præstabit quod hodierna ne-
queunt præstare instrumenta. Stultum est cre-
dere vel affirmare, non posse tam minuta inter-
valla

valla digitis frequentari, si enim toni exacte possint inveniri, utique etiam invenientur hæmitonia & minora intervalla; nec difficilius hæc quam istos reperire, unum quippe si noveris, jam omnes noveris. Quod vero inquirunt, etiam hoc tempore reperiri organa & clavicymbala, ut vocantur, quæ hemitonia tonis permixta habeant, illud quidem verum, hæc ipsa tamen ostentationi potius quam utilitati inserviunt, cum non habeant continuam seriem, ita ut ab uno genere transitus fieri possit in aliud, quod tamen in plerisque veterum instrumentis factum fuisse notius est, quam ut explicari debeat. Passim apud musicos veteres videre est, ita hemitonia & dieses dispositas fuisse, ut à diatonico subito transitus fieret ad chromatium & enarmonium purum, quod hodierni musici quia ipsi præstare nequeunt, nunquam factum esse contendunt. Serio itaque affirmant, veteres nunquam chromaticum aut enarmonium purum exhibuisse, sed, quod & ipsi faciunt, permiscuisse hæc genera diatonico. Verum adeone nobis stulte simus amici, ut aliorum ex nostro captum metiri velimus, totque simul seculorum & gentium communem consensum, non tantum in dubium vocare, sed & palam oppugnare, idque nulla alia de causa quam ut hodiernæ vitiis blandiamur musicæ? Sciant atamen qui de antiqua sic judicant musica, non hic substituisse veterum artificium, utpote qui non instrumentis solum, sed & in cantu vocis, non chromaticum tantum, sed & enarmonium genus adeo distincte expresserint, ut si vel in minimis aberrarent intervallis, etiam à plebe &

totis

totis exploderentur theatris. Quamdiu dithyrambica viguit poësis, & chori Euripidis & odæ Pindari & similibus cantatæ fuere, tamdiu etiam non defuere qui tria illa musicæ genera pura & impermixta non instrumentis modo, sed & viva voce exprimere potuerint. Toto itaque illo tempore principem inter musicos locum tenebant dithyrambopœi, nec ullum aliud ἀκραιβέστερον ἀρμονίας κριτήριον habebatur, quam si cantores adeo in arte sua essent gnari, ut etiam hoc promittere auderent, sese ne in minima quidem peccaturos diessi, ὥστε μηδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐν τοῖς διηγήμασιν διέσιν ἀγνοεῖν, ut loquitur Dionysius Halicarnassensis. Tempore demum Domitiani & postea mutata linguæ Græcæ pronuntiatione, etiam antiqua cantandi mutata fuit ratio, tum præcipue querelæ auditæ de difficultate chromatici & enarmonici generis voce exprimendi, reclamantibus nempe syllabarum modulis, tum quoque omissio chromatico & enarmonio puro, passim & ubique tria ista genera invicem permisceri cœpta, tum denique omissio vocis cantu tota vis musicæ ad organicos translata, donec tandem etiam in illis antiqua deficeret musica.

Obiter hæc attigisse sufficiat. Neque enim in brevi hoc scripto propositum nobis est ea explicare, quæ ad harmoniam ejusque genera & proportionem proprie spectant, cum multi etiam ad fastidium lectorum fuscæ & prolixæ pleaque ferme sint persecuti. Sed cum in cantu non tantum consideranda sit harmonia, sive sonorum & concentus ratio, verum etiam rythmus sive concinnus carminis motus, & insuper

R

distincta

distincta & elegans verborum enuntiatio, utrumque vero adeo hoc tempore negligatur ac si nihil ad musicam pertineret, non inutilis forsitan hæc nostra erit opella, si quis non præoccupato ea quæ scribimus perpenderit animo. Nec tamen intempestivi ut spero videbimur, quod ad reducendum chromaticum & enarmonium cantum plurimum valere existimemus, si auferantur jugamenta ista nervea à cervicibus instrumentorum; hoc enim si fiat, & labor arduus pervicerit, ut etiam minuta istæ intervalla digitis frequentare aliquis possit, facilius etiam subsequetur vox nervorum æmula.

Sed & hoc quoque instrumentis accedet utilitatis, ut tonos inflectere possimus; quod in plerisque hodiernis instrumentis, quæ fixos & immobiles habent tonos, neutiquam fieri potest, ut mirum non sit tam male hoc tempore organicæ cum vocali convenire musica.

Nec tamen hæc eo à me dicuntur, quod instrumentorum seu vocis flexiones seu plasmata, velut præclarum quid suspiciam, quin potius, si libere loqui liceat, nihil mihi ineptius videtur in finitis istis flexionibus, quantumvis ex liquido formentur gutture, & miror inter Italos tam multos reperiri, qui ex frequentia & prolixitate plasmatum cantus præstantiam metantur. Olim longe aliter, quippe, ut ex Cicerone constat, etiam plebs & multitudo ipsa reclamabat, si flexiones nimium crebro fierent. Non quidem negari potest eas si sint breves & apte cantui inserantur, nonnihil conferre ornamentis, verum quis est qui nesciat etiam ipsa, si nimia fuerint, sordescere ornamenta? Summæ
pulcritu-

pulcritudinis indicium est nullo egere ornatu; huic proximum egere quam minimo: ubique vero egere, id demum signum deformitatis certissimum. Cantum ego libenter velim similem iis matronis, quibus nihil decedat, etiamsi universum deponant mundum muliebre, veluti à natura consecutis quod quovis adscititio cultu sit præstantius. Non possum idcirco probare longas & perpetuas istas vocis flexiones, quibus non verborum tantum sensus, sed & ipsum carmen ita exstinguitur, ut neque cantus rationem & significationem unquam percipere possis. Sive Italos, sive Gallos audias cantantes, nihil nisi plasmata audias, in iis solis totam expendunt vocem. Est tamen inter utrosque magna differentia, Galli quippe breviora, sed magis frequentia amant plasmata, ita ut in singularis pene syllabis vocem flectant. Itali longioribus utuntur flexibus, unde ridentur à Gallis, veluti qui in uno formando plasmate utrunque exhauriunt pulmonem. Galli præterea in suo cantu rythmum magis observant quam Itali, unde fit ut apud illos complura occurrant cantica quæ concinnos & elegantes admodum habeant motus; verum eo laborant incommodo seu vitio potius, quod quanto sæpe elegantior sit rythmus, tanto minus verborum sensus percipiatur. Itali & Hispani verborum magis observantes, singula vocabula longe proferunt distinctius, sed rythmum sæpe negligunt, quod si hujus velint habere rationem, nihil eorum quæ canunt intelligas.

Observatu dignum est, tota sæpe Italorum cantica constare ex simplici verborum pronun-

tiatione, & ex plasmatis, ita ut vere non canant, nisi demum cum plasmata faciunt. Galli semper quidem canunt, sed si efficere velint ut verba intelligantur, jam rythmi seu cantici motum penitus destruunt. Fieri enim non potest, si syllabarum in cantu non observetur quantitas, ut verba percipiantur, & sensus carminis auditoribus innotescat. Olim à totis theatris explodebantur musici & cantores, qui vel in una peccarent syllaba: quis vero nostra hac tempestate non merito rideat, si quem ea audiat cantantem, quæ postmodum interpretari necesse est, quod tamen in Gallorum cantu sæpe videre est, quando peracto cantico hæc nimirum addunt, *quæ cecini hæc sunt?*

Quapropter si quis sinceram & genuinam velit excolere musicam, huic vitandæ sunt omnino intempestivæ istæ vocis flexiones, quibus non tam ornatur quam discerpitur vera cantuum ratio. Quantumvis enim brevia fuerint plasmata, semper tamen illa officiant, non verborum tantum intellectui, sed & rythmo, id est formæ & figuræ canticorum: quæ utraque si tollantur, perit omnis carminum potestas, nihilque præter inanem & omnis significationis expertem supererit sonum. Quare nequeo satis mirari eos, qui veteris musicæ inopiam & simplicitatem rident, hoc quoque inter sua retulisse argumenta, quod ornamentis destituta fuerit, istis nempe plasmatis & flexiunculis vocis, quibus usque adeo hodiernus redundat cantus, ut præter istæc frequentamenta vix quidquam aliud contineat. Sane qui hæc reprehendunt, illi dum veterum insectantur incitiam, produunt

produnt suam. Quamdiu recta apud Græcos & Romanos canendi constitit ratio, tam diu explosa fuere quælibet longiora plasmata; non quod illa minus scite ac nunc fiat effingere possent, aut quod faucium obstaret asperitas, cum etiam complures barbaræ gentes vel sola natura magistra vocem inflectere, crispare, & in varios destringere didicerint gyros, sed quod intellectus verborum & forma carminis hac ratione penitus destruat. Non est itaque quod quisquam miretur nulla alia admissa olim fuisse plasmata nisi brevia tantum, idque in iis solum syllabis, quæ diphthongos continerent aut duplices vocales, quæque quod spatium & ornandi oportunitatem voci concederent, ea propter accentu circumflexo notabantur. Nam cum accentuum rationem à musicis acceperint Grammatici, ut alibi ostendimus, non est difficile colligere quòdnam illorum in prima origine fuerit officium. Nempe cum ad moderandam in pronuntiatione vocem illi fuerint adhibiti, vox autem legentium aut loquentium ultra diapente seu tres tonos cum dimidio ut plurimum non excurrat, utilem sane præstiterit operam apponendo accentum gravem si vox esset deprimenda, acutum si acuenda; circumflexum vero si eadem longius producenda & modica flexione mollienda aut exornanda esset. In simplici quidem lectione aut recitatione reprehendebantur plasmata seu flexiones nimis conspicuæ, in cantu vero cum major detur libertas, non impune tantum, sed & cum plausu eadem adhibebantur, dummodo verborum non officerent intellectui, lexque metrica & forma rythmi inviolata

& integer perstaret sermo, quod sæpe non in dithyrambicis modo videre est, ut in *μεγαλοπόλις Αθῶνα*, sed & in leuibus cantiunculis *Animula, vagula, blundula*, & infinitis similibus. Quod si cantus & sermo iste velox longius excurreret, veluti in isto versiculo Græco, *Βέρομει δραχμοφόρε ἐνυάλιε πολεμοκέλαδρι*, aut Latino, *Perit abit alipedis animula leporis*, merito velut futilis explodebatur. Multo magis explosi fuissent, si quis currente cantu, cursum inhibuisset sermonis, & ita pigras & immobiles exhibuisset syllabas, ut non ad decem & viginti, sed & ad longe plura, uti hodie fit, produxisset tempora. Constans & inuiolata apud veteres semper ea permansit lex, ut brevis quæque syllaba uno, longa vero duobus contineretur temporibus. Brevis itaque syllaba, vel breuem, vel nullum admittēbat flexum, longiorem quidem longa, præsertim si diphthongum aut longam haberet vocalem, sic tamēn ut semper temporum & pronuntiationis ratio observaretur. Ridendæ itaque sunt veloces & infinitæ istæ flexiones, quas super unam vel literam, vel syllabam, ut vulgo loquuntur, hodierni formant musici. Si velimus ut cantus aliquam in animos nostros exerceat potestatem, efficiendum omnino, ut iisdem quibus sermo communis, iisdem etiam sermo cantu adstrictus contineatur temporibus: id enim si fiat, jam quoque sermo ille erit intellectu facilis simul & ornatus. Si enim is intelligi nõqueat, utique ne sermo quidem erit dicendus. Quanta vero veterum diligentia in profertendis in cantu singulis fuerit syllabis, si quis scire desideret, adeat is cum
 alios

alios tum præcipue Dionysium Halicarnassensem in Rhetoricis. Non sufficiebat distincta & intellectu facilis pronuntiatio, nisi ipsæ etiam syllabæ adeo molles & liquidæ essent, ut tanquam per declive labentia corpora adessent prius quam adesse sentirentur. Vitiosum imprimis habebatur, si non cum sono simul quoque sensus carminum perciperetur. Etiam plebeis displicuisset auribus, si quis nimium producendo aut corripiendo vel aliquam mutilasset syllabam, vel eandem in plures discernendo partes produxisset; quod tamen nostro tempore laudant, & elegantiss hodiernæ musicæ annumerant, quando nempe post nigras ponuntur notæ minimæ, & per syncopationem, ut vulgo loquuntur, insequentes lacerantur syllabæ.

Verum non hæc tantum fugienda, sed ut paucis multa complectar, omnes istæ notæ quibus hodierna constat musica, veluti *maximæ, longæ, breves, semibreves, minimæ, semiminimæ, fusæ, semifusæ*, ut barbara nomina, ita quoque barbara & futilia sunt commenta. Si velimus ut cantus sit elegans & concinnus, efficiendum omnino ut singulæ syllabæ singulis respondeant notis. Cum vero nullæ sint syllabæ quæ non sint aut breves aut longæ, quarum ut jam sæpius dictum, breves uno tantum, longæ duobus consent temporibus, utique etiam nec plures, nec pauciores quam duorum generum adhibendæ sunt notæ, quæ nempe *minimis* & *semiminimis*, ut vulgo loquuntur, fere conveniant. Quis enim unquam somniavit syllabas vel octo vel sedecim vel triginta duorum temporum;

aut

ant etiam breves adeo, ut nullus eas possit exprimere sermo? Quis non rideat ad sonum unius syllabæ pigre adeo prolatae, ut duo aut tres heroici versus recitari interea possint quam commodissime? Facessant itaque istæ elegantia, & siquo musicæ teneamur affectu, ut in cæteris it quoque hac in parte veterum sequamur exempla. Si enim id effecerimus, ut rythmus & huic conjuncta verborum distincta enuntiatio sæculo restituatur, ita ut prisca musicæ redeat forma & pulcritudo, omnia ista vulgaria hodierni cantus blandimenta, flexiunculae inquam, teretismata seu frequentamenta, fugæ, syncopæ, cæteraque futilia artificia velut umbræ & nebulæ ad conspectum solis evanescent.

Multa quidem alia de antiquo & hodierno cantu dicenda supersunt, sed hæc præcipue digna nobis visa fuere, quæ reponeremus iis, qui de præsentibus nimis bene, nimis vero inique de præteritis sentiunt temporibus. Quod si quis & nostra legat & simul ea quæ alii de eodem scripsere argumento, simulque advertat quam contentim ab iis habita antiqua fuerit musica, minus ut spero nostrum in laudandis veteribus studium, quam illorum in iisdem insectandis reprehendet intemperiem. Eo vivimus sæculo, quo injuriam sibi fieri existiment fere plerique si valde laudentur antiqui. Et tamen frustra posteritatis expectet suffragium, qui non satis benigne de majoribus senserit. Sed ut secula suis moribus relinquamus, illud monere operæpretium, si qui vel nunc, vel olim futuri sint, qui vel antiquam instaurare, vel hodiernam corrigere velint musicam, illis omnino necesse esse,

ut veterum in reducendis ad certam quantitatem singulis syllabis imitentur diligentiam. Revocandi quoque sunt pedes metrici, quibus penitus hodierna destituitur musica, si dispondeum & tribrachyn solos exceperis, quorum hic mensura quadrata, alter tripla vulgo dicta exprimitur. Et tamen hi pedes non bene junguntur, cum prior adeo sit tardus & piger, ut pene immobilis videatur; alter tam velox & volubilis, ut nulla ex eo facta olim fuerint carmina, nisi in choris Satyrorum, quibus nempe celeres istorum motus significarentur. Mediæ itaque mensuræ desunt in hodierna musica, veluti iambi, trochæi, pæones, Cretici, & cæteri, ipsique quin etiam anapæsti & spondei. Frustra enim laborant qui & hos, & cæteros pedes ad vulgarem quadratam referunt mensuram, quamvis enim effici possit, ut hac ratione tempora quadammodo consentent, motuum tamen formæ in arsi & thesi non conveniunt. Ne vulgarem triplam quidem, quadrato possis includere plausui, quin ilico ejus virtus evanescat, ut jam antea monuimus. Istud itaque imprimis tenendum, non posse plausuum rationem immutari, quin simul immutetur cantus. Si quis heroicos aut iambicos senarios, qui utrique sex constant pedibus, sex etiam absolvat plausibus, longe alia cantus emerget forma, quam si quis eisdem versus, conjungendo, more Græcorum, duos pedes, tribus absolvat plausibus. Eadem est ratio in cæteris carminum generibus, quorum cantus si ad simplicium pedum exigatur mensuram, longe alium habebunt incessum, longeque aliter sonabunt, quam si hæc eadem ita à rythmopœis concinnentur, ut moveantur *κατὰ διποδίαν* vel *ταῦτοποδίαν*, ejusdem nempe

pe generis pedes conjugando, sive etiam $\alpha\upsilon\sigma\upsilon\gamma\acute{\iota}$.
 $\alpha\upsilon$, quando dispares copulantur pedes. Cum itaque tanta sit pedum metricorum in cantu necessitas, omnino, si quo melioris musicæ affectu teneamur, istud efficiendum, ut illorum redeat usus, & ut singulis pedibus, sive illi simplices fuerint, sive è pluribus compositi, singuli aptentur plausus; hoc enim si fiat, & intellectus verborum & cætera quæ hodiernæ defunt musicæ, sponte sua subsequantur. Præcipuè vero hoc præstare possint Itali & Hispani, quorum linguæ cæteris vernaculis aptiores habent numeros, cum admodum in illis rarum sit, ut positio seu duarum pluriumve consonantium concursus, longam non efficiat syllabam; insuperque quod monosyllabicarum non usque adeo laborent dictionum multitudine. Scio quidem non admodum felices fuisse labores eorum, qui hætenus inter Gallos & Italos antiquas carminum instaurare conati fuerunt mensuras, sed neque rectam illi, ut monuimus, institere viam, & ad debellandam jam à tot seculis inveteratam consuetudinem, pauci nimis & inermes accessere. Congrediendum itaque fortius acriusque premendi sunt adversarii, nec scribenda tantum syllabicis alligata mensuris poemata, sed & eadem hæc cantu armata musico producenda sunt in scenam, ut sic demum palam fiat, quanto inconditis potentiora sint illa quæ numeris adstricta vibrantur cantica. Nec desperandum etiam si primus non successerit conatus, quis enim nesciat seculis opus fuisse priusquam & musica & aliæ Græcorum artes in summo constiterint culmine, sed persistendum donec nos profecisse intelligamus, cum nihil præclarum cito fiat, & pulcherrima quæque opera comitem

habeant difficultatem. Ne itaque pudeat à simplicissimo metri incipientē genere, iambis videlicet aut trochæis, aliquantisper immorari, ubi vel unum hoc affecutus fueris, ut syllabæ exacte temporibus conveniant, ita ut distincte in cantu possint intelligi, jam vicisse te scias. Frustra vero fueris si te moveant aut cachinni aut etiam supercilium quorundam magistrorum capellæ, qui unum istud in rebus humanis fere maximum præclare tenent & exercent, ut magna autoritate possint nihil dicere. Si non possis vultum & personatam illorum severitatem ullis expugnare rationibus, factō sanè poteris præstando illa quæ ipsi præstare nequeunt. Vincat itaque intentio, quam si in ipsum opus dirigamus, cedent theatra, cedit seculum universum, & qui prius risere, illi ipsi primi forsā erunt qui applaudant.

Ad reducendam vero rhythmicam haud parum profuerit tympanotribas consulere, inter illos quippe non defunt, qui eam musicæ partem, quæ ad movendos facit affectus, longe melius intelligant & exercent, quam ulli nostræ ætatis musici. Est quidem tympanorum pulsus *μονότον*, non tamen *μονοειδής*, cum certis & rationi convenientibus adstrictus sit numeris, iambis videlicet, anapæstis, pæonibus, aliisque, quibus adeo hodierna destituitur musica, ut vix ullum audias cantum, cujus motus & numeri non sint adeo confusi & indistincti, ut neque formam, neque mensuram, neque ullam prorsus contineant significationem. Vidi qui adeo scite tympanum tractarent, ut quibusvis etiam adstantibus modo bellicos, modo languidos & meticulosos incuterent motus, alias vero versa vice ad saltandum instigarent, idque
sola

sola mutatione rythmi & transferendo pulsum
 fortiorem à fine in principium cujusq; mensuræ,
 mutando nempe iambos in trochæos, anapæstos
 in dactylos, & pæonas quartos in pæonas primos.
 Si musici nostri id ipsum præstare jubeantur, eti-
 amsi cum omnibus suis accurrant instrumentis,
 erunt tanquam asini ad lyram, & nisi ipsos imiten-
 tur tympanotribas, nihil omnino, si sapiant, au-
 debunt. Illi ipsi tamen indignantur, si musicis ac-
 censeantur tympanotribæ, in quo tantum abest ut
 cum illis sentiam, ut potius existimem, neminem
 esse bonum musicum, nisi idem quoque bonus sit
 tympanotriba. Nec pictor dici meretur qui gra-
 phidos est imperitus, nec musicus, qui omnigeno-
 rum temporum mensuras & momenta in numera-
 to non habeat. Hæc vero ut cognoscantur, utile
 imprimis fuerit, ut qui musicæ sunt studiosi, prius-
 quam artem canendi profiteantur, exerceant sese
 in pulsandis tympanis, testis, crotalis, similibus-
 que instrumentis, & in his velut rudimentis tam-
 diu immorentur, donec omnium pedum, id est
 omnium motuum formas & figuras adeo sibi fa-
 miliares reddant, ut eas absque cunctatione expri-
 mere & explicare possint quam exactissime.

Nec tamen velim ut cantorum in arte rythmica
 intra vulgarium tympanotribarum consistat peri-
 tia, pauca enim sunt quæ illi sciunt, sed quantum-
 vis pauca, sufficiunt nihilominus ad declarandam
 pedum rythmicorum potestatem; modo illa no-
 rint musici, facilis erit progressus ad cæterorum
 motuum cognitionem. Discant itaque primo
 quantam ad convocandum & provocandum vim
 habeant proceleusmaticus, orthius & dichoreus;
 ad gradum militarem, prout ille lentus, aut celer,
 aut

aut mixtus fuerit, spondeus, amphibrachys, ditrochæus, aliique; ad pugnam iambus, anapæstus, iis-que vehementiores pæon quartus & pyrrichanapæstus; si fugæ aut receptui signum fuerit dandum, præsto sit trochæus, pæon primus, parapæon: denique quod in triremibus fieri solet, ut cum portisculus seu hortator pedem dicturus est, formam & tempus motus, quem remiges teneant, præmittat; ipsum illud hic quoque observandum, efficiendumque ut pes sive temporis mensura, imperatæ semper conveniat formæ. Nec contenti linguam castrorum & triremium edidicisse, transcantent quoque ad orchestram, & audiant cymbala, crotala, aliaque id genus crepitacula, etiam illic unde proficiant invenient. Licet enim hujus seculi saltationes valde sint simplices, si cum antiquis aut etiam hodiernis Asiaticis conferantur, proderunt nihilominus, cum & motus & plausus magis numerosos & efficaces nonnunquam exhibeant, quam quibus nostri temporis instructa sit musica.

Atramen ut hodiernam saltandi rationem paucis attingam, nihilo ejus melior inter Europæas gentes est conditio, quam musicæ, cum ne ipsi quidem qui saltant aliquam motuum suorum possint reddere rationem. In Italia rari sunt qui sciant saltare, omninoque artem hanc, prout vulgo exercetur, non magni faciunt. Hispanorum tripudia apud multos in pretio sunt. Ipsi tamen Hispani Mauris & Afris hac in parte palmam tribuunt, & siquid sit in ipsorum saltationibus quod placeat, totum hoc illis acceptum ferunt. Reliqui Europæ populi, magnis quidem impensis choreas instituunt, sed si pompam & ornatum personarum auferas, vix aliquid quod afficiat supererit.

Etiam si

Etiamſi dies nocteſque ſpectator adſideas, nihil niſi motum obſervabis, illum quidem aliquando non inconcinnum, ſed tamen nihil ſignificantem. Ubinam hodie ſaltatorem aut mimum invenias, qui ſolo corporis motu, quaſvis ſciat narrare hiſtorias, qui ſolo nutu & corporis geſtu non minus manifeſte, quam diſertus aliquis orator ſingula explicet, ita ut quot membra, totidem quoque linguas habere videatur? ſeculis opus eſt priuſquam tale quid effici poſſet, attamen cum præclara quæque artificia à parvis orta ſint initiis, proderit ſi hyporchematum ratio reſtituatur, ut nempe non ad ſonum instrumentorum, ſed ad cantum vocis clare omnia verba exprimentis ſaltatores prodeant, ſingulaque quæ à cantoribus recitantur motu corporis exprimere conentur. Hoc ſi adſecuti fuerint, non dubitandum quin tandem etiam fiet ut abſque ſermone & interprete ſenſus ſuos explicent, & eoſdem quos veteres pantomimi extorqueant plauſus. Nec ſibi tantum ſed & ſcenicis proderunt & præcipue muſicæ, cujus hac noſtra tempeſtate adeo deploranda eſt conditio, ut neſciam à temporibus Caroli magni pluſne acceſſerit an vero deceſſerit huic ſcientiæ.

Ut itaque paucis abſolvam, cum in iis omnibus quæ moventur, nihil uſquam occurrat, cujus natura & conſtitutio ex ipſa motus ratione deprehendi fere non poſſit, in eo præcipue velim laborent noſtri temporis muſici, ut quoſvis rerum motus æqualibus diſcant imitari temporibus & numeris. Deſinant vero iidem impoſterum adeo ineptire, ut in ſolis gravibus aut acutis ſonis, aut etiam hemitoniis totam cantuum collocent poteſtatem, cum non ſonis, ſed rythmo, ſeu ſonorum

in

in sua tempora aptæ distributioni, totum hoc de-
 beatur, sitque, ut jam non semel diximus, rythmus
 τὸ πᾶν ὡς τῆς Μουσικῆς. Clare hoc patefcet si usus
 pedum metricorum revocetur. Quantumvis illi
 sint multi, nullus tamen est qui non alicujus rei
 motum & significationem contineat: & vicissim
 nullus potest fingi motus, qui non aliquo possit
 exprimi pede, ut dubium non sit, quin si cada-
 verofo pene seculi hujus cantui metrica & ryth-
 mica accedat ratio, simul quoque reviviscant mi-
 randi antiquæ musicæ effectus. Quod si cui levia
 & minuta nimis hæc videantur monita, quam ut
 exinde magnum aliquid possit sperari, per me
 quidem licet ut pro suo captu unusquisque arbi-
 tretur: sciant tamen qui sic existimant ex his ve-
 luti elementis totam pendere & musicam & poë-
 sin, nec defuturam literatam posteritatem, quæ
 miretur nostra hac ætate, culta sane si cum non-
 nullis quæ præcessere seculis, adeo ignotas fuisse
 poëmatum leges, ut placuerint carmina sine pe-
 dibus, sine membris, sine rythmo; quæque ni-
 hilo magis cantum admittant, quam quælibet
 incondita & omnibus numeris destituta oratio.

FINIS.

